శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పామర్తి బుచ్చిరాజుచే

రచియింపఁబడి ప్రచురింపఁబడియె.

మొదటి కూర్పు 1000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రవరము.

జాన్ ఇండష్ట్రియల్ మిషన్ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1912

రిజిస్టర్డ
కాపీరైటు

అంచెకూలి గాక
వెల 12 అణాలు.

అత్యంత పవిత్రుఁడును, సకల ప్రాణిప్రియుఁడును,

సర్వశక్తుఁడును, సర్వవ్యాపకుఁడును, సర్వపాపహాన్యుఁడును, అగు

శ్రీరామ దేవునకు,

గంగిరెడ్డి బ్రహ్మయ్యగారి స్వర్గసౌఖ్యమునకై

మిక్కిలి భక్తియుక్తముగా

వారి పౌత్రిపౌత్రి

గ్రంథకర్తవలన,

సంకిత మొనర్పఁబడియెను.

TO

The most sacred, beloved, omnipotent,

omnipresent and omniparity

GOD SREE RAMA,

FOR

Gangireddla Brahmayya Garu's eternal bliss

THIS WORK

is

most reverently dedicated

by his grandson

THE AUTHOR

Photo by N. RAMAROW.

Gamarty Butchiraju.

జననము: విరోధినామ సం॥ ఫాల్గుణ శు ౧ గురువారం

Date of Birth: 20th February 1890

శ్రీః

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పీఠిక.

ఆర్యులారా! భాషాభిమానులారా!

చిన్ననాటనుండియు నది యేమియో యాంధ్ర మన నాకధికాభిలాషయై యుండె. దానంజేసి నేను శృంగారాది కావ్యనాటకంబులు జదువఁజొచ్చితి. ఇట్లే నైదవఫారము [V. Form] లోఁ జదువుచునుండ నొక కొన్ని దినములు మహారాజశ్రీ వఠాది సుబ్బారాయాంధ్రోపాధ్యాయఁడుగారు పాఠకుల కవశ్యముగు ఛందశ్శాస్త్రమును గొంత చెప్పియుండిరి. అయ్యది శ్రద్ధతో నాలించి యప్పటి నుండియు నేను నాయల్పజ్ఞానముతోన దానదీనఁబద్యములల్లుచు నాగురురాయని కగుపఱ్చుచు వచ్చితి. అనంతరము కొంత కాలమునకు 1909 వ సం॥ అక్టోబరు మాసంబున నొకనాఁడు గౌతమీతీరంబున నేను నామిత్రరత్నంబులతో సుఖాసీనుండనైయుం ప్రసంగవశమున నా నెచ్చెలి శ్రీయుత మానాప్రగడ వేంకటనరసింహారావు నాతోఁ జెలికాఁడా? మానవతీచరిత్రంబునంగల దొంగలభాగము హాస్యరస మొలుకునట్లు గ్రామ్యమున వ్రాయుము చూతమన సరియే యని మఱునాఁడే నిందుగల చతుర్థాంకము షష్ఠరంగము తుదివరకు వ్రాసి వానియొద్దం జదివితి. అది విని యాతఁడు సోదరా? ఐన నది యెట్లుండునో చూతము ఇది యొక కల్పితకథానాటకంబునం బొందుపఱ్చి పూర్తిగ వ్రాయుము పాత్రమంతయు ననబాల్యకౌతూహలంబున నాయాసమగ్రత నైనఁదలఁపక దీని వ్రాయఁదలఁపూనితి. ఇందలి తొలిరంగమును రచించితి. కాని ప్రవేశపరీక్షకేఁ జదువవలసి యుంటచే నాకాతరుణము వ్యర్థపుచ్చ

నిశ్చయోదమి దీని నొక వైపెట్టఁబెట్టితి. అనంతరము కార్యావసరంబున దీనినే నంటిసుంటుకంటుఁగాంచి శ్రీయుత చిలకమర్తి చిన వేంకటకృష్ణమాచార్యుఁడను నామిత్రుఁడు నిరాకట్లు పేక్షించుటచిత్రముగాను. తప్పక యీ సెలవుదినముల నిది ముగింపవలయునని హెచ్చరింప నాతని కోరిక ప్రకారంబున నేను దినంబున కొక్కొక్కటియు రెండు మూడును రంగముల వంతున వారము దినములలోఁ ద్వితీయాంకము నక్కడక్కడ కొన్ని చిన్నచిన్న భాగములను విడిచి మిగిలిన వెల్లయును వ్రాసి వినిపించితి. అంతట సావధానచిత్తులైన నాస్నేహితులు నాపుస్తకమున దోషములు గలవు లేవు అనినైన గణింపక నన్ను బురికొల్పుచునే యుండిరి. ఐనను మాతామహుని మరణమునకు గందె విడిచియుండమి నెట్టకేనె యుంటిమిఁ గాంగ్రంథగాయమును లలవరాటుననే దీని మిగుల యత్నసె కట్టిపెట్టి వెట్టఁబెట్టినయ్యె. నాసంగడీల యారాశాలతికి నెంచెంపనయ్యె. ఐనను వారలు విసువుఁ జెందక తమయింగ్రామంబులనుండి సఖుఁడా? నాటకము పూర్తియైనదని వినిపింపఁదలంపక యుంటివా? కుసంగాని నక్కలవాలున్నవా? యనుచు నుత్తరములు వ్రాయుచుండంగాంగా నంతవడిన భాగంబు నేను దీర్చి 1911 సం॥ ప్రారంభమున నాగురుప్రాయుఁడగు వడ్లాది సుబ్బారాయని హస్తపద్మంబుల నిడితి.

ఆహా ప్రియసఖుల ప్రోత్సాహబలము ఎట్టి దుర్బలులనైన నెట్టి మహాస్సాధ్యమునైనఁజేయ సమకట్టించును గదా? ఇట్టి యపారకృపాపారావార హృదయులు నాచిరతర స్నేహితులు శ్రీయుతులు మానాప్రగడ వేంకటనరసింహారావు, చిలకమర్తి చిన వేంకటకృష్ణమాచార్యుఁడు, ఆమంచి హనుమంతరావు, వేమూరి శివరామయ్య, బలిజేపల్లి లక్ష్మీనరసింహమూర్తి, బలిజేపల్లి కుటుంబరావు, ఖండవిల్లి రామచంద్రరావు, టంకసాల శేషగిరిరావుగారు మున్నగుగలవారికిని, నాయందుగల పుత్రవాత్సల్యంబున నవ్యయానందంబున నీగ్రంథంబునందందు కప్పవడిన తప్పులొప్పులుగమార్చిన గురువరునకును బూర్ణాయురారోగ్య ధనధాన్య కనక వస్తువాహనసంపత్తులు ఇచ్చి సంతోషసాగరంబున నోలలాడింపఁ జేతులుకట్టి యాశ్రీవరుని, ద్రౌపదీమానరక్షకుని, గరివరదుని, గుచేలాత్మసఖుని, సదా స్తవ మొనర్చుటదక్క ప్రత్యుపకారమే నేమియొనరుపఁగలను.

కరుణామయులగు చదువరులారా? జ్ఞానమయాల్పము; ప్రాయమా యిరువది వత్సరములు; అనుభవమా నాస్తి; వంగడమా నాలుగవది; విద్యార్థిని; మొత్తమున

జన్మనైన దినములందోన నాపా శాస్త్రము ప్రాప్తి. అహా? ఇందు తప్పులుదప్పులుగఁ బాడి యుండక యెట్లుండును. ఐనను దీని కంఠియుఁగాఁణ మానానోటఁబలికించిన వాణియే గాని యేనుగాను. కాన దీనన్న యెడఁ గుణములనె గణించ సర్వజ్ఞులు ప్రార్థితులు.

కం॥ ఎఱుఁగను ఛందోశాస్త్రం
బెఱుఁగను వ్యాకరణమింత • గొనియుముఁగనే
నెఱవగు పా ములు జదివి
యెఱుఁగనయిన దీని నే న • హించితిన్రాయన్

కావున

చం॥ అవమతముఁగ సంబరుప • కాత్మజువోలె మదిందలంచి నా
కవనమునం ప్రయోగమునఁ • గానఁగనయ్యెడు తప్పులేర్చి నా
కవిరళభంగిఁ దెల్పుఁడవి • యన్నియు రెండవకూర్పునందునే
సవరణజేసికొందు బుధ • సత్తములార! యనుగ్రహింపరే

ఈనాటకమున వచ్చు పాత్రముల పేర్లు.

పురుషులు.

జయంతుఁడు:—పాంచాలనాథుఁడు; కథానాయకుఁడు

సుబుద్ధి:—పాంచాలనాథుని మంత్రి

విక్రమసింహుఁడు:—సింధుప్రభుఁడు

ధనపాలుఁడు:—శ్రీనగరపుర వైశ్యుఁడు

ఇద్దరు రాకొమరులు:—కాశ్మీర రాట్పుత్రులు

సుధర్ముఁడు:—నేపాళ భూపాలుని ప్రెగ్గడ

సుబ్బావధాన్లు   పాంచాలపుర
వెంకావధాన్లు   బాడబులు

యోగి:—జయంతు జగన్మోహినీపాణిగ్రహణ సంధానకర్త

బల్లిగాఁడు:—జగన్మోహినిని చిక్కులు పెట్టిన చోరుఁడు

స్వామిగాఁడు:—ధనపాలుని సేవకుఁడు

స్త్రీలు.

జగన్మోహిని:—సింధురాజు కొమరిత; కథానాయకి

చిత్రరేఖ   పంచాలపురియువతులు
మంజువాణి   జగన్మోహిని చెలికత్తియలు

గుణవతి:—నేపాళపాలకుని పట్టి

ఇంకను సందర్భానుసారముగ నిద్దరు ముగ్గురు పురుషులు సేవకులు వత్తురు. అయిన నీనాటకమాడ పన్నిద్దరు చాలుదురు.

చాలు చాలు నుసకిముసనే ♦ సందియము నొందగ నెలగాంచవము

నటి:—ఔః! ఔః!

మేలమాడుటకు నిప్పుడె ♦ మాన్ప నొంటు మానవ వల

సూత్ర:—మేలమాడుటకును గాదు ♦ మేలతో నిన్ను టక్కున బిలచుట్లు

నటి:—ఏల నన్ను టక్కున బిలిచితిరి

సూత్ర:—తాళి తాళి చెప్పెదనో నాతి

నటి:—జాలమేల తెల్పుడు వేగమె

సూత్ర:—బాల నేల తెల్పెద నదిగో [అని సంతసిల్లినట్లు నాగరికముగ]

నటి:—[భక్తి మెలగుచు బలికించి] నాగు నాగ మందలించి నా కెలఁగింపక
మలుమేలు తెల సందోలుతె నానాథ ♦ మేలమాడుటకుఁ బిలచితిరని

[అని మూఢురాలయి తలవంచుకొని పోవును]

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడెదవు [అని దండనాపి పట్టును]

నటి:—ఊఁ చాలును మీ సరసము నన్ను విడువుఁడు [అని దండము విడిపించుకొనఁ బోవును]

సూత్ర:—ప్రియసఖీ! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలి నాటకము నాడఁదలఁచి ♦ మేలతో నిన్నిటకుఁ బిలచితి

నటి:—[చిరునగవున] ఈ వాక్యము తొలుతనే వచింపరాదా?

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీ యాడువారి యోర్పెంతయో చూతమని యిట్లొనరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనఁబడు మీ పురుష తాళిమి యెఱుఁగుటకు స్త్రీజాతికిమ నెఱుంగ నెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీసభ్యులొప్పు వహింపమియే నీసహాయ మపేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర:—మాటలకేమిలే కర్తవ్యమాలోచింపుము

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:—అప్పుడే మరచితివా? కాదు కాదు నాచేమటల చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు, అయినఁ దప్పేమి మటల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము, నేఁటి

చాలుచాలు నుడివకు నీ ♦ సందియము నొందెదగ జాలదందమున

నటి:—ఔరా! ఔరా!

మేలమాడుటకు నిప్పుడు ఫీ ♦ మానవమ్మ సంతసమున నాడవలె

సూత్ర:—మేలమాడుటకును గాదు ♦ మాలతి నిన్నిటుకఁ బిలచితిని

నటి:—ఏల నన్నిటుకఁ బిలచితిర ప్రభు

సూత్ర:—తాళుతాళు చెప్పెదనో నారీ

నటి:—జాలమేల తెల్పుడు వేగ వేగ

సూత్ర:—జాలమేల తెల్పెద వినవే [అని సంధిస్వరమున నాలపించును]

నటి:—[శృంగారముగఁ బలికించి] నాగనాగ ... నా కేలఁగింపక
మేలు మేలు తెల సందొలుత నెనాడు ♦ మేలమాడుటకుఁ బిలచితివని

[అని ముఖము త్రిప్పుకొని పోవును]

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడకుము [అని చేయిపట్టును]

నటి:—ఊఁ చాలును వీరుపక్షము నన్ను విడువుము [అని చేయి విదల్చుకొని పోవును]

సూత్ర:—ప్రియసఖీ! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలినాటకము నాడెదబిలచి ♦ మాలతినిన్నిటుకఁ బిలచితి

నటి:—[చిరునగవున] ఈవాక్యము తొలుతనే వచింపరాదా?

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీయాడువారి యోర్పెంతయో చూతమనియిట్లొనరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనఁబడు మీపురుషుల తాళిమి యెఱుకపడు స్త్రీజాతికిమ నెఱుంగనెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీసభ్యులోకమున్న వహింపమియే నీసహాయమపేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర:—మాటలకేమిలే కర్తవ్యమాలోచింపుము

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:— అప్పుడే మరచితివా? కాదుకాదు నాచేమాటల చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు, అయినఁ దప్పేమి మఱల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము, నేఁడీ

మనంబు లానందాంబుధి నోలలాడ లలిత మృదు మధుర వచోదాయకంబగు నాటకమే దేనిఁ బ్రదర్శింపవలయు. అట్టి సంతోషజనకంబగు నవీన నాటకము స్ఫురణకుఁ దెచ్చుటయే కర్తవ్యము.

నటి:— నాథా? నీపలుకు లాశ్చర్యజనకములగుచు నుండె

జంఝాటిరాగము: రూపకతాళము:

వేరెనాటకములకై యహా ♦ వెదకుచుంటివా
ఆరయుము నీకెగోచర ♦ మానుప్రియసఖా 1
పచ్చపట్టుపానుపగఁ ద్రొక్కు ♦ పచ్చికయనెడు
పచ్చచీర కట్టికనుల ♦ పండువుగాఁగన్ 2
భ్రమరాళియనెడు నీలకురుల ♦ భారముతోడన్
కమలంబులనెడు కన్నులతోఁ ♦ గనకనాసతోన్ 3
శుకపిక శారిక రవముల ♦ సొంపుపల్కులతో
వికసితసుమతావి మేను ♦ బిదులు తావితో 4
పలువన్నెలతోఁ జిన్నెలతో ♦ బాలప్రాయముతోఁ
బాలుపొసగు జయంతురామఁ ♦ బోలుసొంపుతో 5
జగానమున్న జాగచోరులఁ ♦ జాల వేచుమన్
జగన్మోహిని నాం భుషి పిలసిల ♦ సమ్మోదమున్ననన్ 6

సూత్ర:— వహ్వా! తరుణీ! బహుబాగుగ జ్ఞప్తి తెచ్చితివి నీ కుశాగ్రబుద్ధి కెంతయు మెచ్చవచ్చుఁ గదా?

నటి:— ఆర్యా! నేనేమి తలఁపునకుఁ దెచ్చితి

సూత్ర:— జగానమున్న జాగచోరులఁ ♦ జాల వేచుమన్
జగన్మోహిని నాం భుషి పిలసిల ♦ సమ్మోదమున్ననన్

అని సూచించితివే దానినే మనమీనాఁడు ప్రదర్శింతము.

నటి:— ఏమీ జగన్మోహినీ నాటకము నాఁటకు నొకటి రచియింపఁబడెనా? నాథా! ఆకవి నామధేయ మేమి?

సూ॥ :—కాంతామణీ! ఈకవి యొక్క యాతి తేటిన పండితుఁడు కాఁడిదియే
। థమ ప్రయత్నము. అయినఁ దెల్పెద నాలింపుము.

॥ గంగాధరుని కటా ♦ క్షములు పైఁ బ్రసరింప
గిరిపుత్రి ప్రేముడి ♦ బరఁగు కతన
శ్చెచ్ఛ్రిఖులుం పాలి ♦ రిపుఁడు హరికృపనొం
ప్లకుసిరియొసఁగెడి ♦ లక్ష్మికరుణ
బ్రహ్మ ప్రసాదము ♦ ప్రాప్తిచేకురుట బ్ర
హ్మసతి యనుబర ♦ మ సుచరిత్రి
యాదివురాంబనను శౌ ♦ ర్యయుతుఁడౌ నాగనా
ఖ్యనకునును వ ♦ మొందినట్టి

ఆ॥ వె॥ కూర్మిబిడ్డ జనకు ♦ గోత్రోద్భవుఁడు సుజన
తుచ్ఛలయెడనుదన ♦ యిచ్ఛవింత
కొదువలేకయుంచి ♦ గుణులనొనర్పువాఁ
డు గురులఁగనిమ్రొక్కె ♦ డి గుణగణుఁడు
కుతుకమానసమున ♦ సతతమాశ్రితులఁగా
పాడు గంగిరెడ్ల ♦ వంశవిధుఁడు

నటి:—మనోహరా? గంగిరెడ్ల బ్రహ్మయాఁ డా?
సూత్ర:—అవునాతఁడే యాతని నెఱుంగనివా వ్వరు
మహిందనువుతొలఁగిన ♦ మానధనుండుసుకీ
ర్తివరుఁడనఘుఁడు

నటి:—కట్టా! అది యెప్పుడు?
సూత్ర:—హూణశకము 1909 వ సంవత రము మేయినెల ఒకటవతేదీకి సమమైన
సౌమ్యసంవత్సర వైశాఖశు ఏకాద స్థిరవారమున

మ ♦ ల వసుధ జల
బుద్బుదజననములు ♦ పొందకుంటకునుల
చ్ఛిమగనికి ఘనునకుఁ ♦ జిన్మయునకు
రామునకుఁ గృతినిడి ♦ సామర్థ్ బుచ్చిరా
జు రచియించె రమణి ♦ సురుచిరముగ

నటి:—ఏమి? ఆతని దౌహిత్రుఁడా యాకృతికర్త?
సూత్ర:—ఔను

ఉ॥ తాతను నెమ్మనంబున స • తంబును దాస్మరియించుచుంటకున్
నీతిఁ దొలంగి సజ్జనుల • నిందకుఁ జోటునొసంగకుంటకున్
వ్రాతల నేర్పినట్టి*వ॥సు॥ • రాయనిశిష్యుఁడు బుచ్చిరాజె యీ
నీతులుగల్గు పాత్రమవి • నీతులు నీతులు నేర్వ వ్రాసెనా

నటి:—పాపము పుట్టిననాటనుండి పోషించి పెద్దఁజేసి విద్యాబుద్ధులు కఱపిన మాతామహున కిట్టులైనఁ గృతజ్ఞత నెరవేర్ప నెంచెఁగాఁబోలు నీబుడుతఁడు
సూత్ర:—అట్లనే చూఁడు మంత్రిశేఖరుఁడగు సుబ్బయెడఁ దనను సంరక్షించి గద్దెపై నిడినందునకు జయంతమహారాజెట్టి గౌరవము గనంబఱచుచు నున్నవాఁడో వినుము

తే॥గీ॥ ఎన్నియున్నను మోదము • సున్న నరున
కందుమారుఁ బోలునవవ • యస్కునకిఁక
నెన్నఁదరమె యేరికినైన •

అది యెటు చేయరునందువేమో యేదియాడుటకు నెఱుంగక చింతిలిన నాకు నాటకము నొకటిఁ దెలిపి నీవామోద మొదగూర్పవా? అట్లనే

నిన్నుఁబోలి
వలచివలపించు చెలి యుండ • వలయుఁగాక

నటి:—అట్టి చెలి లేదుకావున నీరాజున కెల్లప్పుడుఁ జింతయే కాఁబోలు?
సూత్ర:—అయో మరచితి విచారమేల? నేఁడు పేరోలగంబున రత్నసువర్ణ ఖచిత సింహాసనంబున జనానందంబుగఁ గొలువుతీరియుండును. ప్రసంగవశమున నటకుఁ బోవనున్న కాలము మఱచితి. నీవిఁక లోనికరుఁగుము నేనేగెద.
నటి:—చిత్తము. [ఇరువురు చెరియొకవైపున కరుఁగుదురు]

ఇది ప్రస్తావన.

---

*వ॥సు॥ [రాజమహేంద్రవరపుర రాజకీయ కళాశాలాంధ్రోపాధ్యాయుఁడును వేణీసంహారాది గ్రంథకర్తయునగు వడ్డాది సుబ్బారాయఁడుగారు]

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ప్రథమాంకము— ప్రథమ రంగము.

పాంచాలమున జయంతుని యాస్థానము.

[ప్రవేశము:—జయంతుఁడు; సుబుద్ధి;]

జయం:—మంత్రివరా!

సీ॥ తల్లిదండ్రులు పసి ♦ తనమునందునఁ బోవఁ
బితమాతకొఱలేక ♦ పెంచినావు
ప్రభులోటు లేకుండఁ ♦ బ్రజలనెల్లర నీవు
సిలుగులు బాపి ర ♦ క్షించినావు
రాజ్యంబునకుఁ గీడు ♦ రాకుండుటకుఁ గాను
శత్రువర్గము నెల్ల ♦ జఱచినావు
ప్రజలెల్ల సౌఖ్యంబుఁ ♦ బడయుఁగా బాటలు
వనములు పెక్కు—తో ♦ ర్పఱచినావు

తే॥గీ॥ కరుణావిద్యాసుబుద్ధులు ♦ కఱపినావు
పట్టణములెల్ల బహుబాగు ♦ పఱచినావు
నలువ చిలువలకైనను ♦ దలఁప నీ ప
రగుణములు పొగడను లేద ♦ రసిన లావు

సుబు:—రాజకుమారా? నీవింతగాఁ బల్కుటకు నాయందెక్కుడేమియు లేదు. మీవల్ల జీవించుటచే నేఁ జేయవలసిన కృత్యము జేసితి.

జయం:—సచివాగ్రణీ? అట్లనకుము

ఆ॥వె॥ న్యాయవంతులైన ♦ వనా యమొనరింత్రు
ధనము దక్కునంచుఁ ♦ దలఁతు రేని

ఇంతియే గాక

ఘనము గలిగినను ♦ దక్షతయు లేకున్న

సంతతి సంతృప్తి ♦ నేమి చెప్ప

ఇయ్యదియె యబద్ధమా? మనము మన కన్నులార సంగతి జూచుచుండ లేదా.

సుబు:—సత్యమే. అయినను న్యాయాన్యాయంబుల విచారింపవలదా? ఒరులకుం గీడొనరించిన దైవము తమ్ముం దండించు ననుభీతియైన వలదా? కతిపయ ధనాపేక్షచే నితరులం బాధపెట్టుటవలనం గాదె యనేకాపదలు సంక్రమించుచున్నవి గదా?

జయం:—పాలింపబడు జనము సత్యవంతులైన గాని దుష్టాత్ములగు దుష్టుల కట్టి వివేకంబుండునా! ఇట్టి యన్యాయముల నెన్నడును గన్నదే గదా? మఱియు "రాజ్యాంతే నరకం ధ్రువమ్మ"ని పెద్దలు భాషించిరి.

తే॥గీ॥ రాజ్యసుఖముల నొనగూని ♦ రంజిలి తుద
నరకవహ్నిని బడుటకే ♦ నన్న నిముమరిత్య
మన సుఖమ్ము మేలని తలంతు ♦ మనమునందు
కాననోలుతఁ గష్టంబులే ♦ కలుగనిమ్ము

సుబు:—[చెవులు మూసికొని] హరిహరీ! గోవిందా? ఏల యిట్టి యమంగళ వాక్యము లాడెదవు? నీవలె నందఱుం గాననంబున నుండం గోరినం బ్రజలం బాలించు ప్రభువు లెవ్వరు. దైవ మెవ్వరి కెట్లు విధించిన నట్లొనర్పక యితర మొనర్ప నరులతరమా? అదియునుం గాక

తే॥గీ॥ బాలుండవుగాన నెఱుంగక ♦ పల్కుచుంటి
వెంద రెందరు రాజ్యంబు ♦ లేల లేదు
వార లేరైన నిట్టివి ♦ చారమునకుం
బాత్రులైరేమొ తెల్పు భూ ♦ పాలతనయ

జయం:—సుబు? నే నేమంటిని? అన్యాయ మొనర్చుచు రాజ్యమున సుఖపడుట కన్న నడవుల జడదారినై యిడుమలు పడుటయే కడు శ్రేయస్కరమని నుడివితి దాని కింత వగపేల నీకు?

సేవ:—[ప్రవేశించి] మహాప్రభూ! తమ కడకు రా నొక భిక్షుకుఁడు ద్వారమున వేచి యున్నాఁడు. దేవర శెలవైనఁ బ్రవేశపెట్టెద.

జయం:—[మంత్రితో] అమాత్యవరా! అతఁడే నిమిత్తమై యిటు వచ్చియుండెనో? కానిము తెలసికొందము. తినఁబోవుచు రుచులడుగ నేల. [సేవకునితో] సేవకా వానిని నిరాటంకముగ లోనఁ బ్రవేశ పెట్టుము.

సేవ:—చిత్తము. [నిష్క్రమించుచున్నాఁడు]

జయం:—మంత్రిపుంగవా! వాని కెట్టి యిక్కట్టులు ప్రాప్తించెనో లేనిచో నాతఁడియ్యెడకు రాఁబనియేమి? కావున నే

తే॥గీ॥ ప్రజల ప్రజలనువోలె కా ♦ వంగవలయు
వారివారి యిక్కటులెల్ల ♦ బాపవలయు
నట్లుగాక స్వలాభమే ♦ యరయుచుండు
రాజునకు బిరుదులేలను ♦ రాజ్యమేల

[ప్రవేశము:—భిక్షుకుఁడు పాడుచు]

హిందూస్థానీసురట రాగము: రూపక తాళము:

అహా! నేఁడరసితిని-జోహార్-జోహార్-జోహార్
మహా-రాజా-జోహార్ 1
కన్నులకు నానందము ♦ ఘటియిల్లెనుగా
మన్ను-తేఁడ-మన్నిం-పుమా 2
కాంచితి మిమునా-కఅవ్వుదీఁగను-గనకాసనమునను
కాంచ-నాంగా-పంచ-శరరూప 3

మేదినీవరా? నాదియొక్క చిన్నిమనవి గలదు శ్రద్ధతో నాలింపవేడెద. మీజననమాదిగఁ గొన్ని నాళ్ళవరకు మీదాస దాసీజనములు మిమ్ము నే పీడయుఁ బొందకుండఁగాను గొన్ని నాణెములు ముడివైచి దిగఁదుడిచి సౌధమున కావలఁ బారవైచుచు వచ్చిరి. అది కని నేనాకాసుల గ్రహించుచు వచ్చుచు నుంటి. దాన నాదారిద్ర్యమొక్కింత నన్నుఁ బాసె. అందునకుఁగానో ధరాధిపా? నాశక్తి చాలినంత పర్యంత మొక సంగతి మీకెఱింగించి ప్రయత్నించి ఋణవిముక్తుఁడఁగా నుంటి.

ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పవచ్చితిని ♦ నో నరనాథ! ధరిత్రి నింక మీ
కొక్కటి లోటు గల్గె నది ♦ యున్నను లోపము తీఱదేదనన్
జక్కని చుక్క నొక్కతెను ♦ జాయగఁ జేకొనుటే సుఁడీ

అట్లు చేయ నాకేమి లాభము నా విచారము మెండగుటకా యనెదరేమో
కాదుకాదు. ఆ నారీరత్నము

సదా

చక్కెరమాటలం దెలిపి ♦ శాంతినిదోలెడు సౌఖ్యమిచ్చెడున్

సుబు:—[తనలో] బళిరా? ఈతనికి నాయూహయే స్ఫురించెను.

జోగి:—ఆపె యెక్కడ లభించునందురా తెల్పెద వినుఁడు

కం॥ కంటెని బలుమాఱును నే
నెంటరిగా నొక్కయువిద ♦ నుర్వీనాథా!
తుంటవిలుకాని నైనన్
బంటునుగాఁ జేయును బలు ♦ పలుకులి కేలా

సుబు:—వహ్వా! అట్టి కలికియే లభించిన నిఁకఁ గొఱంత యేమి?

జోగి:—మఱియు

మ॥ మొగమాచంద్రునిగన్నులాతొగలనా ♦ మోవిక్షుమాధుర్యము
న్నగవా వెన్నెల శంఖమున్గళము స్వ ♦ ర్ణంబున్ శరీరాభయున్
గగనంబున్నడుమారులాకదళి చు ♦ క్కల్ గోరులుం గేరెడున్
దగుదీవాపెకు నాపెనీకునుదగున్ ♦ దథ్యంబు రాజోత్తమా

వేయేల?

ఉ॥ చూడఁగ లేదు నేనెచట ♦ సుందరిఁ బోలెడు ముద్దుగుమ్మలన్
జూడఁగలాఁడనంచు మది ♦ సుంతయు నెంచను రాజశేఖరా!

జయం:—ఆలలితాంగి యెవ్వతెయొ ♦ యాపెను గన్న జనంబులేరొ యె
వ్వాడలనుండెనో యెఱుఁగఁ ♦ బల్కుము నామమదేది యోత్వరన్

కన్నడ రాగము: రూపక తాళము:

జోగి:—దేవా! తెల్పెద వినుఁడ♦ద్దేవి చరిత మెల్ల మీకు
జగతి క్షత్రియవంశమున♦జననమయ్యె నా♦మగువను
జగన్మోహిని యందురు♦జగమునందలి♦జనులెల్లరు 1

జయం:—బళిరే! పేరికిఁ దగి యుండును గాఁబోలు?

జోగి:—జనన మయిన వెనుక జనని♦చనిపోయెను నాటనుండి
జనకుఁడా పెను♦సాకుచుండె♦మనయూర నె♦మనుచుండిరి 2

జయం:—కట్టా! మాత కఱవయ్యె నా? ఐనను నాకొక్కటి తోఁచుచునుండె వినుము

చం॥ వనితను జూడకే ధర వి♦వాహము చేసికొనంగ రాదు చే
కొని యటుపిమ్మటం జెలిని♦గుందఁగఁ జేయఁగ రాదు మోహమ
స్య నళిన నేత్రలందున నె♦నాటఁగఁ జేయుచు భార్యపీడి; గా
వునఁ జెలిఁజూచుమార్గమును♦బూనియొనర్చెదఁ జెప్పుమెట్టులో

సుబు:—రాజపుత్రా? కడుఁ జక్కఁగఁ బల్కితివి!

జోగి:—ఏలికా? నాకొక్క యుపాయము మాత్రము తోఁచుచున్నది. కాని దానిఁ జెప్పుటకు నాకే సిగ్గు వొడముచున్నది. ఐనను దేవరకార్యమే కావున చెప్పెదను. అది యుక్తమైనచో నొనర్పుఁడు. లేనిచో నన్ను క్షమింపుఁడు.

జయం:—అట్లే. దానిఁ దప్పేమి వినిపింపుము.

జోగి:—ధరావల్లభా? ఈరేయి నావెంటను మీరుకూడ నావలెనే భిక్షుకుని వేషము ధరించి వత్తురేని నా పె మీకొంటరిపాటునఁ గంటఁబడును.

జయం:—సరే నీవీ సాయంకాల మిచ్చోటికి రమ్ము. నేఁ బ్రచ్ఛన్న వేషమున నీ వెంట వత్తును.

జోగి:—చిత్తము. [నిష్క్రమించుచున్నాఁడు]

జయం:—మంత్రిసత్తమా? ఇఁక మనము కొలువు చాలింతము

[నిష్క్రమింతురు. తెరవ్రాలును]

ప్రథమాంకము:—ద్వితీయరంగము.

స్థలము:—ఉద్యానవనము.

[చిత్రరేఖ పాడుచు జగన్మోహినితోఁ బ్రవేశించును]

రాగము జంఝూటి: తాళము రూపకము.

చిత్ర:—ఎంతో♦వింత♦కాంత♦యౌవన♦సంత♦కాలము
అంతమగును♦జింతలే వన♦మంతయుఁ గనినన్ 1
చాల♦గా వ♦సంతు♦పెండ్లి♦లీలఁ♦బోలి వృ
క్షాల♦వ్రేలు♦నీ ల♦తల్ తోర♦ణాలు♦వ్రాలె హా! 2
బాల♦మేలి♦పూలు♦చాల♦రాలి♦యుండెఁగా
తలఁ♦బ్రాలు ప్రోయు♦వేళరాల్ ము♦త్యాలు♦వ్రాలె హా! 3

జగ:—చెలీ! నీచెప్పిన చొప్పున నే యౌవనము కడు మనోహరముగ నుండె [అని నడచుచు] ఆహా? ఇటు చూచితివా? ఈలతామతల్లిక

ఉ॥ బాగుగఁ బెంచి పాలకుఁడు♦ప్రాయము రాఁగనె యందమైన పు
న్నాగముతోడఁ జేర్పఁ దను♦నాతిరో! కాలక్రమంబునన్వనిన్
బాగులునోగులుం గలుగఁ♦బాల్పడు నెంచదు వీడ

చిత్ర:— మాలతీ
బాగుగఁ గొమ్మలెల్ల నినుఁ♦బట్టి చరించిన వారివర్తనల్

జగ:—[ఒక సరోవరముపైఁ జూపు నిగిడించి] నెచ్చెలీ! ఇటురమ్మిటు ఇటు [అని యామె భుజముపై దన వామనహస్తంబిడి కుడిచేతివ్రేలితోఁ జూపుచు] ఆకొలఁకున నొక మలినజంతువు

చం॥ పలుతెగవన్నియల్గలుగు♦పద్మములోఁగల తేనెఁ గ్రోలఁగాఁ
దలఁచుచు నప్పులన్మునిఁగి♦తల్లడమందెడిఁ జూడుమో చెలీ!

చిత్ర:—తెలియ కసాధ్య సాధ్యములు♦తీపగుదానిని గోరు దుష్ట జీ
వులు పడు పాట్లివే సుమి ప్ర♦ఫుల్లనవాబ్జముఖీ! సఖీ! ధరన్

జగ:—[మెల్లఁగ వేఱొక యెడకుఁబోయి] ంగారవచోమణీ? ధీమణీ? భామా మణీ? జుంజుమ్మని మారుటంకార ఝుంకా మున

ఉ॥ కాంచితె యెల్ల తావులను♦గల్గు పదార్థము తస్కరించుచున్
గాంచనగౌరవంబు సరి♦గాంచఁగఁ జాలని యీ మలిమ్లుచున్

చిత్ర:—మించును మించు మేనుగల♦మెల్తుక మెప్పులఁ బొందునట్టి యీ
కాంచనగౌరవంబతఁడు♦గాంచఁగ నెంచిన చేటు మూడెడున్

జగ:—(మఱియొక చోటునకుఁ దీసికొని యేగి పైనఁ జూచుచు) ఆహాహా? ఆప లుగాకు లెట్లు కతువహించి పోరెడినో యందరసితివా?

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: ఆది తాళము.

ఓ మీననేత్ర యొక♦మీనున కై తమ♦మేనులు తొలఁగను
బూని యుండె ర♦క్తాననములఁ గను♦మానని పోరలుకన్

చిత్ర:—బళి! బళి! కనుఁగొంటిని.

జగ:—తుదకేమైనదో యెఱుంగుదువా యీ విసారము?

తెలిపెదఁ జెలి కొలఁకునఁగనవే♦యలలను జలములు చలింపవే

చిత్ర:—అవునవునరసితి నతివా♦యదిగో నదిగో నచ్చో మగువా

జగ:—ఆ వనముఁ జొచ్చె నూ♦వాలుగంటి యా♦పలుగాకుల పెను
బారి తొలఁగి వే♦బాములు పడిపడి♦ప్రాణములు వడంకన్

చిత్ర:—ఔను విసారమగుపడమి నిప్పుడు చూడు మాపలుగాకులు దీనాననములఁ బోరాటము మాని యీదారిని బోయెడిని.

జగ:—తీవఁబోణీ! ఈవింతనరయుము ఈలత తన చెంత నున్న యీ లతామతల్లికను తనవంటి తీగ యని తెలియక యెట్లు దానిఁ బెనఁగొనుచున్నదో!

చిత్ర:—లతాంగీ! ఐన దానికేమి వెల్తి యబ్బె. దానితోనఁ దాను నా పున్నాగము నలముకొని శోభిల్లుచుండెను.

జగ:—ఆఁగుమాఁగుము; యీకడ నేదియో కంఠస్వరము విన నయ్యెడిని.

చిత్ర:—[చెవి యొగ్గి విని] జగన్మోహినీ? అది మన మంజువాణి కంఠము గాదా?

[మంజువాణి పాడుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

నవరోజు రాగము: ఏక తాళము:

ఆహా! వనంబు మేల్ ♦ లతలతో మెండుగా ♦ సొగసుగ నుండెఁగా
పొలతుల రండు గా ♦ ధా-నంద-మొంద-నిందు-నని పిలచెడు
ధ్వనిఁ-బనుపుచు
కీరశారికలతోడన్ ♦ బూవుతావులతోడన్ ♦ తేనెసోనల తోడన్
వాతగీతములతోడన్-సొంపు-పెంపు-నింపు చుండె

చిత్ర:—[మంజువాణి కెదురేగి] చెలీ! ఏమింత యాలస్యము?

మంజు:—ఇప్పటికి తీరుబడి యైనదే

చిత్ర:—అటులా? దాని కేమి గాని మంజువాణీ? నేఁడేమియో కాని మన సఖి జగన్మోహినియనుపటివలెఁగాక చింతచేయున్నట్టులామె ముఖము సూచించుచున్నది.

మంజు:—ఏమికారణమై యుండునో రమ్మ మనము త్వరలో దానిఁగనుగొందము

[అని నడచి వచ్చుచు నుందురు]

జగ:—[తనలో] ఆహా? ఆమారసుందరవిగ్రహుఁడు నాకు లభించునా? నాయట్టి యభాగ్యురాలిని గోరునా? ఇట్టి కలలోఁగన్న పురుషునకై యేను బరితపించుట యుచితమా? అట్టివాఁడీ భువి నిక్కంబుగా నుండునా? ఒకవేళ యుండినను ఆతండే కులజుండై యుండునో? మనోహరమగు మేడికాయంగనియుఁ దావి లేని పూవుంగనియు భ్రమించుట వెఱ్ఱితనము గాదా? రూపంబునుంబోలి గుణంబులుండునా? ఇది తెలియకయ నే నెట్లు వరింతును?

చిత్ర:—మంజు:—(జగన్మోహినిని సమీపింతురు)

జగ:—నెచ్చెలులారా? మన మీ ఛాయాద్రుమము కడ నింత విశ్రమింతమా?

చిత్ర:—మంజు:—ఆ అట్లే యొనర్తము. [అని ముప్వురు కూర్చుందురు]

చిత్ర:—[కొంత యాఁగి] ప్రియసఖీ? నామనంబు నొక సంశయము బాధింపుచున్నది. అయ్యది నిన్నడిగి తీర్చుకొన వచ్చునా?

జగ:—ఏమది?

చిత్ర:—నేఁడేమియో కాని నీముఖంబున వెల్లందనంబు తోఁచుచున్నది. వనవిహారం బొకింత యొనర్చినను నీమనంబున నలజడి యుపశమిల్లినట్లు తోఁచదు. కారణ మేమై యుండును?

మంజు:—ఔనౌను చిత్రరేఖా? బాగుగా గ్రహించితివి. నాకును నేఁడీపె వదనంబారయ నట్లే కాన్పించెను.

జగ:—అంగనలారా! నన్ను హాస్యమాడు తలంపున నిట్లు పల్కుచుంటిరే గాని నాకేమి చింత?

చిత్ర:—చింతయే లేకున్న నీకిట్లుండుటకుఁ గారణమేమి? మఱియును బ్రతిదినము దేదీప్యమానమై వెలుంగు నీ ముఖచంద్రుఁడు నేఁడు దుఃఖజలముక్తాలంబుల మాటువడి యున్నట్లేరికి తెల్లము గాదు?

జగ:—[ఊరకుండును]

మంజు:—కాంతామణీ! ఏకోదరల వలె మెలఁగు నీ యనుఁగు చెలుల యొద్దనా నీ దాఁపరికము? ఇష్టసఖులకొకానొకపట్టున నేదియైన విపత్తు సంభవించిన నయ్యది తోడిచెలులచేఁ దీఱునని యెఱుంగవా? వేరెవ్వరికైన నీగుట్టు బయల్పుత్తుమనియా నీ యుద్దేశము?

జగ:—అట్లెన్నటికినిఁ గాదు.

చిత్ర:—కానిచో నిఁక నీ దాఁచుట లెందుకు?

జగ:—ఇందు దాఁచుట కేమున్నది? మీకును నాకోరిక దీర్చుట దుర్ఘటమే.

చిత్ర:—మమ్ముల నడిగి తెలసికొనకయ మా కసాధ్యమని నీవెట్లెఱుఁగుదువు! మాచేతనైనంత వట్టు నీకోరిక నీడేర్పఁ బ్రయత్నింతుము. వేగిరము వాక్రువ్వుము.

జగ:—నన్నింతగా బలవంత పెట్టుచుంటివి కావునఁ దెల్పెద వినుము

ఉ॥ నిక్కము దాఁపనేల నిఁక ♦ నీరజనేత్రలారా! నిన్న రాత్రి నేఁ
జక్కెరవింటినాయకు వ ♦ సంతజయంతులఁ జందమామనున్
జక్కదనంబునందుఁ దన ♦ సాటికిఁ దేరఁగనీనివాని నా
చెక్కిలి నొక్కి మారసుఖ ♦ చేష్టలు సల్పినవానిఁ గంటినే

చిత్ర:—కాంతామణీ! ఇంత మాత్రమునకై నీకింత వగపేల? నీవు చూచిన మోహనాకారుని రూపంబు లిఖియింపఁగలవా?

జగ:—అయ్యో తియ్యఁబోణీ! నేనెట్లు వ్రాయఁగలను. ఎన్నడుఁ బరపురుషులఁ గన్నైన నెత్తి చూడని నన్నా నవమోహనుఁడు తమకంబునఁ దరిఁజేర్చుతఱి ముదువునఁ బరవశనై యొడలెఱుఁగక లజ్జాభయంబు లాక్రమింపఁ బూర్తిగఁ గన్నైన విప్పి చూడనైతి.

మంజు:—అట్లైనఁ గష్టమే కదా? చెలీ? నిక్కముగ నిన్నా మదనసుందరవిగ్రహుండు మారుపోరున ముంచెననియే యెంచి యుబ్బితివి కాఁబోలు [అని చిఱునగవునఁ గ్రేఁగంట నామెను జూచును]

జగ:—కలికీ! నేఁ బొలుత నే మీరిట్లు హేళన చేయుదురని లజ్జించి చెప్పనైతి. అట్టి యెడ నన్ను నిర్బంధించి యుల్లాడుచుంటిరి [నిట్టూర్పు విడచి] అయ్యో! మిమ్మననేల? నన్నే యనుకొనవలె లేకున్న

ఉ॥ అందని మ్రానిపండ్లకొఱ ♦ కఱ్ఱును జాచెదు వెఱ్ఱి ప్రాలె నేఁ
బొందఁగ నెంతుఁగా యతనిఁ ♦ బొల్పుగ నింతటి ముగ్ధలుందురే
సుందరుఁడంగనాజనప్ర ♦ సూనశరుండయొ నన్ను గోరనే
ముందటిబాముసందతని ♦ మోవికి ప్రాజలొనర్పకుండినన్

ఓయువతులారా! వేయి యేల? ఆ నవయువతీభావజుఁడే క్షత్రియుఁడై నన్ను వరింపనిచో ఖడ్గరజ్జువిషానలోదకంబులఁ బ్రాణంబులనైన వోనాడు దానఁగాని యన్యునిఁ గోర [అని విచారించును]

చిత్ర:—ఉ॥ చింతిలకమ్మ నీవిటులు ♦ చిత్తవికారము పొందకమ్మ
మంజు:— నీ
వంతను వీడుమమ్మ బల ♦ వంతము ప్రాణము వీడకమ్మ
చిత్ర:— ఆ
యింతటి మాత్రనే సమసె ♦ దే యిఁకఁజాలును జాలు దైవమా
కాంతునకై సృజింప నినుఁ ♦ గాక మరొక్కరిఁ బెండ్లియాడునే!

దీనికేమి కాని నే నొక్క యుపాయము దెల్పెద దానిని జేయుదమా?

జగ:—అది యేది?

చిత్ర:—నావలయు రీతి నీ భూలోక రాజశేఖరుల చిత్రపటంబులు వ్రాసి చూపెద. నీ యందగాఁడందున నుండునేమో చూడుము.

మంజు:—సుదతీ! ఇది మంచి యుక్తియే.

జగ:—మేలు మేలట్లే యొనర్పుము [ఒక్కింత సంతోషమును జూపును]

చిత్ర:—సరే యిటు చూడుము [చిత్రపలకంబుల నొక్కొక్కటిఁ జూపుచు]

సీ॥ ఇతఁడు ఘూర్జరప్రభుఁ డింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[మూచి పెదవి విరచి] ఇతఁడు కాఁడే

చిత్ర:—ఇతఁడు మాళవనాథుఁ డింతిరో యితనినా యీవుగన్గొంటివి

జగ:—[అనిష్టమును సూచించుచు] ఇతఁడు కాఁడే

చిత్ర:—ఇతఁడు విదర్భరా జింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[అసూయతో] ఇతఁడు కాఁడే

చిత్ర:—ఇతఁడు వంగ ప్రభుఁ డింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[పెడమొగమున] ఇతఁడు కాఁడే

చిత్ర:—ఇతఁడయోధ్యకునాథుఁ డింతిరోయితనినా యీవుగన్గొంటివి

జగ:—[ఆకసముం గనుంగొనుచు] ఇతఁడు కాఁడే

చిత్ర:—ఇతఁడు నేపాళరా జింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ:—[నేల జూచుచు] ఇతఁడు కాఁడే

చిత్ర:—ఇతఁడు కాశ్మీరరా జింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ:—(చేయి నూపుచు) ఇతఁడు కాఁడే

చిత్ర:—[తనలో] ఆహా! వీరెవ్వరు కారని వచియించుచున్నదే యతఁడు మానవ రాజో దేవరాజో కదా? ఐన నామెయెంగిన వీరలఁగూడ చూపెద

చిత్ర:—ఆ॥వె॥ ఇతఁడు సింధునాథుఁ డింతిరో యితనినా

యీవు గనుఁగొనినది

జగ:—[నిట్టూర్పు విడచి చెక్కిటఁ జేయిజేర్చి] ఇతఁడు కాఁడే

మంజు:—బాగు బాగు వీర లెవ్వరుఁ గాకున్నచో వేఱుగ నీకొఱ కాతని సృజింప వలెనని తోఁచెడిని

చిత్ర:—వారిరుహాక్షీ! వే ఱెవ్వరు నామెఱిఁగినంతవఱకు లేరు. ఈ కడ వానిం జూడుము

ఇతఁడు మన యధిపతి యింతిరో యితనినా

యీవు గనుఁగొనినది

జగ:—[సంతోషాతిశయమున దేహము గగుర్పొడువ] ♦ ఇతఁడే యితఁడే
(వక్షమునఁ బటము చేర్చుకొని యదేపనిగఁ జూచుచు నానందబాష్పములనించును

మంజు:—అమ్మయ్య యిప్పటికైన మా యలజడి యుపశమించె నంతే చాలును. ఏ యొక్కసారి నీ చిత్తచోరుని నను జూడనిమ్ము. ఇదెవఁ కాతని నేను చెప్ప వినుటయే కాని చూచి యెఱుఁగను

జగ:—[పటము నిచ్చును]

మంజు:—(చూచి) మేల్ మేలంగనా? నీ పుణ్యవశమున నీతఁడు నీ కంటఁబడెను. ఇతనితో నీకుఁ గాలంబు గడపుము మమ్ము నీ క్రేఁగంటనైనఁ జూడవు కాఁబోలు! ఒడిని బుడుత నిడుకొని పుడమియంతయు వెదకినట్లీతని కొఱకెన్ని యవస్థలు పడితివే? ఎంత కాంతివంతుని వరించితివే!

చిత్ర:—లేక సామాన్యపురుషుఁ గోరెననుకొంటివా యేమి? చూడుమీ సొగసీ చూపీ యొయ్యారము

మ॥ తెలిజోత్స్నల్గోలుకాడు మోముశశిస ♦ త్కీర్తిం బ్రశంసించుఁగా
చలునల్గమ్ము సుధాప్రవాదంబులఁ గటా ♦ క్షంబుల్ ప్రశంసించుఁగా
చెలువుధైర్యముశౌర్యమున్ హృదిప్రశం ♦ శించున్ హాయల్ విహారరా
జిలు వీనిం గెలువం గలారెవరు రా ♦ జీవాక్షియే నూ సఖీ

చెలియా! నీవు జన్మసాఫల్యమును బొందితి విఁక నీకేమి కావలయు!

జగ:—అమ్మో నెచ్చెలులారా? మీరు నన్నిట్లూపి చూచుచుంటిరే కాని యీ యవద నవిజితసోమునిం గలియు నంతటి భాగ్యవంతురాలనా? ఈ పురుషసింహుఁడు నన్ను వరించునా?

చిత్ర:—ఇవి యేటి మాటలు

తే॥గీ॥ అతివ నినుఁ జూడ మానుల ♦ కైన వలపు
జనసమగుటలు సిక్కమీ ♦ యినుఁడ దెల్లా
వలనఁ డీరేడు జగములఁ ♦ బోలతి నీదు
కాలిగోటికి సరివారు ♦ గానరారు

జగ:—ప్రియసఖీ! ఇది నిశ్చయముగ నతిశయోక్తి సుమీ?

చిత్ర:— నీవట్లనుకొనెదవుగాని యిందెంతమాత్ర మతిశయోక్తిలేదు. నీవెట్లా సుందరగుణరత్నాకరుని జూచి వలపునఁ బొక్కుచుంటివో యట్లే యాతఁడును నిన్నొక్కసారి క్రేఁగంట సరసనేని మారాగ్నిదందహ్యమానమానసుండై గాకుండునా?

మంజు:— నెచ్చెలీ! అదియుఁ గాక నీ గుణరత్నాకరుఁడు కొలది కాలంబు క్రిందటనే రాజ్యానురంజకుఁడయ్యె. వలపన్న నిదివఱ కెట్టిదియో యెఱుఁగని నవవయస్కుఁడు

జగ:— మీమాటల మూలమున నీతఁడు సుగుణుఁడనియుఁ దేటతెల్లమాయె. కాని నేనీ మానినీనవమన్మథు వరించినట్లు మాతండ్రికెట్లు తెలియును. నేనెట్లు వినుపింతును.

చం॥ తనువున భూమిపై వరలు ♦ దర్పకుస న్మహాసహసోమునిన్
ధనమున యక్షరాట్టునిఁ బ్ర ♦ తాపమునందున విష్ణుమీఱిభూ
జనములనెల్లఁ బ్రేమఁగను ♦ చారుమనోహరు మేరుధీరునిన్
జనకున కేను గోరుట య ♦ సమ్మతమో మఱి సమ్మతంబొ హా

ఇంత వరకేమి కతంబునమో నాకుద్వాహంబు గావింప కున్నవాఁడు నా మూలంబుననే నాయనగారి రాజ్యంబు పోయెననియుఁ గష్టనిష్ఠురములుబడి యడలుననియుఁ బుడమిజనులు పల్కువిందు. అది యెంత నిశ్చయమో కారణమేమియో యేనెఱుంగ. కాంతామణులారా! నాయందనుగ్రహమున మీరెఱింగిన నాకాయుదంతం బెఱింగింపఁ గోరెద

మంజు:— అది యేమో నిక్కము మేము నెఱుంగము. కాని నీజననకాలలగ్నములు నీకనుగుణములుగ లేవట. అందుననే నీజననమయిన యనతికాలమున నీజనని పరలోకప్రాప్తిఁజెందెనఁట. ఇంక నేమేమో వినియుంటిమి కాని చెప్పనోరాడకున్నది. కాఁబోవు దానికై వగవనేల? కాఁగలది కాక మానదు కదా?

చిత్ర:— చెలీ! ఈపె వచించినట్లు గతాగతంబులకై చింతిల్లుట వెఱ్ఱితనము. దానికై వగవక ధైర్యమానసురాలవై యనాథలను సాకెడి రమామనోహరు సుందరపాదారవిందములు డెందంబునం బాదుకొల్పి యేయసుంబులు నిమం బొందకుండ నిరతంబు స్మరియింపుచుండుము.

జగ:— ఎన్నెన్ని జన్మంబులఁజేసిన కర్మంబో యీ పుట్టువున ఫలింపనున్నప్పు డెవ్వరు మాత్ర మేమి యొనరుపఁ గలరు. అయినను

ఉ॥ మానము గాచుకొంచు నలు♦మారు_దిరంగఁగఁగా దెప్రాద్వమా
జానకియు న్మదాలసయుఁ♦జంద్రమతీసతి యాజ్ఞసేనియున్
దానవవైరిసత్కృప స♦తంబును బ్రోవఁగఁ బడ్డ వారహో
హీను నదే విధిన్ హరిని♦నేను కెప్పుడుఁ గొల్చెదన్ మదిన్

ఈ సతీమణులెల్లరు నా కీకష్టకాలము గడువఁ బత్నివాహనుని పాదపద్మ సేవయను దారిద్ర్యా క్షించుచుండ నీవెల్లవేల? సుందరీమణులారా? సాయంసమయ మయిన దిఁక మనము మన మందిరముల కరుగుదము రండు.

చిత్ర:— మంజు:— అట్లనే [ముగ్గురు నిష్క్రమింతురు]

తెర వ్రాలును

ప్రథమాంకము: తృతీయ రంగము.

[ప్రవేశము: జోగియుఁ, బ్రచ్ఛన్న వేషమున జయంతుఁడును]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము:

జోగి:—బళీ-యీనా-మనం-బానంద♦వార్ధిలో-మునింగెఁగా ॥బళీ॥
యిలా-పతిన్-నాతో నీ యింటి♦కేను గొని యే తేరఁగా ॥బళీ॥
ఓ,♦విలాసవిమలప్రతీతనుతగాత్రరా♦మిళింద వేణినుత్పల
మనోహర విశాలనేత్రరా,♦గలంచి చూడఁ బదునాలుగులోక♦
ములందు నెందు
నెన లేని మా♦నినీరత్న♦మును వే తిల-కిం-పను బళీ ॥బళీ॥

దేవా? అల్లదె యా గజగామిని నివాసస్థానము [చూపుచున్నాఁడు]

జయం:—[తనలో] ఈవచనంబుననే లోని సంతోషము వెల్లివిరిసి పైకి పొంగనా రంభించినది. అన్నా? ఇఁక నాకన్నెలమిన్నఁ గనుఁగొన్న నెటులుండునో?

జయం:— కల్యాణి రాగము: రూపక తాళము.

తొందరను ♦ జెందఁబోకు ♦ డెందమా-యిందు
ఇందుముఖి నా ♦ కందెనుగా ♦ పొందననుచు 1
కాంచనాంగిని ♦ గాంచఁగా నె ♦ కొంచమైనను
చంచలించి వల చిక్కెన ♦ వంచనను బొందెదవు 2
అంచయానా ♦ సంచరించఁ ♦ బొంచి చూడుమిం
ఇంచు విలుకాఁడు ♦ వంచెను ♦ పంచశరముల పాలుగాకి 3

[ఇట్లు నడచుచు జగన్మోహినీనివాసస్థానమును సమీపించును]

హిందుస్థానీతో రాగము: ఆది తాళము:

జోగి:—ఓరె మొసంగుము మాతా-మాతా -ఓరె

ఆఱును ప్రాణము ♦ లారగింపను నేఁ- ॥ఓరె॥
కూరిమి మీరఁగఁ ♦ గూరల తోడ నా
హారమొసంగ జో ♦ హారులొసంగెద- ॥ఓరె॥

త :—[అని కేకవైవ జగన్మోహిని చేత సన్నముతోఁ బ్రవేశించి సందిని బట్టిన జోగికిడి పోవుచున్నది.]

జయం:—[విస్మయమునఁ దనలో]

హిందుస్థానీ భైరవిరాగము: త్రిశజాతి ఏకతాళము:

ఏరీ లేడు లోకముల ♦ నారిఁ గేరు ♦ చారుసుకుమారాంగనల్ ॥ఏ॥
సన్నుతాంగి మోము ♦ పున్నమచంద్రుని ♦ వన్నెలు తగ్గించుఁగా-
హాయ్-హాయ్ 1
చేడెకన్నులు ♦ చేరలకు మించి తొగ ♦ లీడు రావని పించుఁగా-
బళిరా 2
కీరవాణి ♦ కెమ్మోవి ♦ కెంపుచక్కెరల ♦ నీరసములఁ జేయుఁగా-
వహ్వా- 3
తొల్కారు మెరుఁగును ♦ గల్కిదేహము చాల ♦ చుల్కన చేయు
చుండె-మేల్-మేల్ 4

జయం:—(ప్రకాశముగా) ఓయీ! నేనీ నారీరత్నంబును బూర్తిగఁ జూడనైతి మగలఁగప్పించుటకేదైన నుపాయ మున్నదా?

జోగి:—చిత్తము మహారాజా! లేకేమి. ఇదిగో గప్పించెదఁ జూడుఁడు [ప్రకాశముగా] అమ్మా-నేఁడు నాతోఁగూడ నొక మహనీయుఁడు వచ్చియుండె. తల్లీ

జయం:—[లోలోన] మనమా! తొందరఁ జెందకుము. హా స్తంభాలారా! ఆతరుణియనుగ్రహమునకుఁ జాగినంతనె మీకు హీనత కాదు సుఁడీ! దేహమా! జలదరిల్లక దృఢముగ నుండుము.

జగ:—(తిరుగఁ బ్రవేశించి జయంతుని సంచినన్న మిడి చనును)

జయం:—(తనలో) వహ్వా! ధన్యుఁడనైతి. నన్నుఁబోలు పుణ్యులెవరు

చ॥ బళి! బళి! పూర్వజన్మమున ♦ భాగ్యము లేమియొనర్చియుంటినో
తళుకు తళుక్కున న్నెరయు ♦ తన్విని గాంచఁగ నాదునేత్రముల్
ఇంతవర కదృష్టవంతుఁడనే యిఁక సందేహ మేలన
చెలి యిఁక నీదు సొమ్మనుచుఁ ♦ జెప్ప వినంగ మదీయ శ్రోత్రముల్
కలికిని బ్రక్కఁజేర్చుటకు ♦ గాత్రముచేసెను లేదొ పుణ్యముల్
(ప్రకాశముగా) యోగివర్యా నీకుఁ బ్రత్యుపకార మే నేమి యొనర్తును.

జోగి:—దేవా! మీపరిపూర్ణకటాక్షముండిన నంతే చాలును. నాకొఁలతవాసనే వీడ్కొనిమెద.

జయం:—మంచిదీ యన్నమును వస్త్రములను దీసికొని పొమ్ము [ఇచ్చును]

శంకరాభరణ రాగము: ఆది తాళము.

జోగి:—ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడ-ధన్యుఁడనో ♦ మాన్యచరిత ♦ మన్నింపు మిఁకన్
గన్నుల కామోదము గూర్పన్ ♦ వన్నెమిటారిని జూపుటచేన్
కన్నెల-మిన్నను-గైకొననో ♦ మన్నుఁ-జేఁడ! మీకార్యమెగా
ఎన్నఁగ నాకొద వాసెఁగదా ♦ మన్నిలయంబున కే గెదఁగా
ధీవరా! శెలవు (అని జోగి నిష్క్రమించును)

జయం:—[కొంత దూరము నడచి]

చ॥ పడతుక హస్తపద్మముల ♦ బంగరుపళ్ళెము దాల్చి సూక్ష్మమౌ
నడుమసియాడ మత్తకరి ♦ నాఁగను గజ్జెలు పైడిహంసక
మ్ములు గలు గల్లు గల్లు మని ♦ మ్రోయఁగనుల్లన లేని దేహచం
చల చలియింప నన్న మిడఁ ♦ జక్కఁగ వచ్చిన రమ్య మెన్నదన్

హా! హా! ఆరుచిరాకారము నా యెడంద నెడఁబాయదు కదా!

బళిరా! ఆతోలుకారు మెఱుఁగును బోలి మెఱయు నాసురుచిరాంగి తన యంగసౌష్ఠవలావణ్యాతిశయంబు లోరులకంటఁ బడకుండునట్లై మేలివస్త్రంబుల మాటు వెట్టి మాఱు మూలల సంచరించుచుండె గదా

కం॥ ఆ రమణీమణి మారుని
యారవ సాయక మటంచు ♦ నాత్మఁ దలఁతుఁగా
యారయ యటు గాక యుండిన
నా రమణీయత విలాస ♦ మమరునె యెందున్

ఉ॥ ఆ యబలామణిన్గదిసి ♦ యంగజసంగరరంగమందునన్
హా యని మోదముం గనని ♦ యాతని పూరుషజన్మమేలకో
ప్రాయమదేలకో యధిక ♦ రాజ్యము లేలకొ భాగ్యమేలకో
తోయజగంధు లేలకొ కు ♦ తూహలమేలకొ కీర్తి యేలకో

వేయేల? రేపకడ నాపె జనకు దగ్గరి నా రాజ్య సర్వస్వంబు లొసంగియైన నే నా దివ్యసౌదామినీగాత్రిం బరిణయ మాడువాఁడ

[పోవుచున్నాఁడు. యవనిక దిగజారును]

ఇది ప్రథమాంకము

శ్రీ.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

ద్వితీయాంకము:—ప్రథమరంగము.

స్థలము:— పాంచాలపురమున నొక వీథి.

[ఒక ప్రక్కనుండి సుబ్బావధాని పాడుచుఁ బ్రవేశించును.]

ఆనందభైరవి రాగము. ఏకతాళము.

ఔరా! అవురా! పొగడ-నేరికి తరమగు నీధరపై హాయ్ హాయ్
ఆ గారెల-బూరెల-సొరు-హా!-హాయ్!-హాయ్!- - - -గారెల 1
బళిర!-యప్పాల రుచి-ఆహా!-యప్పాల శుచి-తలఁపునకే వ
చ్చుఁగా-హాయ్!-హాయ్!-తలఁపునకే వచ్చుఁగా.
మఱియు-వడల-నామ-వడల-పెద్ద-యట్లు-నో-బ్బట్లు-ప్రశం - శింప
నింతయైన-వాణీకాంతునకె యలవిగాదు 2

ఔరా! విన్నవారికే నోరూట లూరించు నా యన్నాదులు తిన్నవాని న
న్నూరకుండ నిచ్చునా?

ఉ॥ ఎక్కడి కూరగాయలో మఱెక్కడి పప్పులు నూరుగాయలో
ఎక్కడి వంటలక్కలో బళీ! బళి! వారల చేయి చల్లగాఁ
జక్కఁగ శుద్ధిజేసి భువి సంతస మందఁగ విస్తరిన్నైలిన్
జిక్కని పాయసాన్నమిరు చేతుల జుఱ్ఱఁగ నుంచి నారహా!

వెంకావధాని:—[మఱియొకప్రక్కనుండి ప్రవేశించి] ఏమిరో! మధ్యాహ్నము భోజనంబు లింకను మరపునకు రాకుండెనా యేమి?

సుబ్బా:—కాదటరా? మఱి, ఆపప్పు, ఆనెయ్యి, ఆపూరలు [బ్రేవ్ అని త్రేణిచి] ఆహా! ఏమి వంట! ఏమి రుచి! ఏమి దాతృత్వము!

వెం:—మఱి యీసాయంకాల మైదుగంటలకే బంతియే యెట్లు తినెదవు మఱల?

సుబ్బా:—అయిదుగంటలకైన నేమిరా? ఆమామిడి, పనస, యరటి, నారింజ ఫలా గ్రములతో నిండియుండు విస్తరికడకుఁ జేరుసరికి కడుపువెలితి యివ్వక యుండునా?

వెం:—ఆ-అదియుఁ గాక మరల మనము రమ్మన్న వచ్చునవి యా యేమిటే? ఆజ యంతజగన్మోహినీలు కారడవుల నిడుమలు పడ నడచు వారలు కారే

సుబ్బా:—ఔన్మరా! అప్పుడే యిదేమి విపరీతమురా? ఇదెక్కడి న్యాయమురా? మనము పుట్టి పెరిగి యీ యిలాతలమున నిట్టి యన్యాయము కని విని యెఱుఁగుదుమురా?

వెం:—ఏమి?

సుబ్బా:—

చం॥ పరుఁ డెవఁడైనఁ జేయుటకుఁ ♦ బాల్పడుఁ గాక దిగాని తండ్రి యి
సరణిని గూతుఁ బొమ్మనిన ♦ సంగతి వింటిమె కంటిమే కటా!

వెం:—ఎఱుఁగక పల్కెదేల యిటు ♦ లేమియుఁ గారణ ముండకుండునే
సరసిజజన్ముఁడీ విధము ♦ చానకు వ్రాసినఁ దప్పునే సఖా

సుబ్బా:—[కోపముతో] ఛీ-నీ వెన్ని యన్న నను దుష్టాత్ముల కిది ఓ వీరు బంధువు లిది సత్య మిది యసత్య మిది న్యాయ మిది యన్యాయ మను లంపుం డదు గదా? కీర్తి నపకీర్తి నైనఁ దలంపక విత్తమునకై యొకరిఁ దత్తర పెట్టిన నాయుసురూరక పోవునని కాంబోలు వీరి యూహ. చూఁడు మెన్నెన్ని జనము లెత్తినను సరే యా యబల యేడ్పితని మాత్రము కట్టి కుడుపక పోదు సుమీ పాపము!

తే॥గీ॥ తల్లి కలవయ్యొ సోదరి ♦ తలఁప నున్న
యన్నదమ్ములా యంతకు ♦ మున్నె లేరు
వెనుక దక్షుఁడు లేఁడు సూ ♦ జనకుఁ డొకఁడె
యట్టి యొకఁడె బాపమునకుఁ ♦ గట్టె నొడిని

వెం:—ఇంతకు నీ యుద్దేశ మేమని?

సుబ్బా:—ఏమనియా? ఇంతవరకుఁ గారాబమునఁ జూచుచుండెను గాని యిట్టి కృత్యమెఱుంగఁడు. పోనీ సవతితల్లి చేసెనేమో యనుకొన నైనఁ గాదు. ఇఁక నేమని యనుకొననగు. నిశ్చయముగ నీతనిఁ గొన్ని గ్రహములు ధనమును నెరనిడి యిట్లు చేయించుచుండెనే కాని వేరుకాదు. ఇతఁడిదివరకెంత సుగుణుఁడని పించుకొనియెనో. యిప్పుడంత దుర్గుణాలవాఁడనిపించుకొనుచుండె. తన పూర్వార్జితకీర్తి క్షణింపఁ నిట్టి యవినీతపు లొనర్చుచుండెను కాని వేఱుకాదు

వెం:—ఔను నేను నడిపించెదనా నిపనేం? యిపను దీనమందు గహాస్యనే నెఱింగింతు నాలింపుము. ఇవి యన్నియు నీమె ప్రాకృతకర్మములే గాని వేఱు గావు సుమీ? పిచ్చి వాఁడా? వారు చేసిరి మేము చేసితిమి యను వెఱ్ఱిభ్రమ గొందుటయే గాని మంచి చెడ్డల నేమానుసులు చేయ నేర్తురటరా?

సుబ్బా:—ఏమి? ఇది నిక్కముగ దైవప్రేరణమే యందు వేమి?

వెం:—ముమ్మాటికి యింకను దానికి సందేహమా?

సుబ్బా:—అది నీ వెట్లెఱుఁగుదువు?

వెం:—నాకెట్లు తెలియునా తెలిపెద వినుము. నిన్న రేయి నే నొక్కనితో నొక సంగతిఁ బ్రసంగింప నరుగుచు నరి నాతఁ డొంటరిగ నింట నొక చోటఁ గూర్చుండి తనలోఁ దాను దలపోయుచుండె. నే నాయనకుఁ గానకుండి వింటిని

సుబ్బా:—ఏమని?

వెం:—పాప మాతఁ డాసుందరి పుట్టిన వెనుకఁ గాలజ్ఞులఁ బిలిపించి యాపె యాయురారోగ్యముల నడుగ వారలు

చం॥ జనవర యేమి చెప్పుదుము ♦ చందనగంధి మనోహరాంగి వె
న్ను నెపమకన్ను నద్దముల ♦ నూతనపుష్పగుళుచ్ఛసంతతిన్
ఘనమును శారికీరములఁ ♦ గాంచనము న్నిరసించునట్టి యీ
గుణమణి దుష్టలగ్నమునఁ ♦ గుంభినిఁ దా జనియించియుండెఁగా

ఉ॥ దానను జేసి యీపె వసు ♦ ధావరచంద్రమ కొన్ని యేఁడులే
స్థానమునందు నున్ననట ♦ సౌఖ్యము గల్గదు మాతపోవు న
య్యో గను శాత్రవుల్గెలిచి ♦ యీ తెడఁ బాపుదురంత నాపె సు
జ్ఞానుని బెండ్లియాడి ధవుఁ ♦ జయ్యన పీడి వియోగబాధచే
గానలయందుఁ గష్టములు ♦ కాంచును కాంచును కాంతుఁబిమ్మటన్

ఎట్లునైనను దండ్రి కాపురఁ బరితాపంబున నయ్యో! ముద్దుబిడ్డా! నేనుండఁగ నే నీకిట్టి యాపదలు తటస్థించె మీఁద నెట్లుగనో యని తలపో తలపోసి చింతిల్లుచుండె. వేరువార లేనియెడ దుర్మార్గములం బలికెదరు గాక కన్న తండ్రి కట్లుండునా?

సుబ్బా:—కటకటా!

ఉ॥ తోడఁజేసి యిమ్మటను ♦ శోకముతో ముదమందు తల్లిసం
గూడ గోలంత జేసి యది ♦ కూడను జాలదటంచు నాపెకు
న్వేడుక లెల్ల బాపి యతి ♦ వేదనలందున మున్గ వ్రాయఁగాఁ
బాడియె మానసంబునను ♦ బాపమటంచుఁ దలంపవే విధీ

మిత్రమా? ఒక వేళ విరించి యట్లే వ్రాసెననుకొనుము. వీనికైన దవ్వంత కరుణ యుండఁ గూడదా? ఆపె ధనాదులను సైతము పుచ్చుకొని వీని మన మెట్లో ప్పె. విన్నంతనే యెట్టి రాతిగుండెవానైన నీరు చేయు నీతలంపాతని కేల జనించె? ఇంతకును మూలము ధనము

మ॥ ఇదియన్యాయమెయిద్ది న్యాయమిదియే ♦ మీకూడునా? కూడదా?
యిదివిన్న న్నగ రేమి? బంధువులుగా ♦ రేవీరలం జిక్కి వుం
డెదలోన న్దలపోయఁ జాలఁడు గదా ♦ యెంతేని హా! యింత కే
మిదిగో! కారణ మా ధనంబు సుమి నీ ♦ వేలా పక్కా దీకితిగన్

ఆహా! దురాశ యెట్టివివేకినైన క్షణములో నవివేకి నొనర్చుఁ గదా!

వెం:—చెలికాఁడా? అది గాదు వినుము. ఈతరుణీమణి కెట్టులైన నిక్కట్టులు దప్పవు గదా? అట్టి యెడ నీరాజ్యంబును వీరియొద్ద నుండెనేని యేరైన నపహరింతురేమో యను భీతిచే నిట్లడిగి వెడల నడిపించుచుండెనని నాయెడఁదఁ దలంతు.

సుబ్బా:—అంత దయగల వాఁడైన వారి నావల కంపుటేల? అంత యాశగల వాఁడైన నారాజ్యము తానే గ్రహించి వారి నింట నుంచఁ గూడదా?

వెం:—నేఁ జెప్పియుండ లేదా యాపె కొన్ని నాళ్ళెచ్చట నుండిన నచ్చటనే చిక్కులని?

సుబ్బా:—సఖా! ఇడుమలు గుడుచుట నిశ్చయమని యెట్లు తెలియుట?

వెం:—అయ్యో! ఆతని సతీమణి దివికేగుటయు రాజ్యసంపదల కాతఁడెడమై యిడుమలు పడుటయుఁ దార్కాణము కాదా?

సుబ్బా:—ఔరా! ఇఁక నాతని నన్నేమి ఫలము? ఓదయామయా! పరాత్పరా! రమామనోహరా!

మ॥ ఇది న్యాయంబాకో? యూరకుండెదవసీ ♦ వేవేళ నిన్నెల్ల నో
నధయాత్మా! మదిజాలి బొందవయొయా ♦ సాధ్వీమణి న వఁగా

వెం:—ఓయీ! నీకుఁ జెప్పిన దంతయుఁ జెవిటిముందు సంగూదినట్లాయెను

పద యీపాటికిఁ గట్టిపెట్టి తిగవా ♦ పల్కంగ నీరీతిగ
న్నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాతదీయుదుమె నే ♦ మున్నీ వుచింతించి రా

[అని తీసికొని పోవును. యవనిక పడును]

ద్వితీయాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: విక్రమసింహుని యంతఃపురము]

చిత్రరేఖ, మంజువాణి, జగన్మోహిని, తలపట్టి విచారించు విక్రమసింహుఁడు గానవత్తురు

చిత్ర:—[తోఁడి చెలితో మెల్లన] చెలియా? మన మెంత యనుకొంటిమో యంత యు నయ్యె.

మంజు:—అయ్యో! దయ్యమా! ఇంతవఱకు ఖిలపించిన రాజాగ్రేశరుఁ బాణిగ్రహణ మొనర్చి మాచెలి యిడుములు కడముట్టైనా యని వేయి విధంబులఁ దలపోసి సంతోష సాగరంబున నోలలాడు మమ్ము నిప్పట్టున నీ విచారపారావారమునఁ గూలఁ ద్రోసితివా?

చిత్ర:—ఇంతకు దైవజ్ఞుల పల్కు లబద్ధమగునా? [నిట్టూర్పు విడిచి] ఆహా! వేయి జన్మము లెత్తినను మన కిట్టి సుగుణసౌందర్య సతీమణి లభించుట సున్న. ఇది మన పాపపరిపాకంబే [ఇరువురి సంభాషణ మంద్యమగును]

జగ:—తండ్రీ? ఏల యిట్లు విచారమగ్నుండవయ్యెదవు? చింత దగ్గియుండుము

విక్ర:—శా॥ హా! నాముద్దులబిడ్డ స్త్రీ జనమణీ ♦ హా! నా జగన్మోహినీ
యేనాఁడున్ని నువీడి యుండుటలయో ♦ యెంతేనియున్నే రఁగా
యీనాఁడా విధి నిన్ను బాపఁగను నే ♦ నీక్షించుచుండన్గటా!
యీ నా ఫాలమునందు వ్రాసె నిఁక నే ♦ నెట్లుందు నాజీవమా!

జగ:—అయ్యో! జనకా? ఏమిట్లజ్ఞానివలె నాడుచుంటివి? ఒకరిసుఖదుఃఖములకు వేఱొకరు కర్తలు కారు గదా! అదియుఁ గాక

ఉ॥ వంతల మున్గఁ జేయు విధి ♦ వ్రాతలవెంతటివారినైననఁ గా
సంతయువ్రాలు దాటఁ దర ♦ మా నెకో

విక్ర:— అయ్యయొ రాజరాజశ్రీ

మంతుని జేతుమాకృతుణ ♦ మాత్రన భిక్షుగ భిక్షునన్దె శ్రీ
మంతుని జేతువార! నిను ♦ మాటికి మెచ్చంగ వచ్చుంగా విక్ర

తల్లీ! నీవెన్నియన్న నిన్నెడంబాసి యుందునెట్లు కొంత కాల ముద్యానవనమున నీవున్నం దొత్రుడు నేను నీవు కానలం నిష్టజాలాస్పదమై కొన్ని యేండులు గడపెదవని తెలిసియు నెట్లు పరితపింప కుందును.

ఉ॥ అందముగానొనర్చి సర ♦ సాన్నములన్ భుజియింపం బెట్టుచున్
సుందరమైన మాటలను ♦ శోకము మానంగం జేయుచున్నదా
ముందాననిల్వ నీవు కడు ♦ ముచ్చటలొందెదు నిన్ను బాసి యె
ట్లుందునిం కేదిమార్గమయ ♦ యోమెయిం బ్రాణము లెట్లునిల్పుదున్

జగ:—తండ్రీ? నీవిట్లు ప్రాణంబులు వోనాడెదనన్న నే నేమి యందు. నా కష్టసముదాయము నెల్ల భరించి నీశక్తి యున్నంత పర్యంతము నన్ను జేపట్టి రక్షించితివి. నేండో నీతరము దప్పియున్నది. ఈవ్రాత నానుదుట వ్రాసి యున్నది. పోని మ్ము పూర్వము

ఉ॥ తమ్మోడంబాయ సౌఖ్య ములు ♦ దారుణకానల భూములందు క
ష్టమ్ముల నొందు ద్రౌపదిని ♦ జానకిని న్దమయంతిని న్బితా?
యుమ్మలికంబులం దోలంప ♦ నోపిరె తండ్రులు కాన వీటికిన్
గ్రమ్మఱ వచ్చుదాంక నెద ♦ ఆయినిం జేసి స్మరింప మానుమా?

విక్ర:—కట్టా! ఎన్ని యిడుమలు దరియింపవలసె?

చ॥ ఘనమగు రాజ్యసౌఖ్యములు ♦ గాంచనరత్నలసత్కిరీటమున్
జనములు వాయనోర్చితిని ♦ జారుమనోహర న్యాయశీల నీ
జననియుం బాయనోర్చితిని ♦ శత్రులు పాఱంగందోల నోర్చితిన్
నినునెడం బాసిమాత్ర మికం ♦ నేనుసహింపంగం జాలనే సుతా

జగ:—నాయనా? సర్వజనాహ్లాదమగు పురుషస్థైర్యంబు నెడం జేసి బేలవైననే నే మనంగల? దైవము త్రిప్పుడుల కోర్వక త్రోసి వేయుటకు మన వశమా?

విక్ర:—నాయనుంగు కుతురా? రాజ్యచు తియానను భీతిచేం జేయి సేత మీరా ష్టరింబూడం బెఱుకుకొని మిము వెల నడువనయ్యె. ఇంతకన్న నెక్కుడు దుష్కార్య మీ కువలయంబునం గని విని యుందుమా?

జగ:—తండ్రీ! అల్లదె! కనుంగొనుము? చండకర ప్రభాకరుండు తీక్షణ వీక్షణంబులు ప్రసరింప మాని ప్రతీచీవనితలలాటంబున సిందూరతిలకంబు చందంబున నున్నవాఁడు కాలాతీతంబగుచుండుటచే వేగిరింపవలసి వచ్చె. మున్నెన్నఁడు నిన్ను వీడి యెఱుంగనైన నిప్పట్టున [అను నర్ధోక్తిని]

విక్ర:—[దుఃఖమాపఁ జాలక]

చ॥ కినుకను బొందకమ్మ ననుఁ ♦ గ్రించునుగా మది నెంచకమ్మ నీ
జనకుఁ దలంపకమ్మ యయొ ♦ చచ్చెడినో యని దీర్ఘచింతలో
మునుఁగక యుండుమమ్మ కను ♦ మూసుక కాలము పుచ్చుమమ్మ నీ
కొనరుతు లేని కష్టముల ♦ నుక్కివులాయెడ విష్ణుపాదముల్
మనమున నుంచుమమ్మ ధృతి ♦ మానముజ్జ్వప్తిని బెట్టుమమ్మ నా
యనకయి యేడ్వకమ్మ నిల ♦ యంబు రయంబునఁ జేరుమమ్మ మీ
దను త్వర నీకుమారుఁడగు ♦ దక్షునితోడఁ దిలోదకంబుల
న్గొనకొని యిమ్మ

జగ:—హా! పితా! అసమాన్యరూపతేజోధీవిలాసపరాక్రమో పేతా! పురుషసింహమా! [స్మృతి దప్పును]

విక్ర:— నాపయిని ♦ గోరికలక్క విడనాడుమమ్మరో!

జగ:—[లేచి] అనఘ యిదేమి నన్ను ♦ భువినార్తను జేతువె వీడిపోదువే
[చరణంబులపై వ్రాలుచున్నది.]

విక్ర:—లెమ్మ లెమ్మ నాయమ్మా! నీకు మతెంత దుఃఖభాజనములగు పల్కులను జేలవును, నిదివర కిట్టి యాపదల నెఱుఁగని దానవును గావునఁ జెప్పుచుంటి.

జగ:—కనుమిది కష్టసౌఖ్యములు ♦ కావడికుండలు గావె కాన నో
జనక యివెన్ని నాళ్ళవల ♦ సౌఖ్యము గాంతువు

విక్ర:— ఇఁకేటి సౌఖ్యముల్

జగ:—అయ్యా? నీవే యిట్లన్న
వెనుక నిఁకేరు మాకు

విక్ర:— అరయ ♦ జేలవు దైవమె సాయ మింకనున్

గానములఁ బ్రోగు సౌఖ్యములు ♦ గూర్చెడి సుకుమారుఁడుండఁగా
వనసీమునుండఁగ నేల

జగ:— పసి ♦ వారల నొంటిని వీడి పోదువే

విక్ర:—[తనలో] కట కటా! నాపుత్త్రికారత్న మింకను నాపై బాళి వీడకున్నది. నన్ను నిలువెల్ల దహించు ఈ నా లోని కష్టమెఱుంగదు. నేనేమో ప్రాణపరిత్యాగము నిశ్చయించుకొంటినని యనుకొనుచున్నది. హా! హతవిధీ! నా నోటనే యీ మెకు నూఱడింపు పల్కులు జెప్పింప నుంటివి గదా! [ప్రకాశముగా] బిడ్డా? భూమిపై ఋణము చెల్లకయ యేరును జావ నేరరు గదా? దైవ మొసంగిన యాయువెన్నాళ్లో యన్నాళ్ళుండవలసినదే. మూఢు లెఱిఁగియుఁ బలుతెఱఁగుల నోటికి వచ్చినట్లెల్ల ప్రేలుదురు. కొందరెఱుఁగమి నాతఁడిట్లు చేసెనుసుమీ యందురు. కాని కల్లనిజములు లాభాలాభములు దెలియ నేరరు గదా?

జగ:— నాయనా! ఎవ్వరేమనుటను నీయంవక్రమమేమి

విక్ర:— ఉ॥ ఆపర మేమి లేదనుచు ♦ నాడుచునుందురుగాదె భూజనుల్

జగ:— నిలుకడమీఁద నిజమంతయుఁ దేటపడును. మఱియు
లోకులు కాకులో యనిరి ♦ లోపము లేదటులన్న మాత్రనే
నీవు కలఁతపడక ధీరమానసుండవై యుండుము.

విక్ర:— బిడ్డా?
వ్యాకుల మొందువాఁడనొకొ ♦ యజ్ఞులెఱుంగమి నాడినంతనే
యాకటి వేల్పుఁ బుణ్యమయు ♦ నార్తశరణ్యుని బుణ్యు నెంచెదన్

జగ:— (తనలో) ఎన్నఁడు లేని నా మానసంబున నేఁడేమియో యాందోళనముద్భవించుచున్నది. ఇఁక నా తండ్రిని జూచు భాగ్యము నాకున్నదో లేదో

చం॥ ఘనకులజుండు, మేదకుఁడు, ♦ కల్లలనాడెడివాఁడు కాఁడు, పా
వనచరితుండు, పెద్దలను ♦ భక్తిని గొల్చెడివాఁడు, బీదల
గ్గనికరముప్రీతి నాదరణఁ ♦ గాంచెడి వాఁడు, జితేంద్రియుండు, పీ
నిని బెనుబాము నుండి త్వర ♦ నిర్జరులార? విముక్తుఁ జేయరే!

[ప్రకాశముగా] తండ్రీ? మంత్రి భటవర్గంబుతోఁ దమ ప్రయాణంబు దెల్పనేగిన మన్మనోహరుం డరుదేరు సమయమయ్యె. వేయేండ్లు చింతించినను వాని

శాసనుని వ్రాత తప్పింప వారి వీరి వశేమగాదు. ఎట్టులో శోక మాపుకొనుము

విక్ర:—ఇట్టి క్రూరకర్మనకికఁ జింతయా?

ఉ॥ పున్నమచందమామ సరి ♦ పోలెడు నీ ముఖమందుఁ జూపి యా
వెన్నెలనవ్వు వే పరిఢ ♦ విల్లు జలావృతమైనకన్నులన్
జెన్నగు కల్వపూల్వగవు ♦ చీకటి పోఁ గృపఁ గేలుదోయి ద్రో
హిన్నను గౌఁగిలింపు మిది ♦ యే తుదికౌఁగిలి ముద్దుకూతురా॥

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు, సుబుద్ధి.]

జయం:—అమాత్య శేఖరా?

ఉ॥ పిన్నటనాటనుండి కడు ♦ ప్రేమను బెంచినువిద్యనిచ్చి నే
మొన్నను రాజ మివ్వఁగను ♦ మోహినికన్నెనుజూపనయ్యయో!
క్రొన్ననవిల్తుం ల్తలకుఁ ♦ గోల్పడి మామకు సర్వమిచ్చి తా
నెన్నక నాదు వాక్యముల ♦ నేగెనటంచెద నెంచఁ బోకువా?

సుబు:—ఉ॥ ఏలతలంతునట్లు వసు ♦ ధేశ్వర! ఏఁ దెలియంగఁ జాలనే
కేలను నిన్ను నెత్తి తిల ♦ కించుచు సాకిన దాదిగాఁగ నీ
మేలిగుణంబులన్ రవిని ♦ మించెను తేజము శక్తి యుక్తి నీ
లీలను గష్టపెట్టఁడు ని ♦ లింపుల చెయ్దము లెంచుచుంటిఁగా!

జయం:—ఇఁక నావచనంబులుగా బ్రాహ్మణోత్తముల కెల్లరకు

ఉ॥ ఇంతలు పుట్టె నేటి కయొ! ♦ యీతని తండ్రి జనాళి నెంతయున్
సొంతపువారిఁ బోలెఁగని ♦ స్వర్గము జేరఁగఁ గుఱ్ఱచేతిలో
నంతయు నుంచ నీతఁడవి ♦ యన్నియుఁ బోవిడెనందలంపు వీ
స్వాంతములందు పీడనయి ♦ సాగిలి మ్రొక్కితినంచుఁ దెల్పుమా

అనంతరము

తే॥గీ॥ నన్ను సర్వకాలంబెద ♦ నమ్మి కొల్చు
భృత కోటికి ముదమందు ♦ వీటిజనుల
కెల్లర౯ రాజు తన కృత్య ♦ మింతయు నెన
రింపఁడని తెల్పి నన్ను క్ష ♦ మింపుఁ డనుము

మఱియు నీకిదేసారి పల్కు లాలింపుము సచివాగ్రణీ! అత్యంతానురాగమున నా జనకు సేవించి యాతఁడు చనిన వెనుక సత వ్రతమునకుఁ గట్టువడి నను వృద్ధి పొందించి రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసిన యనురాగము యిఁక నీ నా మామగారి యెడఁ జూప నామనవి

సుబు:— హా! విధీ నిన్నేమనవచ్చు [అను నర్ధోక్తిని]

విక్ర:— నాయనా! మార సుకుమార శరీరా!

ఉ॥ నీమము నీడి భ్రాంతతను ♦ నీ ఘనరాజ్యములన్ గ్రహించి ని
న్నాపములు బెట్టనెంచిన కృ ♦ పారహితుండను, శౌర్యశూన్యుఁడ
న్నామరుఁడన్, విపత్కుఁడను ♦ బాపుఁడ, హీనుఁడఁ, బల్కరింపఁగా
మోమెటు చెల్లు

జయం:— [విస్మయమున] అయ్యయ్యో యిపుడేటి మాటలు!

మామ మము ♦ ముంతువె దుఃఖముసన్మరింతగన

విక్ర:— కట కటా! ఈశ్వరా!

ఉ॥ అల్లుని గూతుఁగీమునకు ♦ నర్మిలిఁ దోడ్కొనివచ్చి సొమ్ములన్
గొల్లలుగా సదా యొసఁగు ♦ కోవిదులుత్తములున్న వారలి
ట్లల్లునిరాజ్యసంపదల ♦ నన్నియుఁగైకొని కానలోనికిన్
బిల్లను గొంచుపొమ్మనిన ♦ వెంగలి మామను గంటిమే భువిన్

జగ:— జనకా? అయ్యది మాయందలి కరుణాతిరేకంబునం గాని ద్వేషంబునం గాదు కదా?

జయం:— [తనలో] నెచ్చెలీ! నిజము పల్కితివి (మామగారితో) మామా! మీకింత విచారమునకుఁ గారణము మేమరయకుంటిమి.

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

విక్ర:— హా! ననుఁబోలు క్రూరులే ♦ రైనను నిలఁగలుగువారె ॥హా!॥
మనెదనెట్లు భూతలమున ♦ వనితా ♦ మణితోఁ ♦ జని-ఘన-
వనమ్ముల ♦ వనట్లఁ మున్నుఁగ ♦ మ్మనమ్ము నెసఁగి ♦ పన్నిచ్చిద్యు ॥హా!॥

జగ:—హా! సనుంగొంత కాలము-నీ-♦మానసమున మరువందలంతు॥హా॥

ఏ-మనుకొన్న నేమిఫలము♦జనకా-జన కా♦నన-మున-

వనటను♦మునుంగు-మనుచు♦వనజ-భవుండు♦వ్రాయంగ ॥హా!॥

చిత్ర:—ఔరా! కన్న తండ్రి కడుపుమంట!

జగ:—[చెలుల కడ కేగి] ప్రియసఖులారా? ప్రాణంబు లొక్కటిగ మెలంగు మి
మ్మెడఁ బాయనయ్యె. విధికృత మలంఘ్యమే గదా! అయినను

ఆ॥ వె॥ కాన లోన నున్నఁ♦గష్టంబులో నున్నఁ
బట్టణముల నున్నఁ♦బల్లె నున్న
మీననేత్రలార!♦మిమ్ము నే మరువను
గాన నాయెడఁ గృప♦బూనరమ్మ

హిందూస్థానీ భైరవి రాగము: రూపక తాళము.

చెలులు:—ఓ సఖీ! సఖీ! సఖీ! మము♦బాసి పోదువే-యెంత-వంత-

చిత్ర:—నేరమేమి♦చేసియుంటి♦గాసిపెట్టఁగా♦శ్రీశా-ర-మేశా-
యీసునన్ జెలిన్- 1.

మంజు:—పూతచరిత♦సితరసం♦ప్రీతిఁజూడవా♦ధాత-వీత-దయుండ
నైతివా- 2.

జగ:— కోరిమున్ను సన్నసయా♦నేరములకు♦నారి-సిరి-దూఱు-మేర
సారసాక్షిరో- 3.

చిత్ర:—పరమాధవా♦పరమాధవా♦అరయ వెరయు♦యెవ్వారి-నారినిన్

జగ:—ఆహాహా! సఖులారా! ఇది యేమి?

తే॥గీ॥ సుడిగాలిలోనను దీప♦ముంచి నట్లు
నా మహాత్మ్యము చూపు మ♦నిన విధంబు
ఫాలమున బ్రహ్మ వ్రాసిన♦వ్రాత తెఱఁగి
మీరు లేరీతి నడలుట♦నారులార!

మరియు మంజువాణీ?

చం॥ అమవసపున్నమల్ భువి ర♦యంబున వచ్చుచు పోవుచుండవే
కమలదళాక్షి! కష్టములు♦ కాపురముండును లేక భూజనుల్
క్రమమును దప్పకుండకల♦ కాలము సౌఖ్యము గాంచుచుండు నే
భ్రమయుచునుంటి వ్రాసకీయ♦ పైఁగల ప్రేమను బల్కుచుంటివో

మంజు:—చెలీ! నీవింత గాఢక నింత చెప్పుము

జంజూటీ రాగము: ఏక తాళము.

ఏవిధమున ని♦ వేగినవిమ్మాట♦ వినము నిల్పుదు నారా
పావని!-దైవం♦బీ వసుధను మ♦మ్మనిశ మెంచు నే హా!

చిత్రా:—నిను నెడఁబాసిన♦ నిముసమును యుగమవగా♦ మనుటయె భారంగా
వనజముఖీ! ని♦న్ననయము♦ గనుఁగొను♦కను దాహాలుంటిగా నే హా

జగ:—సుధీమణులారా? సర్వ మెఱింగియు నింత యేలా!

చిత్ర:—సీ॥ శ్రీలతాఁ బాపెనన్♦ యింత లే దింతి ని
న్నెడఁ బాయుటకు నింత♦ మోడ్వనయ్యె

మంజు:—సింహావలగ్నమధ్యా! నీ♦ స్నేహంబు నెడఁ జేసెఁ
గరుణ దైవము నీడ♦ కలనుండఁగనుచు

జగ:—కల్యాణులార! యే♦ కార్యంబు మీరిట్లు
కనులకీర్వాదలు♦ గాని నేడ్వ

చిత్ర:—భూపాలపుత్రి! నీ♦ భూస్థ కిచ్చి నీ
మ్మోగునను నటించు♦ నెంచుఁగ మరిట!

మంజు:—తే॥గీ॥ శ్యామ! నిను జేరకుంటకు♦ నోమునమ్మొ!

జగ:—తోడిసకియల మీము నేఁడు♦ వీడ నయ్యె

చిత్ర:—మోహనాకార మనియక♦ మోదమున్న

జగ:—అయ్యో! తడవగుచుండె నాకునై కాంబోలు నానాథుఁ డీమును చూచు చుండె

ప్రాణనాథా! క్షమింపు నా♦ నేరములను [అని పోఁబోవ మంజూవాణి]

మంజు:—జగన్మోహినీ! ఈ నా తుదివాక్యములు నా జ్ఞాపకార్థమై నీమనమున ప్రతిష్ఠించియుంచుము. సావధానవు గమ్ము

ఉ॥ తానములన్ జపంబుల వ్రతంబుల నెన్ని యొనర్చి యున్న న
ద్దాన ఫలంబు లేమి యను♦మానం బతియంఘ్రులు నెమ్మనంబునన్
మానక కొల్చుచుండి తన♦మానము బోవిడకున్న స్వర్గమా
మానినిచేతనుండు నిను♦మా నను మా జనుమా సుమాంగినీ

చిత్ర:—(అనంతరము చేబట్టి జగన్మోహినిని నిలిపి) మఱియు

ఉ॥ మానమె కల్పభూరుహము♦మానమె నారికి పెన్నిధానముల్
మానమె శ్రీమహోదయము♦మానమె రత్నసువర్ణభూషలున్
మానమె నిత్యభాగ్యయు♦మానమె యాపదనోర్చుదిట్టయున్
మానమె మోక్షదాయకము♦మానమె సర్వము మానినీమణీ!

జగ:—ప్రియసఖులారా? మీదివ్యోపదేశంబుల నామానసకరండంబున నెల్లప్పుడును భద్రపఱచెద. పోయి వత్తు

మంజు:—మాయా! అట్లే యుండుము. మంత్రీ! పోవుదమ రండి

జగ:—చిత్రా! చెచ్చెలులారా! ఇదె మేమరుగుచుంటిమి [మంజు:—జగ:—పోదురు]

[అందరు వారిదెసఁగన దృష్టి నిగిడించి]

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

పోవుచుంటిరే♦పుణ్యాత్ములారా! కానకీరు ॥పో॥
మా-జీవములనెల్ల-గొని-॥పో॥
జీవచ్ఛవంబులుగను♦జేసి మమ్ము♦విడిచియిపుడే ॥పో॥

చిత్ర:—హా! సతీపతులారా! మా♦యాసలెల్ల నీఱు జేసి
గాసిపడెడి మి♦కాసముండగ♦హా! హా! హా! హా! [మూర్ఛవోవును]

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

తృతీయాంకము: ప్రథమ రంగము.

[స్థలము: శ్రీనగరపుర ప్రాంతమున నున్న సరస్సు. ప్రవేశము: జయుం: జగ:]

సింధుకమాచి రాగము: రూపక తాళము.

జయుం:—కానంగోనగ్ ♦ గానిపడక్ ♦ గా నను జేకొంటివి ♦ కాంతా! ॥కా॥

జగ:—ధనమును ♦ జనమున్ సుఖమున్ ♦ హేయ జేసి హా! ॥కా॥

అయ్యో! నన్వరించితివా ♦ చయ్యన వెతఁ జిక్కితివా

జయుం:—మానినీమణీ! యిదెట్లు

జగ:—మానవతిలకా! ఆనలువ నానుదటను వ్రాసె నిట్లు

జయుం:—నన్నెటు త్రిప్పునీదు వ్రాత

జగ:—నన్నుఁ గూడి యుంట చేత

జయుం:—చక్కరబొమ్మరో! నమ్మను

జగ:—నిక్కము పల్కితి నింకను ♦ పెక్కులేటికి ॥కా॥

ఎన్ని జన్మముల నున్న నేమి? నిన్ను నాయందె నుండ నిచ్చె నా యండజ వాహనుండు నాకంతియే చాలు.

జయుం:—కలికీ! ఒక్కచోఁ గూర్చుండనీక కొండ బండలం ద్రిప్పుచు నాహారము డ నశక్తుండనగు నావలని ప్రయోజనమేమి నీకు? చెలియా? అలసినటులుంటివి ఈ చెట్టుకడ నింత విశ్రమింతువు గాని రమ్ము (పోయి కాసారముదరినున్న చెట్టు కిందఁ గూర్చుందురు)

జగ:—మానవాధీశా! సమస్తమామూలాగ్ర మెఱింగియు నీవిట్లన్న నే నేమి నుడివెద. అయో! అడవినడయాడ నీవు నన్నెనర్పలేదు కాని నేను నిన్నెనర్చితి. దాని కేమి? హారమలవడఁ జేత నేమియు లేదని విచారింపకుఁడు. నాతండ్రి కడ నుండి నేఁ గొనివచ్చిన వరహాలలో నింకను గొన్ని వరహాలు నాచే మిగిలియుండె. ఈ నాణెములచే నెన్నాళ్ళు పొట్టపోసికొందుమందురా యందుననే నొక్క యి

క్తి దెల్పెద నాలింపుఁడు. మీని గాని రేపకడ మీరీ పట్టణముఁ జొచ్చి మేలైన పట్టుగుడ్డను, సరిగను, ముత్యములను, జిత్రవర్ణంబులు నిర్మింప వలనుపడెడినుపక రణములను, దెచ్చితిగా నేనొక శృంగార కందుళికను నిర్మింతును. పిమ్మట హె చ్చు వెలకు దాని నమ్మి మనము కాలము గడపుదము.

జయం:- మానినీతిలకమా వచనాతీతమగు గుణములకున్న నాయొక్క మండ నా కొక కొంతయుఁ గొలుగదు. ఉపాయము నట్టి యోజింపవచ్చు. నీవొక్కింత నిదురవొమ్ము.

జగ:—[భూమిమీఁదఁ బరుండి] జీవితేశా! ఆగాయము నేనువంచితినే గాని నాకు నిదుర రాకుండె

జయం:—(తనలో) ఏమి? దశాబద్దనియున్న యీ బడలికోడ తొలుంగని నిదుర వలయునే యొందుననగు గాదన్యో? [ఆలోచించి] జేను చిత్రము మిగుల తృప్తిగల్గ మనోవ్యథాయత్తమైన యుత్తమాంగి కిట్లనే కదా! కాని మీన్యాలకి సరోవర సౌందర్యాదులనైన వర్ణించి చిత్తశాంతి యొనర్చెద [ప్రకాశముగా] సుందరీ! ఒకనెట్టిగానీ!

ఉ॥ ఆగదియమునందు నాడు కల ♦ హంసల సొంపును విచ్చుచున్న క
ల్హారచయంబు సొంపును మ ♦ దాళులు పోవుచునున్న చందమున్
స్సరముమీఁది తళ్కులును ♦ నిగ్గులు దేరెడు పద్మ పత్రముల్
నీరజనేత్రి! యేరికి జ ♦ నింపదు మోదము దీనిఁ జూచినన్

ఆహా! ఏమి యీ సుధాశరచ్చంద్రుని తేజము!

శంకరాభరణ రాగము: ఏక తాళము.

తుంగ ♦ భంగ-చయ-ముంగలిగించిని ♦ సింగను పట్టెడి ♦ నంగనయా
యంగ-జుని-మామ-పొంగు ♦ లం గణింపఁగ నాతరమే!
నింగి ♦ నిం గల వాని కాంతులు ♦ ముంగ ♦ లం గనుపించునుగా॥నా॥

జగ:—[నిదురించును]

జయం:—కాంతా! ఇంత సొబగున్న నేమి?

ఉ॥ చక్కవవైరి లోనలుపు ♦ చాయ నశింపఁ గరంబు లాశమై
మిక్కిలి జూపి నీ కళల ♦ మ్రింగియు నంతటఁ దృప్తి జెందక
ముక్కెర రూపున న్గదిసి ♦ మోవిసుధం గడు గ్రోలుచుండెగా

ఇన్నిపాట్లు బడినను

చిక్కెనె నీముఖంబుకళ ♦ చిక్కెనె యాతని లోఁగళంకముల్

ప్రేయసీ? [అని పిలువఁ బలుకమి] ఈ మాధవతికి నిదురపట్టినది. ఇఁక నేఁ బ్రమత్తుండనై కాపుండదేవ (అని జగన్మోహినిని సాగసుగఁ దిలకించి) మదిరాక్షీ! నీ కెంత దురవస్థ వాటిల్లెనే!

సీ॥ కమలాలత నీవగు ♦ కుంతలంబులు సర

ళత శాఖలంజంఘ ♦ లంబులాయెఁ

గజకుంభ నీకు న ♦ ఖంబుల యందును

నాగసలుపు నీకు ♦ కచములాయెఁ

చంద్రబింబమును నీకు ♦ చక్షుద్వయమునాయెఁ

సౌందర్యము నీకు గ ♦ నుసుమాసనాయెఁ

శీతాస్త్రాన గణము ♦ స్థూలత నీ యురో

జములను గట్టిపడే ♦ శమముల యుండగఁ

తే॥గీ॥ కాంతా పసుచుసపృహ నలు ♦ మోమును సాము

నన్ను నాట ప్రాసెఁ గాంబోలు ♦ నన్ను నిలిన్న

పెక్కులెక్కల్లి నిక్కానఁ ♦ జిక్కి సోక్కి

పోక్కుమని శోక కన్నులనే ♦ యక్కటకట!

మఱియు నెదుట వారి నుంచుకొని నిను స్పృశింప మొదలిడిన మహోన్మత్తు నను యుక్తాయుక్తవివేచనజ్ఞాన మెుందుంతునా! తన శకారము నడపించిన ట్లైన నడచె. తొలిచెడుగు లన్నియు నీయెడ మేలిపై నీసౌందర్యమునను మఱింత కన్నెఁ దెచ్చె. ఈకట్టుకడపటిది మాత్రము నిను పట్టి పల్లార్చుచుండె.

హా! నిర్భాగ్యజయంత! నిన్ను పరిణయమాడి యీ పదఘల్ల దాంబుగుసూక్తో మలపకౌఁగి యనుభవించు సౌఖ్యము లిన్నియేనా! ఏమి! మనమా? హరిశ్చంద్ర రామనలాదు లనుభవింపరా?

ఉ॥ నీ తల నేఁడు క్రొత్తగఁ జ ♦ నింపఁగ లేదు జయంత చూడుమీ

నీ తలఁ దన్ను భూవరుల ♦ నేకులు చెందిరి పెక్కుపాట్లను

న్నాతని చేతలఁ

అని నన్నూరడించు చుంటివా? కొనదియు నిక్కమే! [అని క్రమము నుద్దేశించి]

విధీ! య♦హా! బహుచిత్రవిచిత్ర వన్నా.

తీతము లయ్యె నీదు పెను♦త్రిప్పుడు లెవ్వరి కెప్పుడో యో!

ఈ మేదిని నేది నిలుకడయో నాకు గోచరము కాకయుండె. హా! నిన్నటి యష్టాధీశతుల్యుని నేఁడు భిక్షాధీశతుల్యు నొనర్చితివి. నా యభాగ్యమున కేమి నా యత్యంత సుగుణశీల, నాయంతఃపురోద్యానమున హాయిగ విహరించెడు బాల, యీ లీల, నేల వ్రాల, గాలి పాలి, యెట్లు వీక్షింతు. హా! నాతనూజా! కిసలయకోమలాంగి? చేయిడినంతనె కందిపోవు నిన్నెంచుకొనుచు నెన్నాళ్ళని త్రిప్పుచు నీ రీతిఁ జెందుదు. అకటా! మూర్ఛ! మూర్ఛ! [అని మూర్ఛపోవును]

తెరపడును.

తృతీయాంకము: ద్వితీయ రంగము.

స్థలము: శ్రీనగరపుర రాజవీధి.

[ప్రవేశము. జయంతుఁడు చేత రసికతోఁ బాడును]

బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

శ్రీనగరపుర♦ శ్రీనిధులారా!—నే నీ రసికను♦ బూనితి నమ్మను ॥శ్రీ॥
వెల హెచ్చని మదిఁ♦ దలఁపఁగఁ బోకుఁడీ—యిల లేదిట్టి ప♦న్నైన
గల రసిక ॥శ్రీ॥
ఆణిముత్యములతో♦ సల రెడిసదిమీ—రా నే వానసముల♦ రాణింపఁ జే
యును ॥శ్రీ॥

ఓహో! ఇచ్చట దీనిఁ గొన నిచ్ఛగలవారు కానరారు. ఇంకొక మార్గము పట్టెద [అని పోవుచున్నాఁడు]

[విపణివీథి: వైశ్యమందిరము. ధనపాలుని ప్రవేశము.]

ధన:—బళిరా! ధనసత్త్వంబు లుడుఁగక మున్నె ముప్పు గడియ ధనమ్ము కుప్పలుగ గడన

సేయుమని గదా పెద్దల పల్కు "ని నపురుషా శేష్వసమాన" మ్మని యున్నారు కావున నేదో యొక విధమ్మున [అ తలంచుచు నుండ జయంతుని ప్రవేశము]

జయం:—శ్రీనగరపుర ♦ శ్రీసాధులార!- నేసీరవికను ♦ బూనితినమ్మను॥ శ్రీ॥
కలుములుగలిగిన ♦ కులకాంతలమది-పలువిధములరం ♦ జిలఁజేసెడినిది
దీనినై చిత్ర్యము ♦ బూనిపొగడచతు-రానన శేషుల ♦ కలవిగాదనుచుఁడి

ఘన:—[జయంతుని స్వరము విని] అయా ! ఏమిటది?

జయం:—ఆరో త్తమా! సరిగతీవపూవుల నలరెడి నీమేలిరవికనే సమ్మదలంచితి.

ఘన:—అట్లనా ఏది యిటులిండు. (రవిక నివ్వఁబరీక్షించి కన్నులు నలుముకొను చుఁ దనలో) అరరే! ఇది నిక్కువముగ మమ్మాటికి మానవమాత్రనిర్మితంబు కాదు కాదు కాదు. సురయక్షగరుడకిన్నరకింపురుషులకైన నిట్టి యసమానతేజోవిలాసరత్నశుక్తిమణిభాసోపమానవర్ణయుతానందదాయకంబగు కంచుకంబును నిర్మించుట కలవిగాదని నొక్కి వక్కాణింప వచ్చు. ఆహాహా! ఏమిది? చూడం జూడఁ గన్నులుమిరుమిట్లుకొల్పు తేజఃపుంజము నలుగడలఁ ముంచుచు నాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడించుచున్నదే! ఇది యెవ్వరిచే నిర్మితము! నీని కెట్లిదివచ్చె? [అని జయంతుని జూచి ఈతని ముఖవర్చస్సును సామాన్య పురుషుఁడు కాఁడని తెల్పుచున్నది. అ గి చూచెదను [పైకి] అయ్యా! ఇటు విశ్రమింపుఁడు. [రత్నకంబళము జూపును జయంతుఁడాసీనుఁడగును] మిమ్ము జూడ గొప్పకుటుంబములోనివారుగను రాచవారుగను నున్నారు. మీరిట్లు కాలినడక నేల గ్రుమ్మరుచుంటిరో నే నెఱుఁగవచ్చునా?

జయం:—ఊరుజా! ఔను

తే॥గీ॥ తాను దలఁచినఖడ్గధర ♦ సేరమఃఖరు
మాయుఁడను క్షత్రియుఁడను నూ

ఘన:—అట్లనా? మానవోత్తమా? మీకేలు బడకె రాజ్యములు లేక పోయెనా లేక శత్రుమూకంబునఁ బరాజితులై యేతెంచితిరా!

జయం:—అగ్యా! రాజ్యము లేక గాని యదిరికోడి గాని కాదు
♦ మాయభ్రాత
యెరికెటు లిఖియించెనో ♦ వారి నుదుటి
గీరలెటు త్రిప్పకుండునే ♦ యూరకున్న?

ధన:—ధీవరా! ఆఘ్యది సత్యమే. అయ్యో! మీరేకాకిమై యరుదెంచితిరా? కష్టా! విధివ్రాత లెట్టి వారికైన నవుల్లంఘ్యమే కదా! సుగుణసౌందర్యామృతవచోనిధులరగు మిమ్మెన్ని విచారముల పాలుచేసె మురారికుమారుఁడు!

జయం:—వణిగ్వరా! ఎంత భ్రాంతి నొందుచుంటివి! పూర్వజన్మ కృతపుణ్యపాపఫలంబులగు మేలుకీళ్ళకును సౌందర్యాదులకును సంబంధ మేమి

ధన:—లేదు. మానవశిరోభూషణా! మీరేల యడవి నిడుమలు గుడుచుచు నడయాడవలె. మా గృహమున నుండుఁడు మీకు—

జయం:—ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పనే మఱచి ♦ యుంటిని నొంటరినై వణిగ్వరా
యిక్కడి కేను రాను విను ♦ మీపుటభేదనప్రాంతమందునన్
జక్కని వారిజాకరకు ♦ జంబుల నీడలయందు నొంటి నా
చక్కెరబొమ్మ మానవతి ♦ సారసనేత్రను డించి వచ్చితిన్

కావున మీరు దీనిఁగొన మనసై యుంటిరో లేదో వేగ వినుపింపుఁడు.

ధన:—పురుషోత్తమా! దీనినినే నిశ్చయముగఁ గొందు. అణుమాత్రమును సంశయింపఁడు. నరశార్దూలమా! నాకింకొక్కటి విశదలంపై యుండె. ఇది యా నాకశిరోమణీబుద్ధికళాకౌశలమే నా? ఆ సుశీలదివ్యనామాక్షరముల నొక్కింత నా చెవినిడి నాకు బాపపరిహార మొనర్తురా?

జయం:—ఆర్యా! తమ పేరేమి?

ధన:—ధనపాలుఁడు.

జయం:—ఓ ధనపాలా?

తే॥గీ॥ ఆపె నిర్మాణమే విను ♦ మాపె నంద
రును జగన్మోహిని యనెద ♦ రు

ధన:—[లోనలో] బళి! యాపె
నెట్టులో సేని కన్నులఁ ♦ గొట్టమన్న
మేహరుం డెచ్చు మహకేళిఁ ♦ గూడ యెలయు.

ఆహా! నా గురు మదీప్సితము నెరవేరు. ఔరా! అచేతనంబగు నీ కంచుకంబు యాపె కల్పనాచాతుర్యము వెలిపుచ్చుచు నింత మనోహరరూపంబున రాజిల్లుచుండెనే యిఁక నాపె యెట్లుండెనో. ఏమీ! ఇట్టి ధీమణీభామామణి కొక

నా అంతయుఁ గల్గునా? మరియు జనము లెల్ల నా వనితను జగన్మోహిని యనెదరఁట. ఆ రమణి యెంత సురూపమున విరాజిల్లుచుఁ బరులహృదయములు మరులు వెట్టకుండిన నా పై కట్టి పేరిడుదురు?

జయం:—ఆర్యా! మీ రేదియో యాలోచించుచున్నట్లుంటిరే?

ధన:—ఆలోచన యేమియు లేదు. దీని వెల యెంత?

జయం:—మూడు వేల రూప్యములు

ధన:—అబ్బ! అంత ధరయా?

జయం:—వణిగ్వరా! అంతకు నొక్క చిల్లిగవ్వయైనఁ దగ్గదు. మీ కిష్టమో కష్టమో తెల్పుఁడు

ధన:—[తనలో] మూడుగాదు మున్నూరు వేలైనను నాకు లెక్కయా! ఆ టుకులాడి నాచేఁ జిక్కుటే నాకోరిక. (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! అట్లే మీరు నుడివిన విలువకే నంగీకరించితి. కాని—

జయం:—ఏమట్లూరకుంటిరి?

ధన:—మ రేమియు లేదు క్షత్రియకులపావనా! మీ కొక్కింత శ్రమను గల్పింపనుంటిని

జయం:—అది యేదియో వినఁ గోరెద

ధన:—వినవే మున్నది. ఇతర మేదియుఁ గాదు. నేనిప్పుడు మీ యొద్దని రెండు వేల రూప్యములిచ్చెద. పిమ్మట మీ రొక్క గడియ తాళి వత్తురేని మిగిలిన రూక లొసఁగెద.

జయం:—ఓసరుజా! మీరు న్యాయశీలురుగనే పొడకట్టుచుండిరి. అట్లనే యుండు

ధన:—ప్రతికూల మిచ్చుటనే యుండదు. [అని లోని కరుగును]

జయం:—[తనలో] ఈ ద్రవ్యమును గొనిపోయి యేదేని యొక్క దివ్యభవనమున నివాసముండి యేరాజానుగ్రహమునైన నొక్క కొల్వునఁ బ్రవేశించుచూ మన కష్టములు గట్టెక్కినట్లే

ధన:—[రూకల సంచులతో డను స్వామి గాని తోను బ్రవేశించి] పార్థివోత్తమా! నా యాలశ్యము మన్నింపుఁడు. ఇవిగో! మీ రూప్యములు లెక్కగొనుఁడు.

జయం:—[వానిఁ గైకొని] వీని లెక్కింప నేల. నేఁ బోయెద.

ధన:—చిత్తము. మీరొక్క జాముండే వత్తురా మీ రావలసిన రూక లొసఁగెద

జయం:—అట్లనే [అని నిష్క్రమించును]

ధన:—[కొంత యోగి జయంతుని పరీక్షించి] ఈతఁడవ్వఁడయ్యెఁ గదా? ఒక్క స్వామిగా? నీవు నేఁడు నాకొక్క కార్యము నెరవేర్పవలసి యున్నది

స్వామి:—సిత్తం సిత్తం సెప్పండి బాబూ ఆదేదో

ధన:—మరేమియు లేదురా? ఇప్పుడు వచ్చిన వానిఁ జూచితివా?

స్వామి:—అయ్యా! సూశానండి. యిప్పుడు రూపాయల్సంచులు తీస్కెళ్లినాయ్నె కాదండి బాబూ?

ధన:—ఔనతఁడే. ఓరీ! అతని సంగతి నీకుఁ గొంత తెల్పెద వినుము. అతఁడేదో దేశపు రాజఁట

స్వామి:—[వింతతో] అయ్యాండి మరి రాజైతే ఆలాగున్నాఁడేఁవండి బాబూ?

ధన:—ఇప్పుడు రాజ్యము పోయినది. ధనహీనుఁడైనాఁడు

స్వామి:—[ఆలకించుచు] అయ్యో

ధన:—రాజ్యనాశనమున దేశాటనము ప్రారంభించినాఁడు కాని

తే॥గీ॥ అతని కొక భార్య సుందరి, యౌవనవతి
కలదఁట మనయూరి కొలను, కడనె యాపె
యున్నది యఁట యొక్కరితయే, యోరి

స్వామి:—[తనలో] సరి సరి యీయన్న కాయమ్మమీద మనసు పోయింది కాఁ బోలు అదో యేంయి కాలంగా భగవంతుఁడా! యింకంపుఁడైన పెళ్లా లుంటే యిలా టోల్లు బతకనిత్తారా? నన్ను సెమ్మంటాఁడు కాబోలు నాయన్న నాకిదేంయి సొద ఆయమ్మేంయి పతివ్రతో యేంయిటో? తీరా తీస్కెళ్తె నన్నేంయి శపిత్తాదో యేంయిటో యిప్పుడు చేయ్నంటే యీయన్న పొమ్మంటాఁడు పొమ్మంటె నాకిఁక బ్రతుకేది? ఛీ ఒకని దగ్గ నౌక్రీకుంటే యియ్యే పాట్లు. పానాన్కి తెగించాలి ఆళ్ళు సెప్పిన యెధ్వపనల్లా సెయ్యాలి. పోన్లే యేదెలాగోపోతే మనకెందుకు? యీయన్దగ్గ డబ్బు బాగా లాగడానికిదే సమయం [ఊరకుండును]

ధన:—ఆలోచించెదవేమి? యాపె
ను మన మేడకుఁ దేవలెను సుమీ నేఁడు
నీకు వలసినంత ధన మొసంగెద నెట్లులో శ్రమపడుము

స్వామి:—అయ్యా! మరాయన్నంటాఁడు గాఁబోలు నే నెలాగ తెత్తం?

ధన:—దానికి నేనీ యాలోచన చేసి యుంటిని. మనము రాజునకుఁ గొంత సొమ్మి
వ్వ వలసి యున్నది. ఆ ధనమునకొఱకు వచ్చినప్పుడు నే నేదో యొక వస్తు
వాయనది దైకొని నీకిచ్చెద. అద్దాని నీవి పెరటిదారిం గొంపోయి యా చం
ద్రాననకొనవాలుగఁ జూపి యామెను దీనికొని నమ్మ

స్వామి:—[చంక లెగరవైచుచు] అమ్మ! యిది మాటలే యుపాయముండి

ధన:—కావున నీవు వేవేగ లోని కరిగి మన పల్లకిని బోయలను సిద్ధ మొనర్పుము

స్వామి:—సిద్ధం (అని లోని కరుగును)

ధన:—కం॥ యెవ్వది నెర వేరిన నా
యెవ్వది యిటఁ గోరఁ దగిన ♦ దిష్ట మేల్ మే
లయ్యెతివఁ గూడి నే నగు
కయ్యంబున నింద్రపదవిఁ ♦ గాంతు నిచటనే

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు.]

భూవల్లభా! వచ్చితిరా? ఇట విశ్రమింపుఁడు [జయం:—విశ్రమించును]

ధన:—ఇదే మీరావలసిన యుంక లొసంగువాఁడు. [అని లోని కరిగి తెచ్చి యిచ్చి]
ఇఁక మీకంత నము ముట్టినట్లే గదా?

జయం:—అయ్యా! ముట్టినది

ధన:—[జయంతుని బరీక్షించి] స్వామీ! ఆ మీ ప్రేమమున్నగి యుంగరము నేఁ జూతునా?

జయం:—అవును

ధన:—ఏదీ యొకపారిటు చూడనిత్తురా? (జయం:—ఇచ్చును)

[ప్రవేశము: స్వామిగాఁడు.

బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

ధన:—ఆహా! ఈ జగానఁ గాన దీని ♦ కెనయగు దానిన్-సొగసున
నా-యగసాలిని మెచ్చనగు ♦ నగు మొగంబులన్ ॥ఆహా॥
దేవా! నే దీనిఁ గంసాలికడ కిప్పుడే పంపించి తెప్పించెద
దీనిఁ బోలుదాని నేను ♦ పూనఁ గోరితిన్-వేలునఁ
గాన నో నరాధిపా! ప ♦ ంపూని దీనిఁ బంపనిండు ॥ఆహా॥

జయం:—వేగము తేవలయును నా ప్రేయసి యొక్క-తియే యిచ్చొటనుండ

ధన:—చిత్త మొక్కపడియ. ఓరీ స్వామిగా! యింటికేనా? మీ చక్కనబొమ్మ యొక్కతియ యెక్కడ నుండెనట. ఈ బంగరు కొనిపోయి నాపె యొక్క తుందములో నిటకుఁ దీసికొనిరా

స్వామి:—చిత్తం [అని యుంగరము గైకొని పోవును]

ధన:—అయ్యా! దీని నిర్మించుట కెంత కాలము పట్టును. దీనికై మీ రెంత ధనము వెచ్చించితిరో

జయం:—నాకా విషయ మంతగాఁ దెలియదు. ఇది మా పూర్వులు చేయించినది కాని నేఁ జేయించినది కాదు

ధన:—అట్లనా! ఆగ్యా! ఆ పనివాఁడు బహు నేర్పరిగఁ బొడకట్టుచునాఁడే

ఉ॥ ఉన్నవి రత్నముల్పసిఁడి ♦ యున్నది భూపవతంసమా! ధనం
బున్నది కాని దీనివలె ♦ నుజ్జ్వలమౌ పనికల్గి యుంపుమై
నున్న కరాంగుళీయకమె ♦ యుండదు కావున దీనిఁ జేయు నే
ర్పున్న రిసజ్జుఁడై తనరి ♦ యుండినఁ జాల్కమసాలి యంతయో

జయం:—ఔను కాని నాపు తడవగుచుండె

ధన:—ఇదిగో! మాటలోన నేతెంచెను [స్వామిగాని ప్రవేశము] ఏరా స్వామిగా?

స్వామి:—అయ్యా సూపించానండి సూచాలోసిత్తుంటే యెల్లాగైనా తను కోర్కె తీర్చాలని నేననేకం సెప్పాపిప్పించి తీస్కొచ్చానండి

ధన:—ఐన నాకోరిక తీరినదనుకొనవలసినదే. భూపా! ఇదె మీయుంగరము

(జయంతుఁ డుంగరము తీసికొని నిష్క్రమించును)

ధన:—[సంతోషమున] ఓరీ స్వామిగా! నీవు వెళ్ళి యేమొనర్చితివి? ఆమె యేమనియెను. నీవు రమ్మనఁగానె వచ్చెనా?

స్వామి:—అయ్యా! లేదండి. అమ్మో! అలాగొత్తే యింకేఁవండి. నేను బోయాల్ని పల్లకీని తీస్కెల్లి నిలపడగానె ఓయబాబో అదేంయిటీ లేడిపిల్ల బెదురుద్ది సూశారాండి అలాగే బెదిరి నిల్సుందండి నోటమాట లేక అప్పుడ్నేనమ్మో! బయ్యం లేదండి మీ పెన్మిటి గారు మాసావుకారుగారింట్లో కాప్రముంటారంటండి అందు కోసం మిమ్మల్నక్కడికి తీసుకురమ్మన్నారండి తచ్చనం అని అన్నానండి. అంటే యేసావ్కారేంయిటండండి ఆఫంగానే నాయ్న సాలాగోప్పోరు అని మీసంగతంతా సెప్పానండి. యిందండి. యిని నామొగుడొత్తేనే గాని

నేన్ రానంటండి. అప్పుడా వుంగ్రం సూపించి ఆయ్న యిది సూపిత్తే వత్తాద
న్నారండి అంటే కొంత సేపాలోచించి మరీ యెక్కిందండి పల్లకీ నేతీస్కొ-
చ్చానండి తల్పులేసేసి

ధన:—బళిరా! సామిగా! నిన్ను మెచ్చవచ్చునురా కాని ఓరీ! ఈసంగతి నెవ్వరి
కిం బయలుపు-కుండ నా బోయలను కట్టుపర్చితివా?

స్వామి:—అమ ! అని గుండెమీదఁ జేయిడుకొని] అంతేనండీ నేపనే స్త్రీ మరి
గుండా చెప్పానండి. ఆళ్ల బాబు సాము లాగే తీస్కొన్నారేయి ండి నా
గ్గు రెట్లు కూలి. అక్కడ్నే ఓ రేయి యీ సంగతెక్కడైనా తెల్సిందంటే మిమ్మ
ల్ని మా శెట్టిగారు లంజకొడుకుల్లాలా బుఱ్ఱలెగేయిత్తారన్నానండి. మాకేంయి
బాబు సెప్పేదాకొకరితో నన్నారండి.

ధన:—సరియే [తనలో] అహో! నెమ్మదిని బతిపై నంత కూర్మిగల యీమె డి
కము విల్లు సమరమున్న నన్ను గూడ సమ్మతించునా? [ఆలోచించి] కా మిమ్మ
ప నిదో నా ధనాదులు—

స్వా మి:—అయ్యా! యింకా ఆలోసిత్తారేటండి అన్ని పోతయ్యనడండి

ధన:—[కోపదృష్టితో] ఆ-ఏమిరా?

స్వామి:—అయ్యా! మీరూ చింతేగా నింకేవన్నా వుంటే సన్నడగండి బాబూ.
హాహా! యేమందమండే మందమండి! యాయమ ని సూడని కల్లెండుకండీ

ధన:—అహో! ఇదియా త్యాగగా నే నేగి నా కా ర్యము—

సా మి:—మరిగత్తే వట్టైదే నండి (అను నర్థోక్తిని)

ధ :—ఛీ-మూ ర్ఖ!

స్వామి:—[గుండెలు బాదుకొనుచుఁ దొంపరతో అయ్యో అయ్యో బాబో నాకి
త్తానన్నారు గాదండి. తీస్కొచ్చింతరలోతిత్తా ని అమ అమ్మ గాపకయిందని
నాచౌము —

ధన:— ఓరీ? నమూ? దానికేమి కాదువ? లోనికి రమ్మిచ్చెదను.

[ఇరువురరుగుదురు: యవనిక దిగజారును]

తృతీయాంకము—తృతీయ రంగము.

స్థలము—ధనపాలుని శయనాగారము.

(జగన్మోహిని ప్రవేశించి భీతిల్లి తల్లడిల్లుచుఁ బాడును)

హిందూస్థానీభైరవి రాగము: ఏక తాళము.

కష్టా! ఏమీ నేని-చ్చోటికిం దేఁ బడితిని-నా కిం-కేదిమార్గంబో-
హా నా కిం-కేదిమార్గంబో ॥క॥

ఈ సుగంధం◆బీ సువర్ణం◆బీ సిరాజీ-ప్రతిమలీ
భాసమానం◆బౌసమస్తం◆బీ సెజ్జ హాం-బట్టులున్-నావహాన
సం-జేచవా ॥౬॥

మోసమో, నా◆చేసినట్టి◆దోసమో, హా◆నాసఖుం
డీ సమీపా, నన్◆వసింపం◆డీ స్వాంతమె-ట్లోర్చునో
అయ్యయో, చయ్యనన్, బ్రయ దా, బ్రయ దా ॥౭॥

అయ్యో! ఇది పరుని శయ్యామందిరమని స్పష్టముగఁ లుపుచున్న దే నాథుఁడే నన్నిచ్చోటికి రానంపిన నీసుందరమందిరంబు లెట్లు నివాసంబయ్యెడిని. ఇదిగో! ఈతండొక్కరుండేలొకో మందహాసమున నిటువచ్చుచున్నాఁడు.

ధన:—[ప్రవేశించి] ఔరా! నేనూహించినంతకన్నఁ బదింత లెక్కుడుగ నున్నదే

సీ॥ సారంగములఁ గేరు◆సారంగముల మీరు
నతివకన్నులు కుటి◆లాలకములు
కనకమును హసించుఁ◆గనకము న్నిరసించు
నళినాక్షి దేహంబు◆నాసికంబు
పవడంబులను మించు◆పవడంబులను నొంచుఁ
బూఁబోఁడికరపదం◆బులధరంబు
పున్నాగము భ్రమించుఁ◆బున్నాగము సడంచుఁ
గాంతపెన్నెఱివేణి◆గమనరీతి

తే॥గీ॥ రంభ నకసక్కెమాడుఁ గు◆రంగనేత్ర
యూరుయుగ్మము రూపవ◆యోవిలాస
వీహ మదాళివేణీమణిన్◆గాముకేళిఁ
గూడనట్టి జన్మంబేల◆కువలయమున

అయ్యారే!

చం॥ దినదినవృద్ధి గాంచుచును◆దెంపున వెల్వడుచున్ గ్రమంబునన్
గనకపుశైలరాజముల◆గండడగించెను దీన ముందు హా!

కనఁగలపొక్కు లేదో యను♦కొనునకేమి విపత్తు వచ్చెనో
యని తనసైకలోన నస♦యంబు గుడించెడు చన్నువోయి జా
మ్మునఁ గదియింపకేచు మరు♦పోరుల కోటవ సేర్తునే యికన్

జగ:—[ధనోత్కంపితమానసయయ్యు రెండడుగులు ముందిడి] ఇతఁడేలొకో కులుకుచు నిలచియుండె. పరమేశ్వరా? దురుద్దేశమునఁ గాదు కదా? దురుద్దేశముననేనైన యెడల నింతంబు దురితంబుల నరికట్టు పరమాత్మని స్మరణ తప్ప నరయ నింకొక తెరవు దొరకదు. ఇసీ! పరులహృదయం బెఱుంగకే యేనిట్లు పరితపించుట తగునే? కావున వెరపుఁ దొఱఁగి యీతని దరిఁ జేరి సరగున నాకలతెఱంగెల్ల నరసెద [పైకి]

శా॥ అయ్యా? యెవ్వరు మీరు?

ధన:— వర్తకుఁడను

జగ:— అ♦న్నా? నీదు పేరేమి?

ధన:—[తనలో] ఇసీ! లేని పోని పేరులతోఁ జెలుచున్నదే [పైకి] ఓ
యొయ్యారీ! ధనపాలుఁడందురు సుమీ!

జగ:—నట్టడవులఁ జెట్టుగుట్టలం బట్టి యిక్కట్టుల కెల్ల నునికి పట్టయి యున్న మాయామూర్తిఁ బోకార్చిన కరుణామూర్తివేనా?

♦ఓ సోదరా! తెల్పుమీ
శయ్యామందిర మేమి? రమ్మనిన నా♦సంగాతి లేఁడేమి?

అని యేమియో యిది యంతయుఁ జూడఁ దమ్మిపత్రమ్ములలోని నీరమ్ముల ట్లు నామనమ్ము నెమ్మది లేక యొక విధము నున్నదే అ
య్యయ్యో! నా కెఱింగింపు నాకలవిధం♦ బాద్యంతము న్వేగమే

ధన:—మత్తమరాళగమనా! ఏల తత్తరపడెదవు? నీవృత్తాంతమెల్ల నీపతిచే నెఱింగి కట్టా! యెట్టిచెట్టులఁ బెట్టుచుండె నిన్నారాయంచపిట్ట మెట్టిపట్టుగట్టిగళ్ళ ముగలవాని ముగండని తలపోసి యుత్కేలను గట్టిపట్టుపట్టి నీమగనిఁ గిరుకువెట్టి యాయంగుళీయకముం జేపట్టి పల్లబోయలం బెట్టి నా సేవకునిచే నాయొద్దకు నిన్ను దేనంపితి. ఇంత వరకు నాకోరిక నెరవేరె. మీఁద నీయనుగ్రహము నా ప్రాప్తము.

జగ:—హా! జగదీశా! [యని మూర్ఛ మునిఁగి నేలను వ్రాలును]

ధన:—హా! ఈసుందరవదన యామందానందమున నాపొందు నొందకింకను దొంద
ర వహించుచున్నది. కానిమ్మికెందు పోవుదును. నాదక్కరవింటిజోదు కేళి
గృహాంబునం జిక్కియున్న యిక్కమలాక్షికి నొక్కఁడనే గాక యిక్కడ నిం
క్కెవ్వరు? ఎట్టులైన బుజ్జగించి యీమెని స్వేచ్ఛపట్ల నాప్రక్కఁ జేర్చకున్న మజ్జీవ
ములు నిలువనే? [చేరంజని] కమ్మకొనిబ్రతిసేసాయకమ్మా! యిఁక లెమ్ము లెమ్ము
[లేవనెత్తఁ బోవును]

జగ:—[అశ్రమున లేచి నింతాభయాక్రాంతయై వెనుకకుఁ దగ్గి] అన్నా?

కం॥ అంజలి ఘటియించెద నీ
కంజలి నన్ జంపనేల ♦ నీకిది తగునే?

ధన:—పలువన్నెలచిలుకకొల్కి
సంజలమున నీదరిఁ ద్రో
యం జెలి నను బ్రోవ వివ ♦ హా! యిది తగునే

పంచ చామరము

అనంగుమోహనాస్త్ర మాయ ♦ యారె యంచసంగ నిన్
గనంగఁ జిక్కనెక్కజోదు ♦ కానికస్తి నన్ను ముం
చె సంగనామణీ! ముదానఁ ♦ జెంతఁ జేరి కౌఁగిలిం
చి సంగణింప కున్న నాదు ♦ జీవముల్ చనున్ త్వరన్

జగ:—అన్నా! అన్నా? నన్ను నీ యనుఁగు చెల్లెలిగఁ దలంతువా యా వెన్నక
న్నపట్టి నిన్నేమియు నొనర్పఁ జాలఁడు. నన్ను దయఁ జూడుము. సజ్జనుల
కెన్నసం జనుము.

ధన:—అకటా! నీనాతి? నీనిధ్వజుని సూనబాణములకే నీవరకే మానినివెత నొం
దుచుండ ముఱుసలఁబోలు పలుపలుకుల మరింత యలయింతువేల?

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: ఏక తాళము.

సుందరీ! నీ ♦ యందనురాగము ♦ చెందియున్నన ♦ న్నుం దయఁజూడవు
మందమారుతముల ♦ కుందరమై నిలునగ ♦ మందయాన ♦ తొందరను ♦
జెందక-నా-కుంధుమా-స్నవా ♦ సందమా-యిది ♦ విందుమా-సనుఁ ♦
జెందుమా

జగ:— హిందుస్తానీ జంఝాటీ రాగము: ఏక తాళము

ఏమన్నా? తగునా ◆ చెల్లెలిఁ గోరఁదగునా ◆ మది-నాలోచింపవే-సు
మతీ? అయ్యో! నీపాదంబులన్ గొల్చుచున్నా?-నాదు ప్రా-ణం
బుల వినుమన్నా? నను దయఁ బ్రోవు మన్నా? ◆ నానాశిఁ
క్షాప్తుమన్నా ◆ పగదిగనా ◆ దూఁదగదే ◆ వగనింకమా ◆ నగఁదగదే

ఘ:— ఇందుముఖీ? నన్నెందు కట్లు మాటిమాటికిం దిట్టుచుందువు?

కమాసు రాగము: రూపక తాళము.

మందగమన? నీ ◆ యందము ◆ చందము ◆ చెందము ◆ సందడి చేసెనుగా
కందర్పుని ◆ వాండదరలికె ◆ ప్రేమ ◆ నిండు ◆ సుందరీ? ||మం||

జగ:— నాకు నన్నవను ◆ నీకు కలమూర్ఖ ◆ నీకు వేడ వి ◆ వేకమేదో
శ్రీకుమారుడ ◆ నాక కోర్వ ◆ శోక ◆ రాకు ◆ నాకున్నై ||నా||

ఘ:— కోమలగాత్రి? నీ ◆ న్వేమరు వేడిన ◆ నీమది కరుఁగ ద ◆ దేమి
గానొకో
రామ? నీ యధ ◆ రామృత మిడి ◆ కాము ◆ బాధ ◆ దీర్పవే ||మం||

ఇఁక నేనోరువఁజాల. మందుకల్క నీ యధరసుధారస మియ్యి [అని
మీఁదికి వగను]

జగ:— [తప్పించుకొని] అన్నా! నా మొర లాలింపవా?

హిందుస్తానీ ఖ్యాల్ రాగము: ఏక తాళము.

నీ-మనమును ◆ గనుఁగొను-మాం ◆ రోయ ◆ సునగుణ ◆ మాకి? నను ◆ నన
బను మనుపను ◆ తగునె ◆ తగవా ◆ బిగల ◆ పగను ◆ దిగవిడి ||మా||
నరి పెర ◆ గరితను ◆ గరకర-బట్టి పై-హా! యహో-యహో-యహో ||మి||

ఘ:— ఉరమర లేలను ◆ మదమదగురములు ◆ చుఱుచు-చుఱుకు నాన
బిఱ-బిఱఁ-బఱపెను ||మా||

నీరజనేత్రీ! ఈదీనుని ప్రాణములు గాపాడవా?

జగ:— ఓనా భ్రాతా! ఈమానిని మానము గాపాడవా? మానమూ ప్రాణమూ యధి
కము? ప్రేమి కి పరాజ్ఞేనమే సాఙ్గమున మగవారికన్న మగవాలి కిఁక సుదాస
గేని?

ఘన:—కఠినహృదయ! నీ మాటలు కూడ కఠినములేనా?

హిందూస్థాని కాపి రాగము: ఏక తాళము.

తాళఁ ♦ జాలనే ♦ యింకేఁ ♦ జాలు ♦ చాలు నే నీ

వాలునీ ♦ శూలుఁడు ♦ పూవుల నారంబులఁ

జాలము చెను ♦ బాల ♦ జాలము ♦ సేయఁ కే ♦ తాళ ♦ జాల

నగ:—అయ్యో! వెన్నెలంటి నేరిన నా హాస్యాలీలను పోడిమి చెప్పు. పతి
పతిసంగమమేమి మాత్రమేమి సుఖము? యున్న నాథుని విడిచి కేవ్వరైనను
నాశింపుదురు.

ఘన:—క్రోధమునకు తోయజాంధీ! నీ నా యెడల నిరసన ప్రియమైన ప్రాణము
వసంత రాగము: రూపక తాళము

వినుము ♦ విను ♦ విను ♦ వినుము-బలిమిని-నైనను-బట్టి-గొనిపోవుదు
మనువునకెంత చెప్పినను ♦ మునుపే నిరో ♦ వినకుండిని ॥1॥
నిన్ను ♦ చిన్న ♦ యెన్ని-వేను-కొన్న ♦ నిన్ను ♦ గన్నులార
వినకుంటివి ♦ వినకుంటివి ♦ చనకుంటివి ♦ మనకుంటివి ॥2॥

నగ:—[నిశ్చయముఁ బలికి] ఈతఁడు నన్ను చంపనున్నాఁడే హా! దైవమా! ఏమన్న?
నీలాంబరి రాగము: రూపక తాళము.

నాపైనఁ గరుణ రాదుగా-హా!-నా ♦ పాప మేమియో
ఆ పరమేశ్వరుఁడైన వేగ ♦ తోడు చేయఁడో 1.
[దైవము నుద్దేశించి] నే-నోపఁ జాలఁ ♦ బాపు నాపెత ♦ పాపనాశకా!
యీ-పాపి-చూపు ♦ కోపులను నన్ ♦ బ్రాపు చేయకే 2.
కాపాడరమ్మ ♦ కోపమార్చి ♦ యో పరాత్పరా!
నాపాలి-దైవ-మీవె-కావె ♦ గోపబాలకా! 3.

ఇఁక నీతనితో సామవాక్యములు పలికింఁగ గాత్రము లేదు. నాయుఁగమును
చేతఁ దీయ గట్టిపట్టుపట్టి యున్నాఁడు. మానము నెడఁబాయుటకన్నఁ బ్రాణము
నెడఁబాయుటయే యుచితము. ప్రాణమును వదలితినేని నాకన్నై నిల్చు నా ప్రా
ణనాథుని ప్రాణములు పోఁగొట్టిన దానవగుదును. వాని ప్రాణములు నేనేల తీయవ
లయు. మున్ను రజనీచరగురుఁడగు శుక్రాచార్యులతే

ఆ॥ వె॥ వారిజాక్షులందు ♦ వైవాహికములందుఁ
ప్రాణ విత్త మాన ♦ భంగములను
జకిత గోకులాగ్ర ♦ జన్మరక్షణమందు
బొంక వచ్చు నఘము ♦ వొందద" నియె

కావున నొక యన్నము నాడి మాన ప్రాణంబులు రక్షించు కొనెదను. [ప్రకాశముగా] వైశ్యవర్యా ఏల యిట్లా గ్రహపడియెదవు! నాయందు నీకుంగల మక్కువం దెలియ నిన్ని పలికితినే కాని వేరుకాదు. నీగృహాభ్యంతరమునఁ జిక్కియున్న నే నిఁక నెందు బోఁగలను. నీకోరిక నీవరకె నెరవేర్చి యుందుంగాని నా కొక్క యార్నెలల వ్రతముండె. దాని నెరవేర్చిన పిమ్మట నినుంగలసి సుఖించెద. క్షమింపుము. కనుమూసి యీ గడవుదినములు గడపుము. చనుము.

ధన:—ఒప్పులకుప్పా! ఇప్పటికైన నీకు నాపై కృపవొడమె నంతియే చాలు. నీ చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతు. (తనలో) అబ్బా! ఈయార్నెల లెట్లు పుత్తును. కానిమ్ము [అని తల యూపి చనును]

తృతీయాంకము: చతు రంగము.

[స్థలము: కల్లుపాకల సమీపము.]

[స్వామిగాఁడు త్రాగి యాడుచుఁ బాడుచు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: చాపు తాళము.

అరె-నాకింక్లోటేంయిటీ-మజీ ♦ నాకు లేందేంయిటీ
నాకాడ నిన్ని సంచు లుండ ♦ నాకీ నౌక్రేంయిటీ 1.
వహ్వా! యెంత డబ్బిచ్చాడ్రా నాయ్నా కోమటి
బలె.ఆడబ్బప్పిస్తా-యింకా ♦ అన్నిగడిత్తా
ఆ-నాంఠబ్బాడ్రాత్నాక్లేని ♦ యైచ్చర్యంతో నుంటా 2.

ఐచ్చర్యం వొక్కటే ఆర్నా నా సాంయి రంగా యింక సూసొక్కొనాసోకు. నా

కొన్నాళ్లూరుకుంటా ♦ గొప్పమేడ గట్టిత్తా
మ-రేనొన్కి మంచి రంగులెత్తిప్పిం ♦ చేయించి సూస్కుంటా 3.
ఇంక-దాన్నిద్దూకొన్నా-యింటి ♦ దాన్ని లిపిత్తా
ఇహిహీ-దాన్మిద్నేపడి నామీదద్పడి ♦ తందనాలాడ్కుంటా 4.

మరి నామేద్నాసి తల్లీ స్విగ్గాయ్య గొప్పొల్లూర్కొక

దాన్మిద్కెవ్వై నా-మాట్లా ♦ ద్దాను నొత్తేనా
మంచి-పన్మిదున్న పబువుగార్మల ♦ పల్కురిం పకూర్కొంటా 5.

మరిం కీలాగే వుంటానా? యింకీ డెంకమ్మ కల్లు తాగ్తానా? అన్నాకుండా ఛీ రూడాలి స్విగ్గాయ అనాది జేష్టి తాగితే యేంయి గవ్రం యేంయిసా అగ్గొ యింక నేనా గొప్పొన్న గాదూ, కాబట్టి ఆగొప్పొల్ల మల్లే

మంచి బరంది తెప్పిత్తా-బలే ♦ మాంసం వండిత్తా
అరె-కొంచెంకొంచెంయాగి రొట్టెల్ ♦ ముంచుక్కు తింటుంటా 6.

బలా యీతాప్ప ఉద్దోగంలో మాతరం కాబా-కాబా-ఇన్ కాబాన్ మా మంచి గవ్రం మామంచి డబ్బు [తూలుచు కక్కుచు నడచును]

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ సహస్ర సహస్రపత్రమిత్రప్రభాభాసమాన
శ్రీరామకరుణాకటాక్షవీక్షణాసాహాయ్యల కవితాధారేయ
సుకవివిధేయ పైడిపాలగోత్రోద్భవ పెమ్మర్తాన్వయా
ప్రదీపాబ్ధినవనీత వీరస్వామాఖ్యాతనూభవ
ంగమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల బుచ్చిరా
జప్రణీతంబైన శ్రీసంగీత జగన్మో
హినీనామ నాటకంబునం దృతీ
యాంకము సంపూర్ణము

ANDHRA BHASHA

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

సం. తె జగన్మోహినీ నాటకము.

చతుర్థాంకము: ప్రథమరంగము.

[జగన్మోహిని కన్నుల నీరు గారఁ ధనపాలుని మేడపైఁ వ్యాకులముగఁ గూర్చుండును]

జంఝూటి రాగము: రూపక తాళము.

ప్రియా! నా ♦ బహిఃప్రాణమా ♦ నుసిరా నిను – గనకుంటివదేరా ||ప||

సాహసి నా ♦ జవరాలినాకై ♦ మహాగ్రీష్మ ♦ సహించితివా ||అ||

ఉ|| మానినిచేయుచాడునుకు ♦ మారిసరీర! గుణాకరా! స్ఫురత్
స్మారవిచారనీర! ఘన ♦ సారపటీరసువర్ణగాత్ర! స
త్సార విచారవారినిధి ♦ నింతగ ముంతువు నా మనోహరా!
రారా కృపారసంబునను ♦ రాజిలు బారలఁ జేరఁదీయరా!

సీ|| నిను మాని యొనలేని ♦ ఘనశోకవనిలోన
నవిశంబు మునిఁగేను ♦ మనుచునుంటి
నన్నుఁ గావఁ గనులేవె ♦ వినిరావె మనసీవె
చనియుంటి నవియాత్మఁ ♦ గినిసి యుంటె
నిను తెల్పెదను హర్మ్య ♦ మున కేను జనహేతు
వును నూర్మికను జేత ♦ నునుప నీది
యని పిమ్మటను భ్రాంతిఁ ♦ గొని వచ్చితిని గాని
కన లేదికను వేరు ♦ మనము నందు

తే|| గీ|| మనసిజాకార! యనఘ! నా ♦ యనుఁగు ఱేఁడ!
వనిత? నీవన్నినుధకురుమ ♦ న్నను నురికేద

మునుఁగు మన్నను నీటను ◆ మునుఁగుదు నీకే
ను నితర మెదియొనరుపుమ ◆ న్నను నొనర్తు

అయ్యో! మూర్ఖత నొందుచుంటి. దైవమే తప్పఁ జూచుచున్నప్పుడు నా నెచ్చెలి యేమొనరుపఁ గలఁడు. హా! వైకుంఠనాథ!

సీ॥ లలిఁ బ్రోవ నీయమా ◆ లయను వే డాయుమా
న్యాయమా శ్రేయమా ◆ మ్నాయపుంకు!
తలఁపవు కూర్మి మా ◆ తొలినాటి కర్మమా
మర్మమా ధర్మహా ◆ కూర్మవర్మ!
పగబట్టి నింతమా ◆ పయి నీకు పంతమా
యెంత మా యంతమా ◆ వంత పోత్రీ!
నను బ్రోవ భారమా ◆ నావల్ల నేరమా
వైరమా యో రమా ◆ పతి నృసింహా!
తే॥గీ॥ వామఁ బ్రోవుము వామన! ◆ ప్రమదఁ బ్రోవ
రా పరశురామ! రామకై ◆ రమ్ము రామ!
కృష్ణవేణిని బ్రోవరా ◆ కృష్ణ! బ్రోవు
బుద్ధిమతిని బుద్ధ! కలికిఁ ◆ బ్రోవు కలికి!

ఉ॥ నేటికి నారుమాసములు ◆ నిండఁగ నుండెను గాని నాఘనుం డీ
ప్వాటికి వచ్చుజాడ కను ◆ పింపదు కాయలు కాచె నేత్రముల్
వాటిలు మానహాని తెల ◆ వారిన వైశ్యునిచేత శ్రీహరీ
యేటికి రిత్తకోరికలఁ ◆ కేటిని సౌఖ్యము లేటి జీవముల్

వేర్పడి యొక టకు సహాయముతోఁ జనుండె. ఏమి చేయుదును? నాకింతయే ప్రాప్తమని నా వంతులు పోనాడుదాన. అయ్యో! విధి యీ చెరసాల నంతి యుండునట్లు నానుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు

కం॥ కట్టా! తెచ్చినధనమును
గుట్టుగ వెచ్చించ కేల ◆ గుట్టితి రవికన్

గుట్టెఱిఁగి యో దాసను నే
కట్టెడికేం బత్కనేల ♦ కర్మము గాదే

చెల్లరో! "బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ" యను నుడివి నిజము గాదే మఱియు

క॥ పూర్వపు జన్మమున నెవరి
గర్భంబున నుసురెఱుఁగక ♦ గాఱించితినో
నరి ము సమునుగఁ జూచెదా
స్వర్గంబునేల పిలుచుచు ♦ సాధింపక నన్

[ఆలోచనాన్వితయై] కేవలమీవాఁడు నన్ను వచించి యటువంటి నానివచ్చుటచే నీనిఁ దిరుగ వచించుట యొక పాపకృత్యము కాదని నాకుం దోఁచెడిని. కావున నేనీరేయి నొక నిశ్చిత నాధారంబు చే కొని యాహారద్వయమును వీడి చనెద. ఏమ్మటి నాపాట్లెట్లున్న నట్లగు. అకటా! యింక నామోహనాకారుని నామనోహరుని ముద్దుమోమును జూచు భాగ్యంబు నాకు లేదు. హా! జీవితేశ్వరా! మఱవ నేటితో సరియా [మూర్ఛనొందును]

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు విలపించుచు.]

సీ॥ హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! యిందువదన! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! చకోరాక్షి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! శుకవాణి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! యంచయాన! యెం ♦ దరిగినావె

తే॥గీ॥ హా! జగన్మోహినీ! మనో ♦ హారి! లతాంగి!
అకటకట! నన్ను వీడి యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీరాణి! ♦ హా! సుగాత్రి
అయ్యయో! నన్ను బాసి యెం ♦ దరిగినావె

మానినీ! నేనామిగిలిన పుష్పములు కైకొని మనోహరంబగు కాసారప్రాంతముం జేరి నీవు కన్పడమి నీకై వెదకి వెదకి వేసారి యబలవగుటచే నీవీయూరు విడిచి యెందును బోఁజాలవనియుఁ బరుఁడెవ్వఁడో నీసుందరవదనారవిందము గని మరుబారిఁజిక్కి యేదేని ఘోరకృత్యము గావించి యుండవచ్చుననియుఁ దలంచి యీయారామాసముల నుండియు నున్మత్తుని రీతినీ పట్టణమంతయుఁ గలయ వెదకితిని. కాని నీవు చిక్కవైతివి. ఇంక నెట్లు నామేనఁ బ్రాణంబులు నిల్పువాఁడ. మరియు నాకతు మన్నను మరపునకు రానీని నిన్నెట్లు మరతును

తే.గీ.॥ వసుధఁ గల్హారచంపక ♦ కుసుమములును
హంసశుక పిక కేకిను ♦ లాదియైన
పక్షులును సుధాంశుండును ♦ వరలుచుండ
మగువరో! యెట్లు నే విన్ను ♦ మరవఁ గలను

అయ్యయ్యో! దేవీ! నీసౌందర్యము నేనెంతని వర్ణింతును!

సీ॥ పృఁజిప్పియాననను ♦ పృంగుఁగో తుమ్మెదగుంపొ
విషధరమో సతి ♦ వేనలి యొకొ
పతి కాలఁ జూపిన ♦ వజ్రపుతునుకలో
తారలో తరళాక్షి ♦ గోరులొక్కొ
భద్రకుంభములో పూ ♦ బంతులో మేలి ల
కుచములో కోమలి ♦ కుచములొక్కొ
పృటమిన్నటిస యొట్టి ♦ ప్రత్యడిమాన్నయో
తోలుకదనాఁగో తో ♦ య్యాతి యొడలొక్కొ

తే.గీ.॥ గానము భ్రమసును కండిం చెవి ♦ ననయమనుముల
నొప్పఁబుండునుగాదె నా ♦ యువిదవిన్న!
నా మనోహరి! నానాతి! ♦ నా నెలంతి!
నా జగన్మోహినిరాణి! ♦ నా లతాంగి!

ఉ॥ మేలగు కల్పవృక్షములను ♦ మించును గాంచనమున్ బవిత్రమున్
జాలఁగఁ గూడఁ బెట్టి ధనిఁ ♦ జానను గీర్తి గడించుకొంటి నే
నేలను యూందనున్ ధనము ♦ నెవ్వఁగఁ జేసియు మందబుద్ధినై
గాలమునింపఁ గష్టముల ♦ బొల్పుచు నుందును బ్రాయఁ జేతు నా
ప్రాణెనో పురాకృతంబు నేఁడు ♦ నా జగన్మోగదే ఘాతకియ్యెనో!

(అని జగన్మోహిని యున్న చోటునకరుగునై మూర్ఛనొందును)

జగన్మోహిని మూర్ఛనుండి లేచి]

హిందూస్థానీ తోడి రాగము: రూపక తాళము.

ఎన్నఁడు నా-కన్నులారఁ ♦ నిన్ను జూతు-నన్ను తాఁగి!
క్రొన్ననసనినుఁ జూచు భాగ్య ♦ మున్నదో లేదో యెఱుంగ 1.
నా-కన్నతండ్రిఁ బాసి మన ♦ యున్నతలెల్ల బాసి
బన్నములొందిన నీ ♦ వున్నఁ జాలునను కొంటిని 2.
ఎన్నరాని కష్టముల ♦ నెన్నియైన నోర్చియుందు
నిన్ను నన్ను వేరుపరిచె ♦ నన్న! దైవమెట్టిలోర్చు 3.
పున్నెమెంత గోడుపృాయెను ♦ యున్నరు లధర్మరీతి
సన్నుతచరితల నేచఁగ ♦ వెన్నుఁడైనఁ బ్రోవఁడయ్యో! 4.

ఇఁక నేనేమి చేయుదును? నేని యూరుమానసుల నుండియు గడియల లెక్కఁను మ ప్రవలమను మిషచే నానాభంగులఁ పరితపించుచుంటి. మఱియు నీ రెండుదినంబులలోను వానిద్రవ్యమంతయు వ్యయపర్చి ఋణగ్రస్తుని జేసి పెక్కులుదానధర్మములు చేసితిని. కామాంధుండై యొడలెఱుఁగక నేఁ జేయుమన్న కార్యమెల్లను జేయుచున్న యీతఁడింక నన్ను విడమటకల్ల. నామనోనాథు గనుఁగొనుటంతకన్న కల్ల. అకటా!

ఆ॥వె॥ మ్రాల్గుచున్న నక్క ♦ మ్రాఁకుపైఁ బాటి
పండు పడినయట్లు ♦ తలఁప మాకు
కష్టముల్పడుచును ♦ గాసి నొందుచునుండఁ
గలిగె నీ వియోగ ♦ కష్టమొండు

ఆ॥వె॥ ఇనుముఁ గూడుకతన ♦ ననలునకును సుత్తి
తాడన మను సాటెం ♦ త వలె భువిని
నన్ను గూడను గద ♦ నా నాథ నీకిట్టి
దుఃఖ మబ్బె నేనె ♦ దుష్టురాల

[వామనేత్రం బదరగ] ఆహా! శుభప్రయాణములఁ దెలియఁ జేయు నా వామనేత్రం బేటికిట్లదరుచుండె. నాథు నాకూర్త్రి తేనిఁ జూచుభాగ్యమబ్బునాయేమి? కట్టిది. పరులెఱుఁగని కట్టడులఁ బడియున్న నన్నతఁడు చేరుటెట్లు? ఇఁక ప్రయాణమా మనసు నిశ్చయించుకొనినదేగదా

తే॥గీ॥ మానమును గాచుకొనను హా ♦ ర్యమును పిడి
యడవులను జేయవలయుఁ బ్ర ♦ యాణము లిఁక
ఏమిది? యింతలోనె నాదక్షిణనేత్రము నదర సాగె. ఇఁక నేమున్నది
అందనేకము లిడుముల ♦ నొందెదనుచుఁ
దెలిపెడిని దక్షిణపునేత్ర ♦ చలనమకట!

ఎట్టికష్టములైనను సరియే యనుభవించుదానఁ గాని యిట్టి కష్టిఁడియింటనుండనోప. హా! ప్రాణేశా! నాకై పరితపించుచు మీరెందేనిఁ బ్రాణాపదవేళ మొనర్చితిరా లేక జీవములతోనుంటిరా? [చింతించును]

జయం:—[మూర్ఛ తేరి] హా! మత్ప్రియసఖీ!

మ॥ కదియన్ జంద్రుని రాహువేగుచును వే ♦ కాన్పింపనీమోమునుతా
నిదియో బింబము లేక యయ్యదియొయం ♦ చెంతో వితర్కించినీ
వదనంబందుఁ గళంకమారయమిఁగా ♦ వానిన్వధింపంజనున్
ఓ రాకాశశాంకవదనా? ఆలావణ్యామృతములొలుకు
వదనంబున్గనువాఁడనే మగుడ నా ♦ భాగ్యంబు నాకబ్బునే
అయ్యయ్యో! నాయట్టిపింనుకనా నీయట్టిసుగుణసౌందర్యసతీమణి లభించునట!

శా॥ ఆకీలన్ నిను పిడి రామిఁ గని కా ♦ యంబెల్ల కంపింప న
న్నేలా యొంటరిఁ జేసి పోయితివి భూ ♦ మీశాత్వరన్ బ్రోవవే
"యాలస్యం బమృతం విషమ్మ"నెడు న ♦ ట్లైకసం బలంపంగదే

యాలింప భాసురనంతనిర్దయుఁడవే ♦ యయ్యయ్యో! యెందేగుదం
జాలాపించితిఁ గూర్మి దైవములఁ బ్రార్థించితి ♦ యచ్చోటులం జూచితిఁ
జాలిం బొందితి నిన్ను గానక ♦ చాలా! జగన్మోహినీ!

జగ:—[ఆలకించి] హా! యేమిది? ఎవ్వరు నన్ను బిలుచుచున్నారు? నిజముగాఁ నాకట్లు వినంబడెనా లేక భ్రమయుచుంటినా? అట్లుగాదేని మఱుఁగుననుండి నా వాక్యములాలించి పిదపఁ దేవుఁడేయిట్టి యపూర్వకృత్యమునకుపక్రమించెనా? అట్లొనర్చుటకును నా కేమపరాధము? ఆ క్షుద్ర వైశ్యుఁడే నాయీ దుర్దశకుఁ గారణమై నన్ననవరతము బాధించుచుండెనుగాదా? ఎవ్వరైన నేమి చూతము [అని క్రిందికి తొంగి చూచుచున్నది]

జయం:—జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ! నన్నుఁ గటాక్షింపవా!

జగ:—ఆహా! ఇంకను సందియ మేమి? నాభాగ్యవశమున నేఁడు నా ప్రాణేశుఁడిచ్చోటికేతెంచె ఇఁక నన్నుఁ బోలు ధన్యలెవ్వరు. నే నెట్టి యుపాయమునఁ దొరతో సంభాషింపుదు? కానిమ్ము నేనొక కమ్మ వ్రాసి యీ గవాక్షమునఁ బడవైచెద. (ఒక చీటిని జయంతుని ముందఱఁ బడవైచును)

జయం:—[సంభ్రమమునఁ జీటిని గాంచి] ఇదియేమి! యీ చీటి నెవ్వరు బారవైచిరి. ఈ మేడ నుండి తప్ప నొండొకచోటనుండి యిది వచ్చుటకేమియు నాధారములు గనుపింపవు. [పైనఁ జూచి జగన్మోహినినిగని పలకించి] ఎవరీవనిత? ఇందుసైనను గ్రించుపఱచు వదనంబున బాష్పంబులూర నిట్టూర్పులతో నిల్లలోనికి సంచరించుచున్నది. చూడఁజూడ నా మనోహరియవలెనే కాన్పించుచున్నదే! నిక్కమా లేక కలయా? నిరతమా మోహనాంగినే తలంచుచుఁ బరితపించుటచే నితరకుశేశయనయనయయినను నాకన్నులకిట్లు కనుపించుచుండెనేమో ఏదినిశ్చయించుకొనను నాకుఁ దోఁచకుండె

జగ:—ప్రాణేశా! పదరాని యిడుమలు మీకుఁ గల్పించిన జగన్మోహిని యియ్యదియే

జయం:—[పులకాంకితుఁడై] ప్రాణేశ్వరీ! నీవీసౌధమున నుంటివెట్లు?

జగ:—మనోహరా! మీకనుగప్పి మీరత్నాంగుళీయకముం జేఁబట్టి నాకానవాలుగాఁ జూపి యీవణిజుఁడు నన్ను నువంచించె. నాఁడు మొదలు మీరాకకై వేచియుంటి నేఁడది సఫలమాయె.

జయం:—ఔరా! లోకమెంత నీచమైయున్నది!

ఉ॥ కామినులొంటిమైం దమకుం ♦ బాపవశంబునం గంటం బడచో
భూమిని, నష్టకోరికలు ♦ పుట్టి యధర్మమునుంచు నెంచ
కామశరంబులన్ దగిలి ♦ గర్వమదంబునం గన్ను గానకా
భామల చిక్కులంబులగు ♦ బాధలనుంతును మానవోత్తముల్గనే!

ఇట్టినీచులు వారలు వారను సుందరులగు మందయానలపాం ప్రాణంబులు విడువ-
నారే? ఓరీ! వైశ్యా! "అతివినయం ధూర్తలక్షణమ్మ"ను మాట నీయెడ నాడకతీరునా
జగ:— నెచ్చెలీ! నతజలసేతుబంధనమేల? ఆయువు తీరమునాయెయునా

జయం:— [కొంటె కుప్పి] తే॥గీ॥ "నాథ! యీ నీతిధనమునకీ ♦ సౌధమునకును
నిచ్చెదను నైపు ప్రేమికి ♦ నిచ్చెదాను
నెమ్మలకొంటెను బిడకెయి ♦ యుంచుపనిచి
పోవుదము సుఖప్రదమైన ♦ తావునకును
కాన నీకే నిన్నైతే బన్నుండి యుంటిని"

చెలీ! ఇది నక్కని యుపాయము నేనట్లే యాప్రదేశమునం బరుండెద. నీవు నీజాగ్రత్తనుండుము. పోయిర. ఏల యన

సీ॥ మనబాధలను గాంచి ♦ మనమున నెనరుంచి
యనలరశ్ములు చూపెం ♦ గినిసి గినిసి
కార్యంబు గానమి ♦ కటకటంబడి మొగ
మెఱ్ఱనై పశ్యంత ♦ మేడ్చి యేడ్చి
ఛాయపుంజపుబంట్లు ♦ జాబిల్లికడకు వే
మనవార్త లెఱిగింపం ♦ బనిచి పనిచి
పక్షులనాదిగాం ♦ బనిమాన్పి గూండ్లకుం
గోలాహలంబెచ్చం ♦ దోలి త్రోలి
తే॥గీ॥ కమలములమోదమును నీటం ♦ గల్పి కల్పి
చీకటిని లోకమున వ్యాప్తి ♦ చేసి చేసి

సుజనుల యెదను దుఃఖంబు ♦ దోస్పి దోస్పి
శోకవారాంశి వృద్ధిగెను ♦ లోగి లోగి.

తెరవ్రాలును.

చతుర్థాంకము: ద్వితీయరంగము.

(మేడకు నిచ్చెనవైచి జగన్మోహిని కూర్చుండును. జయం:—తెన్నై తైబన్నుండును)

బల్లి:—[ప్రవేశించి అరరె! యీ కొంపటోడెంత కొవ్వెక్కున్నాడో గాని అమ! అమ్మ! బంగారు చామాన్లు రెయిండిచామాన్లేనంట దానమిచ్చే త్తం ఇంకా యిం డింట్లో యెంతిచామ లుందో ఎల్లా నాకరే యీగోడ బ్రద్దలుకన్నంవేసో యె క్కోంలోనదూర్తేవుం నాతమాసా తడుమగానిచ్చెనతగుల అబ్బా! యిదేంయి రా [చేతితో స్పృశించి] ఏంటిది? నిచ్చెన్లాగుందే. ఆఁ- చ్చినే. ఇక్కడేం దేక్కాలో? కొంపతీసి నన్నట్టుకోంటానికేమో? ఛీఛీ నన్నే పట్టుకోటం ఈల్లుగా దతిరుమూర్త వ్రాలవాలి హొహో అంతే ఏదోపారపాటో కక్కుడమర్చిపోయా రు. ఇది నాను సాలాబాగుంది. [అని మెల్లగ నిచ్చెనకెక్కి ప్రాకును]

జగ:—ఏమిది? నిచ్చెనమీదికి మనుష్యుడు మెల్లగనెక్కి ప్రాకు శబ్దమయెడిని. వేరెవ్వరై యుందురు? నాయాలస్యమునకోర్వ నాప్రాణనాథుండే యిటు వచ్చుచుండెడిగాబోలు? (మెల్లగా) ప్రాణేశా?

బల్లి:—ఓరినాయ్నో యిదేంటి? [అని నెమ్మదిగ దిగి] ఇదేంటో పామేశా అంట యినబడ్డదేంటి నేనేం పామేశాను [అని యాలోచించుచు నిలచును]

జగ:—పరులు వినదురని కాబోలు నానాథుడు పలుకకుండె [అని క్రిందికి దిగి వచ్చి] ప్రాణేశా! పోవుదము నడువుము

బల్లి:—అమ బాబో యిదెవత్తో కిందికి దిగొచ్చి నడుమంటదేంటి పాడేశా పాడే శా అంట కూడాను సరే నేనొకటనుకొంటే దేవుడింకొకటనుకున్నాడు. పోనీ మంచి సెళ౦ దొరికిందింతేచాలు. దీన్ని తీస్కెల్లి పెండ్లాడ్తా [అని వాడు ముందునడువ జగన్మోహిని వెంబడించును]

చతుర్థాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: అరణ్యము. ప్రవేశము: బల్లిగాడు, జగన్మోహిని]

యదుకులకాంభోజి రాగము: ఏకతాళము.

బల్లి:—సిక్కిందె, ♦ సిక్కిందె, ♦ సక్కనిపిల్ల-వవ్వా ♦ సిక్కిందె బలే
సిక్కిందె-నాకు-దక్కిందె, సిక్కిందె-ఒక్క తెపిల్ల ॥సి॥

మక్కువతో ♦ నొక్కసారి ♦ సెక్కలి ♦ నొక్కనసాలు ॥సి॥
వాంఛగీదు మరుమంచే ♦ వంచనకు-అయ్యో ♦ దొంగనాలల - నే ♦ నుం
డాలల ♦ వంచన్లైనం బ్లైదీని ♦ అంచనునే ♦ నుంచెదను ॥సి॥
కల్కురింపబాల నాపై ♦ యుల్కు నేమొ-నవ్వ ♦ సెల్కు నేమొ-నే
లే-సిల్కులకొల్కి-నవ్వా-మగనిప్రాణములెక్క-నైనా ♦ పిల్కుని
పకుస్నసరే ♦ కిల్కిని నేంగూడెదను ॥సి॥ [అని జగన్మోహినివైపు తిరిగి తిరిగి దొంగనూపులు చూచుచు ఖాళీలోనం గాలుపుచు నవ్వుచున్నాండు]

జగ:—తెల్లవారుచున్నది గదా? ఇప్పటికే కడుదవ్వు నడచితిమి. ఆయాసముచే నేంగాళ్లాడకున్నవి. ఒక్కింతసేపిచట విశ్రమింప నా నాథుండేదియు నున్నాహా! [యని పరికించి భయముతో] ఇదియేమి? వీండెవండు? అయ్యో! దైవమా! యేలయిట్టి కష్టముల పాల్జేయుచుంటివి?

తే॥గీ॥ వనిబాధలు తప్పించి ♦ ప్రాణనాథు
నప్పగించితివి కృపచే ♦ నంతెచాలు
దైవమా యని మనమునం ♦ దలంచుచుండ
నన్ను ద్రోతువె యీ ప్రాణ ♦ నాశకుడకు

[ప్రకాశముగా] ఓయీ నీవెవ్వండవు?

బల్లి:—నేనా యిద్గో నేనేనా యేశానుగాను అకేంటి పాపేశానుగాను

జగ:—[విచారగ్రస్తురాలై] అక్కటకటా! వీండెట్టి పాపపుపల్కులు పల్కుచుండె

బల్లి:—యేంయిటీ దొంగమొగమెత్తున్నావ్? ఇద్గో సూడు నేనూ దొంగోడ్నే నా దగ్గిర సొగుతియ్యనుకొన్నానేంయి నీయేసాలు?

జగ:—అయ్యో! వీండు దొంగనని యనుచున్నాండు వీని నెట్లు తప్పించుకొందు?

తే॥గీ॥ వీనిచం జిక్కియుంటి నే ♦ వీలు తప్పి
కానంగా రాని కటికిచీ ♦ కటిని వీండు
కానకయె తెచ్చె నన్నవ ♦ మాన పరుప
మానహానికంటెను మేలు ♦ ప్రాణహాని

[ప్రకాశముగా] చోరా? నన్నిటేల కొనివచ్చితివి?

బల్లి:—ఆంయ్ నేందీస్కొచ్చావు పాడేశానడంటే సరెదానబ్బసిగ్గోసిండబ్బెప్పు డ్వప్తే అప్పుడే దొరుకుద్ది పెళ్ళంవెప్పుడు దొరుకద్దని కోరుకొన్నదాన్నిడ్చిపె ట్టుం మంచిదికాదని వత్తేయిలాగంటావ్. యేంయినీ ఒగలాడి తనం

జగ:—[తనలో] హరి హరీ! మనోహరా! నీనారి నొకనీచుఁడిట్లాడ సహింతువా?

ఉ॥ నీచుని నిన్నుగాఁ దలఁచి నేనువిమోహత వెంటరాఁగ న
న్నేచుచు నుండెఁ బీడిచట నీవట నిద్రనె యుంటివో కటా!
లేచితొ లేచి నన్ను గన లేమికిఁ జింతిలుచుంటివో యికన్
వేచియె యుంటివో యచట వేగుచునుంటివొ రానటంచు నేన్

ఓసూర్య చంద్రాదిగ్రహంబులారా! బృందారకులారా! మీకైనఁ గరుణలేదా?

చం॥ అడలుచునున్న నన్ను గని యాత్మకరంగక యుంట పాడియే
యుడెదరు కోరుకోర్కులని యెల్లపుడున్నిమము కొల్చెదన్ గదా
పుడమిని నిట్టివేళ ననుఁ బోవిడుకేటితలంపు వేగ నా
నొయుడయనికైన నాయునికి నొప్పుగఁ జెప్పరె ప్రోవఁజూడరే

బల్లి:—ఆలోసనేంటీ నేనందగాడ్ని గానవా నాకన్న సక్కనోఁడీ లోకంలోఁ గాదు గందా మరే లోకంలోఁ దొర్కఁడు. ~~ఊకాలస్సెం~~వెందుకు మనదలపిల్లా!

జగ:—[తనలో] హోరా!

తే॥గీ॥
తాను యున్నిట నెక్కుడు తమ్మునించి
నట్టివారలు భువిలోనఁ బుట్టలేద
టంచు మంచిచెడ్డలనేమి యెంచకుండ
మసలుచుందురు గాదె మూర్ఖశీలను

హిందూస్థానీకమాచు రాగము: ఏక తాళము.

కాను చీకటిగని-యీనిరాని పుడు కాంతారమునకుఁ గొని తెచ్చి
ననుఁ-కాంతారమునకుఁ గొని తెచ్చి మూనిసుఖము
గోరమేమి గిరితిను చోరానన్నిటులన్-నీకీ-చోరానన్నిటులన్ 1.

బల్లి:—నేన్దీస్కొచ్చానంటావేంయీ? రొమెక్కడ్నేర్చుకొన్నా వీసర్సం, బలే బలే

యదుకులకాంభోజి రాగము: ఏక తాళము

పిల్లాపిల్లా ఓ చక్కని పిల్లా-నా-మనసులపిల్లా-పిల్లంత యుఁ
బుళ్ళయ్యెను ♦ గళ్ళివిస్సు గాంచఁగాను ♦ అల్లనునుఁను ♦ కొల్లలుగ
ను ♦ పిల్లువంపి ♦ జల్లఁబూరి ‖పిల్లా‖
అల్లరి సేయకీమె నాకు ♦ సల్లని నికాఁగిలిత్తే
కల్లుముంత తెచ్చిని ♦ కళ్ళయెదుటఁ బెత్తాను ‖పిల్లా‖

ఇద్దో యెలాగుంటుది న్యూసాన్లేవ్. మారిమరి సెప్పడంవెందుకు [గాటుకల్పు చును]

జగ:—(తనలో) అకటా! కృహరీ! వీఁడు మాఁటాం చెప్పి వెరుగుచున్నాఁ? ఏమి
సేతును? భయపెట్టిన నేమగునో చూచెద

పల్లులూడఁ బెరికించెదఁ జూడుము ♦ కళ్ళు గానకారు [నే లెదప్పు]

బల్లి:—ఊం ఊం యేంటి? [అని పైఁ బడఁ బోవును]

జగ:—[తప్పించుకొని దూరముగాఁ వోలఁగి] హా! కృష్ణా! నందనందనా!

కళ్ళ వ్రేళ్ళబెదరించిన మానఁము ♦ అల్లరిపనులకటా!

బల్లి:—పల్లుదెచ్చి యెట్టసనా ♦ పల్లుఁగాడ బెరికిత్తావ్

జగ:—హరి హరీ! [అని చెవులు మూసికొనును]

బల్లి:—లేక ♦ కల్లుదెచ్చి [అని మీఁదికురుక నుంకించును]

జగ:—ఛీ దుర్మార్గా [అని తప్పుకొనును]

బల్లి:—ఆం యింతే యిద్దో ♦ కల్లగాదు
యీడ్దొంగోడబద్దాలాడ్తున్నాఁడన్కొంటావేమో చేతిలో చెయ్యేత్తా

జగ:—ఛీఛీ నీచా నన్ను ముట్టరాకుము దూరము పొమ్ము

బల్లి:—మరాలాగన్నావంటే యిష్టే మీద బడ్తా నీకు పేమరావాలనూర్కొన్నా
కల్లగాదు-నీకు-పల్లు ♦ కొల్లల్గాఁ దెచ్చిత్తా ‖పిల్లా‖
నాకు లేకుంఁడానే నీకు పెట్టే సరిగంఁదా

జగ:—హా నాథా! ఇంకను న[illegible]మొరాలించవా

చం॥ అడవికిరమ్మని వచ్చి యిటు ♦ లక్కట! చిక్కులు వెట్టి పోనిక్రో
వఁ డుఁచుమాఘంటి నన్ను గృప ♦ నారయుమిష్టముగల్గ లేఁద యూ

యుడుపతికాంతిపుంజముల♦నుక్కడగించెడుమోము చూపునే
విడచెద జీవముల్ గనిన♦పిమ్మట నయ్యదియైన వల్లభా!

ఇట్టిడేలుటకన్న వీనిం దొలంగించుమార్గమరయవలయు [అని కొంత యాలోచించి] కానిమ్మిట్లు చేసెదను [ప్రకాశముగా] ఓరీ! మీరెందరన్నదమ్ములు

బల్లి:—ఆం యిప్పటికి నామీద దయొచ్చింది మరిగంటే యెల్లిగాండొకండా పుల్లిగాండొకండు పెద్దెంకండొకండా సిన్నెంకండొకండు ఆపైని బల్లిగాడ్నేనొకడ్ని, యిందులో యిద్దరేంయి సెప్పను సెగసాల్లోవున్నారు మరింకంతా కల్సెంపరో నీవే సూస్కో

జగ:—సరే నీవెంట నేను వచ్చితినా వారును నాకొరకుంబోరి నిన్నెమి సేతురో కావున నీవింటికేగి పెండ్లికివలయు సరకులను ముఖ్యమైన చుట్టములను దోడ్కొనిరమ్ము? నేనీ మట్టినీడనుందును. తరువాతనిక్కడ పెండిలి యొనర్తురు

బల్లి:—ఏంయిటే! నీవిక్కడుంటావా? యేంనన్ను బుట్టలో బెడ్డామనే నీయెత్తు

జగ:—చోరా? నిక్కము నేనిక్కడ నుందు నీవు నమ్మకములేదేని నాపేరు జెప్పెద

బల్లి:—పేరెందుకేంటి

జగ:— నాపేరు నీవెఱింగియున్న నొక వేళ నేనేగినను నీవు ననుంగనుంగొనంగలవు

బల్లి:—ఆలాగా అవునవునేదీ సెప్పు ఊం-తొరగా

జగ:—జగన్మోహినీరాణి

బల్లి:—యెహె రానీ గీనీ చూడొచ్చునే ఆయెన్క ముందు నీపేర్సెప్పు

జగ:—జగన్మోహిని

బల్లి:—ఏంటీ జ-జ-జ-గ-గ-జగ-జగ-ఏదీ మళ్లీ సెప్పు

జగ:—జగన్మోహిని

బల్లి:—ఆం-ఆఁ-అట్టుకొన్నా గన్మో-గన్మో-గన్మొయ్యా గమోయ్యా-అదేంటీ-జగ-జగన్మొయ్యా నీవిక్కడే వుంటావ్గా

జగ:—ఆ నేనిచ్చటనేయుందు త్వరితము రమ్ము పొమ్ము

బల్లి:—[జగన్మొయ్యా జగన్మొయ్యా యని పిలుచుచు వెనుకకు ముందుకు నడచుచును నీవిక్కడే వుంటావ్గా యని యడుగుచు వెనుకకు జూచుచు బోవును]

జగ:—బళిరా!

తే॥గీ॥ మంచిమాటలు చెప్పి గెలిపించ లేము
ఇంచుకయుఁ బ్రార్థనలచే జయించ లేము
కాంచిలాతివారలనువంచించు నియము
వంచకుల వంచనలచేత నొంచఁ గలము

ఇప్పటికీ గండము గడచినది మీద దైవమున్నాఁడికఁ బోయెద [చనును]

చతుర్థాంకము: చతు రంగము.

[మేడయరుగుమీది జయంతుఁడు మేలుకొని కన్నులుదెరచి విస్మయమున]

జయం:—ఏమిది? భానూదయంబగుచుండె. నన్న రాత్రి లేపెదనన్న నాజగన్మోహినియేమయ్యె? అయ్యో! మానముఁ గాపాడుం న దృఢనిశ్చయురాలగు నా మానినీమణి మఱి యేదైన కష్టసంద్రమును జూచ్చెనా?

ఆ॥వె॥ నిదుర లేమి లేమిఁ గదియనీ వేదికన్
నిదురపట్టె లేవ నుదయమయ్యె
మదవతి నెవఁడైన ముదమునఁ గొనినాఁడొ
మదమున గపయంగ మదిని దలఁచి

అని యాతావునరసి] ఇదిగో నాకోమ పాదము లు. ఇదె డ మఱియు నుచ చ ణములగుపడెడిని. కాన నాయూహ స యే హా! ంతిగమనా పాటలాధరీ!

హిందూస్థానీకాఫీ రాగము: చాపు తాళము.

హా! జగన్మోహిని! హా! జగన్మోహిని!
హా! జగన్మోహిని! హా! జగన్మోహిని! ॥హా॥
నాకేది తెరవకట! నాకేది దిక్కు
నాకీవు దొరకుట నాతి! హుళక్కి ॥హా॥
ఈమెయిఁ బ్రాణంబు లెట్లోయినుండు
నీమృదులరూపంబు నిచ్చఁ గనకుండ ॥హా॥
అడవులఁ బడి యడలు మనిధాత నుదుటఁ
బడ వ్రాయ నెట్టులు పడతిఁ బొందుట ॥హా॥ [నిష్క్రమించును]

చతుర్థాంకము: పంచమరంగము.

[లము: అడవి. పెళ్లికొడుకువేషమున బల్లిగాఁడు, మఱియుఁ జోఁలులు ప్రవేశము]
[థ:—ఓరీ! బల్లిబాబా? యెకస్త్రోరికింద్రా నీకంత సక్కని సుక్క

బల్లి:—తాతా! ఒరేయ్ కన్నానెక్కల్లాన్రా ఆకోంవటోడింటికి ఆపలంగాపైనుండి పాడేశా అంద్రా యంటే సరేగందా అన్కోని పాడేశానే అని తీస్కొ ఇగ్గో నాపెల్లంవెంతందంగా వుంటువన్కొన్నావ్ నన్నుసూసేమందా వరే

జంఝూటి రాగము: ఏక తాళము.

నీవంటియందగాఁ♦డీ వసుద లేఁడులేఁడు సిన్నే పెళ్ళాడ్తాన్రా
ఓరి బల్లిగా నిన్నే పెళ్ళాడ్తాన్రా ॥నీ॥
నిన్ను జూచినదాని♦కన్ను నీమీాదెగాని♦యెన్నటికిపైకిబోదురా
ఓరి బల్లిగా యెన్నటికి పైకి బోదురా ॥నీ॥
పగల్నిన్ను సూస్నట్టి♦మగువలెల్ల రాతిరంత♦వగల్పొందు సుం
దురేగదా ఓరి బల్లిగా వగల్పొందు సుందురేగదా ॥నీ॥

దానికి నామీాద యెంత పేమ యెంతందం అబ్బా అబ్బా

ఎల్లి:—ఓర్బల్లిగా? అంతబాగుంటదిరా?

బల్లి:—అరె అరె ఇంకా సెప్పాల్రా దాన్కి నాకే తగింది వావ్వా

శ్రీరాగము: ఏక తాళము.

మొగము సూశావంటె♦మూాచ్ఛపడి పోతావు

ఎల్లి:—ఓరాడి పెల్లఁముండామొయ్యా యెక్కట్లే నిచ్చిత్రం మాల్లెసెప్తావేంయిరా? నీడబక్కలింకసాల్నారుకోరా

బల్లి:—అలాగేంయి మరిద్గో

జగతిలేదట్టి జవ్వని-ఓ రెల్లిగా-జగతిలేదట్టి జవ్వని

ఎల్లి:—ఒరేయ్ యిగ్గో యేమీాయెరక్కపోతే మరీ సెప్తువ్ రా? ఏంయ్ నా పెల్లానికన్నా ఎక్కువదేంయ్ నీపెన్దమవ్ గాదూ

బల్లి:—ఆ మావదిన్నే నెర్గనూ

ఎల్లి:—మరింకేంయ్ దాన్నూ స్త్రీమయపాత్తదిరా పగలురాత్రీయేకంగా కల్లగట్టినట్టే వుంటుదిగాద్రా దాన్తల్లీసిగ్గొయ్యా

రెం:—బావా వుంద్రా అయినా సెప్పిద్దు

బల్లి:—ఏంయ్ సెప్పిద్దంటున్నావ్

బంగారంవైన దాని♦రంగూకు సత్రాదు

సింగారఁ వేంవందురా♦యింకదాని సింగారఁవేంవందురా

ఎల్లి:—ఈపాల్ని మ్మాల్రా నాయ్నా

బల్లి:—మరిచెప్పతిను

పిల్లనీచూత్తేను♦కల్లాకు నిద్రరాదు

ఒళ్ళల్లా పుళ్ళు బసురా—ఓరన్నయా—ఒళ్ళల్లా పుళ్ళు బసురా

రెం:—ఓర్నాయ్నా దెయ్యంవేంయిట్రో తొరగా సెప్పు

బల్లి:—యొహేః అద్గాద్రా సాలా అందంగా వుంటవంటేనీ

ఎల్లి:—సర్లే సూద్దాగ్దామూ నడూ [మట్టిని సమీపించుచున్నారు]

బల్లి:—ఇద్గో నొరే మీరంతా మాత్రం అల్లర్సేయకిక్కడ కూకోండి నిచ్చబ్దంగా వుండాల్సుమీ పిల్సుకొత్తా మీరల్లరిగా స్సేకారంటే పిల్ల బెదిరిందన్నమాటె [అని మట్టిచాటున కరిగి] వలే పిల్లా యిద్గో యద్గంటేనీ మరేంటీ [అని యశూయతో] ఛీ నీయమ్మసిగ్గొయ్య నీపేరేనాకు రాదే. ఊఁ—అయ్యో మర్చిపొయ్యానే ఏమే యిద్గో యెక్కడున్నావ్ నాచుట్టల్ని తీస్కొచ్చా [తనలో] ఏంయిదీ నల్లీసిగ్గొయ్యా యెక్కడికన్నా దాటిందేంటీ ఆఁహా నన్నుసూసంత వగల్సేసింది మాఅందన్ని పాటెరండి బేగిఅంది యిప్పుడుగంటే నన్నొదిలేత్తదీ లేదిక్కడ్నాతో ఆసికాలాడ్దామని దాగుందెక్కడో గట్టిగాకేకేత్తా బిగ్గరగా] పిల్లా పిల్లా [కోపముతో] ఓహో యిలాగైతే మర్నీకూనాకూ సరి డదుసుమీ ఆజగడఁవుత్తది అన్నట్టు జగ-జగ-ఛాయేంపేరెహేః బేగిరాదు జగ జగ-ఏదో గనో య్యుండాలే గనొమ్మయ్నా ఆఁ-ఆఁ-జగన్నొమ్మయ్నా జగనొమ్మయ్నా ఇద్గో నేనే లేత్త బయ్యంలేదు రా నేపాడాకాన్గాను ఇద్గో నాపెళ్ళి తొగ్గారా

ఎ :—ఓట్రారా తొరగా మూర్తం దాటిపోద్ది ఆబాపనయ్య నాల్గంట్లకే అన్నాఁడు

బ :—ఇద్గోరా మీయమ్మలిని సూసి సిగ్గుపడతుంద్రా తెత్తానుంద్రా మరి [చెట్టుచాటున కరిగి] పిల్లా యిద్గో మల్లీనీపేర్మ పోయాను. రా లే మరిలాగైతే బాగా జరగదుసుమీ అన్నల మూ[illegible]ంఎల్తావుం ంటుంటే యింకత్తమానిదే పనేంటీ ఇలాగైతే పెళ్ళైప్పుడు ఏంయ్ నీగ్గాదేఁసెప్పడం అని యచ్చోట్కుఁ గలయవెదకి) ఓర్నాబోయ్ యెక్కడా కనఁబడదేమయింద్రు ఎక్కడకన్నెల్లిందేంటి అమ్మనాయ్నా నే నేంయి సెయ్యను

ఎల్లి:—రెం:—ఓబ్బల్లిగా యేంట్రలాగెతుకుతావ్ తే తొరగా ఏం? లేదేంటీ?

బల్లి:—[ఏడ్పుమొగము పెట్టి] యెక్కడికో యెల్లినట్టుంద్రా కన్బడ్డంలేదు

ప్రథ:—బాబూ సరిగ్గా సూడక్కడెక్కడో ఉంటది

బల్లి:—ఓరెక్కడా కన్బడ్డంలేదురా పాజ్జోయెన్నట్టుంద్రా [యేడువసిద్ధపడును]

రెం:—ఓరెక్కడో మొదటా చోట్చెప్పరా

బల్లి:—ఈమఱ్ఱిచెట్టుకిందుంటానంద్రా బావా!

ఎల్లి:—నీకబుర్లు మే మెఱుంగం గా కొడకా మమ్మల్నిందాకా తెచ్చియేసమేత్తావ్

బల్లి:—ఓర్లేదురా నిజంగా నాకు కనపట్టంలేదురా [యేడ్చుచు] యిక్కడే వుంటానంద్రాబాబూ నాకల్లలో నాకోట్లో దుమేసేసింద్రా దేవ్డా

రెం:—ఇందాకా నే సెప్పలేదంట్రా యీడిమాటల్లో నే తెల్సిపోయింది ఓర్నాబబదే దో దె.. (వో దేవత్తో యీడ్నట్టుకు నేడ్పించి సిక్కులెట్టే మనల్ని తెచ్చాడ్రా అం గానింకేంయిలేదురా మరిమన్నైయుతే యెక్కడికెల్తది. ఉండదంట్రా

ఎల్లి:—ఓరది గాదుంటేస్ యీడేసినెత్తింకోటిరా. బాగాయేసంఏసుకొందాం యీడ్డగ్గిరీడిదగ్గిర డబ్బులాగుదాం ఇలాగందాం పోతారనుకున్నాడు దానికి తగినట్టు మనంసేద్దాం అంతె వే. ఓరేమర్నాపింపకపో యిప్పుడ్నీపని [అని ఒక తన్ను సత్తువకొలదితన్ని] ,రేబావా తాతా సూత్తారేంయిరా?

బల్లి:—అన్నయ్యా ఒరే నిజంవేరా యిక్కడుంటానంద్రా నీపాదాల్నొచ్చి కొట్టకురా

ప్రథ:—ఒరే యె గా పోరా ఊర్కోరా ఆడ్నికొట్టకు కొట్టేంకార్యం

ఎల్లి:—మరేదిరా ... పంచు అని కొట్టుచున్నాఁడు)

రెం:—నాడబ్బు వొబ్బాడ్రా మామంచెత్తేశాడ్రా యీడి-[అని చావమోదును]

బ :—బాబోయ్ బాబోయ్ ఓరే అన్నా ఒరే బావా (అని బొబ్బలుపెట్టును)

ఎ :—రెం:—అన్నా లేదూ బావా లేదు గా కొడకా యింకా-యింకా అని మరింత బాదుచు] యేడు ᐟన్నావ్ ఊం- రుత్తున్నావాపైగా (కొట్టుదురు)

బ :—ఇ మీకు దన్నం న్నం తాతా తాతా చంపేత్తున్నార్రా తాతా

ప్ర :—(ల్లిగాడ్ని రెండవవానిని ఈవలకులాగి) ఒరే వూర్కోండూర్కోండ్నే సెప్తా [ఇంతలో బ గాఁడు పరుగెత్తును

ఎల్లి:—ఏంయ్రా ము లోడా నీవడ్డంరాకు ం-ఓరేడ్రా-ఏడీ? అమ్మదాటాడ్రా బావా బావా రారా రా రా [బల్లిగాని నుద్దేశించి] యెక్కడి కెల్తావ్ యెందాకెల్తావ్ నీవమ్మల్లీ పేనాల్తోవత్తావ్ [అని వెంటఁ బరుగెత్తుదురు]

చతుర్థాంకము: షష్ఠరంగము.

[బల్లిగాఁడు బెదరి బెదరి చూచుచుఁ దొట్రుపడుచు మరియొకయడవిని బ్రవేశించును]

జగ-జగ-జగన్మోయ్న్యా అమ్మో! అమా జగన్మోయ్న్యా నన్ను మోసపుచ్చావ్. అమ్మో!-నీవు టక్కులంజైవన్గ్ నేనేఁడ్డిన్నానే. అమ్మముండా మీవాళ్లగ్గరకెల్లి మంచి మూర్తం నూసి నాకిట్టిదాన్ని నగనాని నీవ్చాగా యేసం పెంకొడుకేసంయేస్కొని బేగిరమ్మన్నెప్పి అమ్మో! లంజా యెంతపన్నేశావే నీవిలాత్తావని అనోకులేదే తెల్సుంటే నిన్నిడ్సిపెడ్దానంటే ఛీనీవమ్మంచిదానవు నన్ను నిజంగా పెల్లాడ్తావనుకొన్నానే ఓసిముండా నీకొఱకెంత కట్టపడ్డానే తీరానేన్నగలెట్టుకొని యేసంయేస్కొనిక్కడకొస్తేనువ్ లాగదాకావ్. నిన్ను నమితే నన్ను దగాసేశావ్. (దేహముతడముకొనుచు) సి లండీ! యింకానిన్నింటికి స్కొల్తాను ఎనోకునగలెత్తాను నాకింకలోకేంటంబలికాసి పోత్తావనుకొంటే యింతపన్నేశావ్. నాకుపెద్దపెల్లిచేయించావ్. అమ్మో! ముండా? రాణివిగావు నీపేష్టాణిగాదూ నీవింతరాణివన్గనే నీఅందంతగలెయ్య నీవెంతకైనా తగుదువే బాబూ! జగన్మోయ్న్యావో యేమోయ్న్యావో గాని నిబద్దిగా నాపాలిమోయ్న్యావయ్యావే నాఒల్లంతా సితగ్గొట్టారే తొత్తా! పోనీ ఇన్నితన్నులిన్నా నీవునాపదక్కావంటే. కానీ యెక్కడికి పాఱిపోతావ్ నూడ్నిన్నగన్క పట్టుకోలేకపోయానా యిదినామీసఁవేఁగాదు అసలే నేగజదొంగను మర్నిన్నగన్కపట్టుకోలేకపోతే నన్ను బల్లిగాడని పిలొద్దు హుం తమాసా నూస్కో [అని చనును]

ఇది చతుర్థాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పంచమాంకము: ప్రథమరంగము.

(స్థలము: అరణ్యము. ఇరువురు రాజపుత్రులు కందుకము పైకొని ప్రవేశింతురు)

మో —లయగ్రాహి

ఏటికితరంబగును ♦ బాతెఱమృగావళుల ♦ సారుగణుతింపబళి

రం: —[సంభ్రమముగ] ♦ జౌరగనుగొంటే

మానుతరయంబునను ♦ మోరపైకె దిశ

లారయకపోవునల ♦ చాఱలమొకంబున్

మో:—చాఱలమొకంబు తమకుఁ ♦ గోరి యిటు వచ్చెనని

వేరగుచుఁ బోయెడిని ♦ నారయుము లేడుల్

రం:—అన్నా! అవి సరియే యీదిశఁ బరీక్షింపుము

కోరినమృగంబులివె ♦ చేరునని పైనెగయు

సీరములఁ బొంచినవి ♦ ధీరకరివైరుల్

మత్త ఆకరీంద్రుని జూచియుంటివె ♦ యగ్రజా! కడుభీతిచేఁ

కో బోకయుంటకు నేస్గులన్ దన ♦ పొంతఁ జేరిచి పిల్లలన్

వీఁకతోడుత మధ్యనుంచి ప్ర ♦ వీణతన్ జొరవన్ బళీ

కిల నాకహస్తియొ దిగ్గజంబో య ♦ నన్ గనంబడుచుండెఁగా

మో:—సోదరా! యాకోలాహలము గనుగొంటివా!

చం॥ గగనముమీదికేగెడు ఖ ♦ గంబులుకొన్ని కుజాళిమీదనే

నెగయుచుఁ బిల్లలన్ విడువ ♦ నేరక పక్షములన్ విదల్చుచున్

వగచుచు దవ్వుదవ్వులను ♦ ప్రాఁకుచు బిట్టుగ నార్చుకొన్ని వే

ఘుగపడకుండఁ జెల్లచెదరై ది ♦ లారయకేగుఁ గొన్నియున్

తమ్ముఁడా! పగటివేళ నీసింహశార్దూలమృగాదులిట్లు సంచరింపఁ గతమేమి?

రెం:—కారణమా? బాగుగాదృష్టి నిగిడించి నాచేయిచాయనారయుము

ఉ॥ పల్లకచంబులన్ ముడిని ♦ వైచి శిరోగ్రతలంబునందుఁ జే
విల్లును బాణతూణములు ♦ వీపునఁ బూని మృగాళిమీఁదికిన్
బెల్లుగఁ దోలి శ్వానముల ♦ వెన్క శరంబులనేయుచున్ సదా
యల్లరిఁ జేయు కోయదొర ♦ లయ్యెడఁ గానఁగరారె యగ్రజా

మొ:—తమ్ముఁడా! చూచితిని [అని నివ్వెఱఁగున] ఏమి? యివ్వనకల్లోలంబునకేకారణంబో కనుగొనను గాఁబోలు వనలక్ష్మి మనతెరువునకె వచ్చుచున్నది.

రెం:—ఔనన్నయ్యా! ఆఁగుమాఁగుమా దేవవనితకంఠనినదమును వినవచ్చెడిని

[ప్రవేశము: జగన్మోహిని దూరమున]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: చాపు తాళము.

జగదేకవల్లభ! ♦ అగచాట్లు పడు నీ ♦ మగువఁ గానవా
జాలి లేదా ♦ జాలమేల ♦ చాలు రాగదే
తగునా ♦ నగముల ♦ వగలఁ ♦ బొగలఁగను
బగదాననె-నా ♦ కగుపడవేల ॥జగ॥

అకటా! మనోనాథ! ఇంకనైన నీసుందరముఖారవిందదర్శనమీఁకున్న నీబొందినుసురులు నిలచుటకిది. అయ్యో! నాఁడు బేరి నీరతనంపుముద్దుటుంగరమానవాలా సంగి భటులనంపనామోసపుక్ర మెఱుంగనైతిఁ గదా! పోనిమ్ము పిమ్మట నిన్నుఁ గలియనుండనాచోరుఁడేల యచ్చటికేతెంచె! నీకేలమెలకువకాదయె! ఏతెంచిననేమి? నీవను భ్రమచే వానివెంట నేనేల వచ్చితి! వచ్చితిఁబో భవ యగవేషణాసహకారిణియై మాతృభావమూనక పుష్పాస్త్రనాయోధనములఁ దేల్ప వాఁడేల కోరె! కటకటా! యివియన్నియు నాపురాకృతపాపపరిపాకముననే గదా!

రెం:—[ఆమెను బాగుగఁ దిలకించి] అన్నా! దేవవనితయనుకొంటిమి కాదు మానవ వనితయే! ఆహా! యేమి యీ యొయ్యారము! యేమి యీ మోహనాకృతి! యేమి యీ జిగిబిగి?

జగ:—సీ॥ గిరులార! తరులార! ♦ ఝరులార! చూపరే
చంద్రునేలెడి మోము ♦ చాయవాని
హరులార! కరులార! కిరులార! చూపరే

మైత్రుసందము నవ్వఁ♦ జాలువాని
సిరులార! పెరలార!♦ దొరలార! చూపరే
పుష్పకేలిముఖుఁ♦ బోలువాని
సురలార! నరులార!♦ హరులార! చూపరే
నలకూబరుని బోలు♦ నలువు కాని
సీ॥ ...రశారికలార! మ♦యూరులార!
వారిజములార! తుమ్మెద♦లార! హంస
లార! యనలోదకములార!♦ మాటుతంబు
లార! చూపరే నాపతి♦ మీరు గనిన

ఆహా! వీరెవరో రాసూనులవలెనున్నారు! వీరినవిూపించి నానాథుజాడలే
...న నెఱింగినను తెలిసికొనియెద [చేరంజని మోకరిల్లి కృతాంజలియై]

ఉ॥ ఓ వసుధేశులార! సమ♦యోచితవిక్రమసింహులార! యో
సావనులార! పుణ్యాపర♦పాలనమూర్తిసుకీర్తులార! నన్
నైనపసేంబునగ్గనమిఁ♦దల్లడ మొందుచు సంచరించు నా
నాథుభుజాడలీ ఘనవ♦నంబునఁ గాంచినఁ దెల్పరే కృపన్

సు:—జవ్వని! నీభర్త యెవ్వఁడు? అతని నామమేమి?
కా:—అతివా! యతఁడెట్లుండును? మీవెతలకుఁ గతమేమి?
జ:—సాదీయసోదరులగుదయామయులారా! సర్వము నెఱింగింతు నాలింపుఁడు

సీ॥ కనకంబుఁ బోలెడు♦ గాత్రంబు గలవాఁడు
కంతుమామను మించు♦ కాంతివాఁడు
నలువరేకులఁ బోలు♦ కన్నులు గలవాఁడు
నిడుదబాహువులతో♦ నెగడువాఁడు
శంఖుసుఁ బోలెడు♦ కంఠంబు గలవాఁడు
వెడదవక్షంబున♦ వెలయువాఁడు
కంధరమ్ముఁ బోలు♦ కౌను గల్గినవాఁడో
పద్మరేఖలు గల♦ పదమువాఁడు

తే॥గీ॥ మహిం దనువున వరలు నవ ♦ మన్మథుండు
రాజవరుల మించెదుం బరా ♦ క్రమయుతుండు
భూరికీర్తి యా పాంచాల ♦ భూమివరుఁడు
ధారుణి జయంతుఁడనెడు ♦ దారగుణుఁడు

కం॥ ఘనుఁడగు విక్రమసింహుని
తనయ జగన్మోహిని యను ♦ దానిన్ నన్నుం
గని పెండ్లియాడి పిమ్మట
వనములకుం దెచ్చి యతఁడు ♦ బాసెన్ విధిచేన్

మొ:—ఏమేమీ? రాజ్యచ్యుతుఁడైన విక్రమసింహుని కొమార్తెవా? నీ పేరు జగన్మోహినియా

రం:— తనలో] కీరవాణీ! పేరికిఁ దగినట్లుంటివి

జగ:—(విచారించుచు) అయ్యో! ఔను

మొ:—పాంచాలపతియగు జయంతుఁడు నిన్నెడఁబాసెను గా

ఉ॥ ఎంతటి మూర్ఖుఁడో యరయ ♦ నెంతటి క్రూరుఁడో యెంత పాపియో

రం:—ఎంతటి ద్రోహియో తలఁప ♦ నెంత విచిత్రుఁడో యెంత నష్టుఁడో

జగ:—కటకటా! [అని చెవులు మూసికొని నిశ్చేష్టురాలగును]

మొ:—స్వాంతమునం దలంపకిటు ♦ చానను నిర్జనకాననంబునన్
వంతలమున్గి తేల నెడఁ ♦ బాసి యనాథను జేసి రాఁడుగా

రం:—కాంతరో! యట్టివాని నెటు ♦ కాంతుఁడటంచును బల్కెదింక నన్

జగ:—హరిహరీ! అన్నలారా!

కం॥ నాపూర్వపాపకృతమున
భూపుండిటు వీడి చనియెఁ ♦ బూజ్యుని నాథున్
బాపుఁడని దూఱవలదు
భూపుండిట నెక్కడైనఁ ♦ జూచిన మీరల్
లేదేని యాతని నెమకుచు నాదారిని నేఁ జనెద

మొ:—తరుణీమణీ!

సీ॥ పసిడిమెట్లకుఁదగు ♦ పాదపల్లవములు
కటికు జానేలపైఁ ♦ గందనేల?

రం:—సౌధాంతముననుండ ♦ సరియైన నీమేను
కాంతారసీమలన్ ♦ గ్రాగనేల?

మో:—కాంచనాంబరములన్ ♦ గట్టంగఁ దగునీవు
మలినవస్త్రముదాల్చి ♦ మనుటయేల?

రం:—భూషణంబులుపీడి ♦ భూములన్ బుట్టల
నన్వేషనామై ♦ యరుగనేల?

మో:—పద్మమును బోలెడు ముఖంబు ♦ వాడనేల?

రం:—కలువ తెలిగన్నులను నీరు ♦ గారనేల?

మో:—అళులఁ బోలెడు తురుము తూ ♦ గాడనేల?

రం:—ఇంపుగుల్కెడు మేను కృ ♦ శింపనేల?

జగ:—భ్రాతలారా! యిది నాలలాటలిఖితము

మో:—వజ్రవైడూర్యగోమేధికాంచితరాణివాసంబులఁ గాంతాళి పరివేష్టింప దువ్వలువలు ధరించి సౌఖ్యంబున మందిరారామంబులఁ గేలాకూళుల గొజ్జంగ నీటఁ గేళి సల్పిరంజిలక నీవు

చం॥ రమణిరో! వంత యేల? నగ ♦ రంబునకుర్గ వెనువెంటరమ్మునే

జగ:—

రమణుని గాంచుదాఁకనొక ♦ రాజ్యమునన్వసియింప నన్నలా
ర! మణిమయావరోధములు ♦ రత్నదుకూలములంగనామణుల్
రమణుని దర్శనంబుబలె ♦ రంజిలఁజేయవు పెక్కులేటికిక్

మో:—[రహస్యముగ రెండవవానితో] తమ్ముఁడా! ఇట్టి విధములనన్నను నీచిన్నెలాడి యావన్నె కానికయియే పరితపించుచున్నది. కాంతయు మది కలఁగినట్లు తోఁచదు

రం:—ఔనన్నా! అయిననేమి! యింకను బరీక్షింతము

మొ:—అయయ్యో! ప్రియసుందరీ! ఇంకను నీపిచ్చితలంపుమానవా
మత్తకోకిలావృత్తములు:—

కాన నిన్నెడఁబాసిపోయిన ♦ కాంతుఁ జూచుతలంపెదన్
బూసి సంచరణంబొనర్తువె ♦ ఫుల్లకంజముఖీ! యిఁకన్

జగ:—మీననేత్రకు భర్తదైవము ♦ మేదినీతలమందునన్
గాన వానిని జూపి పుణ్యము ♦ గట్టుకో మిము వేడెదన్

రెం:—కొంటెవై నిను నొంటిగా వని ♦ గుందఁ జేసినవాఁడు బల్
కంటకుండు దరిద్రుఁడున్ మరి ♦ కాంతు వెట్లు తలంచెదన్!

జగ:—అయ్యో! నేనెఱింగించెద వినుమొక్క పేదయే కాఁడు
కుంటి గ్రుడ్డి కురూపి రోగి ప్ర ♦ కోపనుండవుఁగాక నా
ల్గంటి కాదని భర్తనన్యుని ♦ గాంచఁగూడదు కంటితోన్

మొ:—తారమున్నగువారలెల్లరు ♦ ధాత్రినను ని గోరరే
వారికిందునసందు నేమియొ ♦ వారిజాక్షిరొ తెల్పుమా

జగ:—వారికీసగు బాటులెన్నఁడుఁ ♦ బాయకుండుట చాలదే
వేరుగానిఁక నేమికావలెఁ ♦ బేర్కొనంగ సుధీవరా!

మొ:—చక్కెరబొమ్మా! పెక్కులేల? వెక్కసంబగు నీ చక్కదనంబరయఁ జక్క-
గవింటిజోదు మిక్కుటంబుగ నిక్కట్లముంపఁ జొచ్చె

రెం:—(తనలో) ఆ-వీనికీయెలనాఁగపైవలపు జనించెనా యేమి!

జగ:—హా నా మనోహరా! [యని మూర్ఛమునిగి నేలవ్రాలును]

రెం:—కం॥ నను బెండ్లియాడ నిన్నుం
దనివిసనన్ గడు ముదమునఁ ♦ దని పెద

మొ:—ఆ-ఆ-[అని కోపమున] మూ_ం!
కనుగానకిట్లు ప్రేలితొ
తనువేమరి యుంటివేమొ ♦ దండించెద నూ
ఏమేమీ!

ఉ॥ నేను వరించినట్టి యల ♦ నీరజనేత్రనె కూడఁగా మదిన్
గోరితివే తలంపు నిను ♦ బోలెదు నీచులహా! జగంబునన్
[illegible]గవత్తురే కృపను ♦ గాచితి మూ తనన్నతో [illegible]
[illegible]కయ్యమేగునొద ♦ మోహము వీడి త్యాగస్ని రాశితోన్
[illegible] వివేకంబు దెచ్చుకొమ్ము

రె:—అహహా! కంటకింపకొక్కింత దయాదృష్టి [illegible] నీచిన్నారి ముద్దుతమ్ముని మనవి యాలింపుము

శా॥ అన్నా! చిన్నతనంబునుండియును న ♦ న్నత్యంత ప్రేమంబుమై
గన్నన్ జేతిని యప్పమట్లు కృపచే ♦ నెంతేని యున్ సాకి య
ట్లనా! నేఁడిటు దుఃఖపెట్ట సతికై ♦ న్యాయంబొకో నీవె యి
ట్లన్నన్ వాంఛలు దీర్చువారెవరునా ♦ కయ్యంతెఁ గూర్పంగ దే

మొ:—చం॥ అనుజునకెట్లు పెండ్లియగు ♦ నన్నకు పెండ్లిగాక యుండిన
న్ననమొకో యింతమాత్రమును ♦ గానులు గ్రమ్మె నునీదు నేత్రముల్
పనిచియె యుందునుమ్మి జము ♦ పాలిటికింతకు ముందె య [illegible]
ట్లనిన నను జాలు మూయుమిఁక ♦ నైనను నీదగునోరు బాలిశా!

రెం:—ఉ॥ దుష్టమనంబుతోడ నను ♦ దూఱుచుఁబోరఁగనుంటివంచు వే
స్పష్టముగున్ గదన్న యిఁకఁ ♦ జాలును జాలును లేద నీకెగా
యిష్టము గల్గనేని యిది ♦ యెంతటి కార్యము చూడు నీవు నన్
గష్టము నొందఁజేసి పలు ♦ కష్టములొందఁగఁ గాక సోదరా!

మొ:—మూఢా! నాకేమి కష్టమురా!

రెం:—అట్లనా! అన్నా! తెల్పెదవినుము నిన్ను సమరమున జయించియైన నీగమణిఁ జేఁబట్టువాఁడఁగాని ప్రాణంబులతో విడచువాఁడఁగాను సుమీ?

మొ:—ఆ ఏమిరా నీ సాహసము?

రెం:—పాపమింతపర్యంతము నీకు వెరచితిన [illegible] తలంచితివి కాఁబోలు!

మొ:—[ఉగ్రకోపమున]

శా॥ ఓరీ! యెవ్వఁడనంచు నన్ను మదిలో ♦ నూహించియున్నావొ మూ
ర్ఖా! రా! రమ్మిక నీబలోన్నతిని గ ♦ ర్వంబుల్ నిమేషంబులో
నీఁలున్ జేసెద నాజిరంగమున నిన్ ♦ నిర్మూలముం జేసెదన్
నారీరత్నముఁ బెండ్లియాడఁదగు స ♦ న్నాహంబులం జేసెదన్

సోదరుండవని క్షమింతు ననుకొంటివి కాఁబోలు? [అని కత్తి దూయును]

రం:—ఔరా! వీఁడీ భామామణికై కామాయత్తుఁడై యొడలెఱుఁగక తోక త్రొక్కిన త్రాచురీతి మీదనురుక నుంకించుచున్నాఁడు వీని చేవనంతయు నేనిప్పుడే తెలసికొందు [కినుకమైఁ కత్తి దూసి]

మ॥ మతినిన్నాబ్జ్యుఁడు పెద్దయంచుఁదలఁప ♦ న్మాత్సర్యమున్బూని యీ
గతిఁబైఁబైఁ బడుచున్న వాఁడవిదె వ ♦ క్కాఁణింతు నాలింపు మీ
క్షితియున్నాగరముల్ గ్రహంబులునుల ♦ క్ష్మిభ్రాతయున్భానుఁడున్
గ్గతులస్దప్పినఁ దప్పనిమ్ము నిను నే ♦ ఖండింతు రారా ఖలా

—[మూర్ఛ దేరి యేడ్చుచు] అయ్యయ్యో! గోరుమట్టునై రొకటి పోటను రీతి నూ ధూర్తగతా! నన్నేల యిట్లు కడగండ్ల ముంతువు! సుహృదయుండవగు నీవ యనాథరక్షణంబులు ప్రసరింపనొసలు నన్ను గాపాడువారెవరు! ఓ క్షీరసాగరాంతరపన్నగశయనా! పాదారవింద సేవాసక్తలక్ష్మీహృదయేశ్వరా! కరుణానిధీ! నేనంత పాపినైన నన్నిక్కసారిగ నరకమునకేల ద్రోఁదోలరాదు? అహా! [నిట్టూర్పు విడిచి] ప్రియమనోహరా! యింకను నిద్దుర వహింతువా?

క॥ ప్రొక్కెదన నాథ నను నక
గ్రక్కున నను సనాథఁ జేసి ♦ కాపవె కరుణన్
చిక్కులు చింతల ముంపఁగ
నక్కట! నా నేరమేమి? యారయఁ గదవే

[అని దిక్కులు పరికించి యాక్రాంతస్వరముగ] అక్కటా! యేమి యీచోద్యము! హా! నాథపుడు నన్నుగన్న గాఁచు వ యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై యున్నారు ఔరా!

ఉ॥ మానులు స్వ బాంధవు[illegible] సోదరులయ్యులటం చెదన్ గృపన్
బూనక యొక్క నాతి కయి ♦ పోరుచుఁ బ్రాణము దీయఁజూతురే

సూనశరాసనవ్యథల ♦ స్రుక్కి మదోన్నతి నింక వేఱుగా
నాననమెన్నఁ డారయని ♦ యన్యుల ముప్పులు చెప్పనేటికిన్

శా॥ జారత్వంబె శరీరముద్ధనము నా ♦ శంబాటకుం ద్రోవగా
జారత్వంబునఁ బెక్కుకష్టములు నీ ♦ చత్వంబుఁ బ్రాప్తించుఁగా
జారత్వంబునఁ బ్రాణమానములకుం ♦ సైతంబు కీడౌనుగా
అట్టులయ్యు నేకారణంబునసో
జారత్వంబును గ · శత్రువునుగాఁ ♦ జర్చింపరీ మానవుల్

వీరిరువురుఁ బోరాటమున సమయునట్లు తోఁచెడిని మందభాగ్యరాలను నా కట్టి పుణ్యమా? కావున నిట్లొనరించిన మేలు

తే॥గీ॥ రోషమధికంబగుడు వేరె ♦ యుంగకిట్లు
కన్ను లెఱ్ఱఁగ నొండొరుఁ ♦ గదియనేల
చావనేటికి నాకునై ♦ సమరమునను
గ్రక్కునను జంపుఁడీ నన్ను ♦ మ్రొక్కుదాన

మో:—ఓ విలాసినీ! నీవు చావనేల? నిన్ను నన్ను వేఱుపరుపనెంచిన యీకామాంధుని ండఖండములుగఁ జీల్చివైతు (అని తమ్మునిపైకరుగఁ జూచును)

రెం:—ఓ ! వాచాటా! నీవా నన్ను జంపువాఁడవు! వాలుగంటీ! యీవ్రేలరిని గాలుపాలిటికిప్పుడే తోలి నీపాలిటికేతెంతు వగవకుము

జగ:—రాచబిడ్డలారా! కొంచెము తాళుఁడు నావాక్యములొక్కింత సావధానులరై చెవిఁ జొరనిండు

ఇరువురు:—[సంభ్రమమున] ఇద్ధవదనా! సి ముగను న్నారము

జగ:—మీరిట్లుపోరనేల యొకరి చావొకరు కోరనేల? ఏనొక యుపాయంబు దెల్ప దనట్లొనర్చితిరా మీయిరువురకు క్షేమంబగు

ఇరువురు:—ఒప్పులకుప్పా! తప్పక యొనర్తుము

జగ:—మీకేలనున్న చెండునిట్లొసఁగుండు. నే జ స విసరివైతు. మీమ్మటి మాలోఁ దొలుదొల్త దానినెవ్వరు తెచ్చి వారిసనే యుంతు

మో:—మేలు మేలు బాలా! యట్లయొనర్తు

రెం:—అంగనామణీ! అందులకేను సంగీకరించి

ము:—ఇందుముఖీ! కందుకమిదిగో గైకొని విసరుము

[అని చేనున్న బంతినిచ్చి తనయంగీలు తీసి యందుంచును]

జగ:—(బంతి చేఁగొని తనలో) ఓలోకరక్షా! దీనజనపాలదీక్షాకంకణధరా! శార్ఙ్గపాణీ! నామనోరథసిద్ధి వడయ నీకందుకమునైనఁ గడుదవ్వనఁగొంపోము [బంతి విసరును రాసూనులు దాని వెంబడింతురు] ఖళిరా! కామరోగపీడితుఁడై యొడలెఱుఁగక సాధ్వీమణుల బాధపెట్టు గట్టిడెందము గలవారికిట్టిదేశాస్తి. అయ్యో! ఇంతటితో సంతసింపనగునా! ముందెన్నియిడుమలు ప్రాప్తించనున్నవో! కావున నేనీ పలువలుగాని పురుషాకారము దా యీ జక్కనెక్కనాచక్కని తేని నన్వేషించుచుఁబోదు [అని వస్త్రములు సికొని]

శంకరాభరణ రాగము: రూపక తాళము.

రక్తపక్షినా ♦ సక్తినెక్కుచు ♦ ముక్తినిచ్చెడుదేవరా!
నీ-భక్తురాలను ♦ రక్తిజూపుచు ♦ యుక్తినెనఁగుచుఁ-గావరా ॥ర॥
సుందరాంగ! ము ♦ కుంద! బ్రోవర ♦ మందహాసముతోడ నన్
డెందమునను ♦ బొందుపరచితిఁ ♦ గుందఁజేయకు ♦ మిందునన్ ॥ర॥
పన్నగతల్ప! ♦ సన్నుతాంగ! యీ ♦ పన్నురాలిని బ్రోవవా
నిన్నువినా ♦ నన్ను బ్రోవఁగ ♦ నున్నవారెవ ♦ రెన్నవా ॥ర॥

[నిష్క్రమించును]

పంచమాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: కాననసీమ. జయంతుని ప్రవేశము]

నాథనామక్రియ రాగము: ఏక తాళము.

ఎందు పోతివే ♦ కుందరదన! నా ♦ కుందామూస్వవే ♦ మా[illegible]
[illegible]ందము[illegible]ోందర ♦ జెందకుండనా ♦ పొందు[illegible]
మా[illegible]దము[illegible]న! యు ♦ మం[illegible] ♦ రంధర
[illegible]ందకున్న సుఖ ♦ వె[illegible]ంగ[illegible] బొం[illegible] ♦ నిం[illegible]
[illegible] ♦

హా! జీవితేశ్వరీ! శివచ్ఛవంబువోలి యెన్నాళ్లకీ క్రూరమృగకంటకశిలాన్విత ఘోరారణ్యమున సంచరించుట. అకటా! పురుషుండనైన నాకే దుస్సంచరింతాజన కంబై దుర్గమంబైన యీసంచారము నిన్నెంతగాసి పెట్టుచుండెనో గదా! అహహా! యింకను గష్టములా! భీకరకఠోరఘర్జనంబుల నిప్పులుమియుచు సంచరించెడు నీ మృగావళుల కెరగాకయుంటివా! ధీరమనంబులనైన నీఱుజేయు నీ భీషణఘోషణంబు లాలించియుఁ బ్రాణంబులు బిగఁబట్టఁగల్గితివా [ఆలోచించి] ఆహా! ఏమికతంబునకో నామనంబింకను నిన్ను జూడను పేరాసవహించియేయున్నది. మదనుండును నన్ను గాయపెట్టుచునే యుండె! సుందరీమణీ! నిన్ను జూడఁ బేరాసవహించి యీ పొందిని బ్రాణంబులు నిల్పితినిగాని వేరుకాదు. కటకటా!

ఉ॥ సీముఖిచంద్రుఁ జూచి తరు♦ణీమణీ! యోర్చెలలాయె నేటికిన్
గామఁడు పుష్పబాణములఁ♦ గాకను వెట్టుచునుండె వానికిన్
మామసటంబుఁ జంద్రుఁడీస♦ మూనవు బాధలముంచు పీడలన్
బాములు పెట్టవే నపులు♦ పర్చవె నావెత దీర్పవే సఖీ!

శా॥ రావే పోల్పగ కన్నిమీనగణముల్♦ రాజీవముల్ లేడులున్
రావే పోల్పఁగ బింబవిద్రుమములున్♦ రత్నంబులున్ద్దేనెయున్
రావే పోల్పఁగ భద్రకుంభములు చ♦క్రంబుల్ నగంబుల్ సతీ
నీవో కన్నులతోఁ రదచ్ఛదముతో♦ నీకైన చన్దోయితో

శా॥ రావే స్త్రీజనరత్నమా! మరునిచే♦ రంజిల్లుపుష్పాస్త్రమా!
రావే మత్తమరాళరాజగమనా!♦ రాకేందుబింబాననా!
రావే మారుకతారధారమగువా!♦ రంభోరువా! చూడవా
నీవే దిక్కని నమ్మియున్న ప్రియునిన్♦ నిర్భాగ్యునిన్ గంటివా

అయ్యయో! యింకను పబూనకుంటివా! మందగమనా! నిద్రాదేవియావరింప నీ యమము తిక్రమించిన స్నేచుటకిదియా సమయము. నీవుదండనుండమి నన్నింగానేచెడు నీమారుపక్షమే యవలంబించితివా!

హిందూస్థానీభైరవి రాగము – ఏక తాళము.

ఓ మారా! ♦ ఓ మారా! ♦ మనే ... నిమత్తమింకఁ దెలసెను
నీమును నీసరు ♦ బాములఁ ♦ ... 1.

ఏ రమాకు ♦ మార! రాకుమా ♦ యీ రాకుమారు ♦ నారిసేచబిఱబిఱ
ఏర మాకు ♦ మారివై రయమున ♦ వైరితనముజూపెద వేహరహర! 2.
ఔరా! క్రూరా! విరహవేదనాకారా! ♦ సారసాక్షుకృష్ణుకుమారా!
హరనేత్రాగ్ని వడినశూరా! ఛీ పోరా! ఛీ పోరా! చిత్తచోరా!
మేరను మీరక మఱి మఱి మారా! ఓ మారా! 3.

ఉ॥ ఏమనివచ్చుచుంటివిర ♦ యీవు మనంబున సిగ్గు లేక నా
రామను మోహనీమనభి ♦ రామను గెల్వఁగలేక డాగి నేఁ
డామికచేఁ గనుర్గొలియ ♦ కామని జెంతను జేర్చుకొంచు నే
నే మగవాఁడనంచునిపు ♦ డీపనికగ్గాఁడనంచునంగజా!

అబలులసహాయులై చిక్కిన వారినొకయాట యాడించి చూచుట నీచులకు నైజమే గదా! కానిమ్ము పీని నాదరిఁ జేరనీకుండ నా సారసాక్షిఁ జేరెద

ఉ॥ ఆయుధమేమి లేదని జ ♦ వాతిశయంబును జూపుచుంటొఁ బు
ష్పాయుధుఁడీతనిన్గెలువ ♦ నక్కట! నావశమానె వీఁడు న
న్నాయఁగిఁ జూతచంద్రనుమ ♦ పద్మమిళిందనిభాంగభాగముల్
ప్రేయసి! చూపి కన్బొమల ♦ వింట్లను జూపుల తూపులేయుమం

ఓరీ! మదనా! దుర్మద! నాకు నీపదనాయుధము లీవిధమునఁ బొందుగాచుంటివేం! శిరీషపుష్పకోమలాంగియైన నాహృదయవతీశిరోమణితోఁ బోరవేం! ఐన నేను

శా॥ ఏనుజ్జాచెదలేర! మార! కలహం ♦ బెన్నాళ్ళో గెల్పేరికిన్
కానీ నీవిసృజించినస్త్రనను నాకో ♦ కాలంబు నే వెండి యీ
కానస్సుంచరణంబు సర్చి యిడుపల్ ♦ గానంతయుండల్పకే
మీనాక్షిం జతనుంచి చూడనొకొ నీ ♦ మీనాంలుకో సఖ్యాంస్

(అని ధనువుద్ర బూనరివ్వయాహాసెమలింగని)

ఇదిగో నిప్పుడు నీకీక యే [illegible] నాపసంబున ముగిమిడ్ కేకలిడుచుం బురివిప్పియాడుచున్నది. దీని [illegible] యురాలివార్తలెఱింగినఁ దెలిసికొనియెద [చేరంజని]

కం॥ చిత్రపువర్ణంబులతో
నేత్రానందకరమైన ♦ నెమ్మీ! బలు తా
పత్రయమునఁబడు శోభన
గాత్రిం ఘనవేణిసిందుఁ ♦ గంటివె చెపుమా

అయ్యో! నానుడులాలింపకయే యిది కేకరించుచున్నది. ఛీ!

మ॥ పురివిప్పంగను సాహసించితివి నా ♦ పూబోణి లేదంచ లే
పురుడింపంగఁ దలంతువా విషధరం ♦ బున్ నీవు గన్గొంటివా
గరువంబెంతలొ నెత్తికెక్కెనహహా! ♦ కానీ యిదేన్నా... నా
కరియానన్ ఘననీలవేణిఁగని నేఁ ♦ గాంతున్ శిఖండీ! నిన్నుఁ

[అని నడచి యొక కొలను గని] ఆహా! యీసరోవరము నాసరసిజాక్షిని దాగుపర్చినది. ఇవిగోఁ గచనితంబములు. ఇఁక సందేహమేల? అలఁతిపోలికలం గనుగొని నంత మాత్రమునఁ జోరు నెఱుంగనౌను గదా

కాంభోజి రాగము: రూపక తాళము.

పద్మశుక్తిశంఖములతో ♦ భాసిల్లుపద్మాకరమా!
పద్మముఖిని మరుఁగు ♦ పరచితె చెపుమా 1.
నాకంజనేత్ర ♦ సైకతశ్రోణి-నీకడనున్నది ♦ కాకను బెట్టకు 2.

అయ్యో! యియ్యది బదులిడునా? అవిగో నామూలసంచరించు రాయంచలనడిగెద

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

మరాళరాజమ! ♦ మందగామిని యీ
సరస్సు చెంతనున్న ♦ జాగేల తెల్పుమ ॥మ॥

కట్టా! ఇదియును బదులిడదయ్యె. కానిమ్మ కాసారవారిజములలోని మకరందమాని యాని మత్తిల్లి ఝుంకృతులతో నేత్రపర్వమొనర్చుచుఁ జనుచున్న యీ కొదమతేటులు నా మదవతి నెఱుంగకయున్నె. ఓమధువ్రతములారా!

హిందూస్థానీతోడి రాగము: [illegible]పక తాళము.

జాలి పూని తెల్పవేడెద [illegible] [illegible]స్థలములఁ
బోలికలఁ దెల [illegible] మీ[illegible] [illegible]కున్నవారు ॥జాలి॥

కటకటా! మలిముచులు సంగతులఁ దెలుప నేనాఁడైనఁ గంటిమా! పోనిమ్మీ తరువులను దయవులపైన బిల్లిగనల్లారుముద్దుపలుకుల నొలికించెడినీ చిలుకలపులుఁగులను బ్రార్థించెద

హిందూస్థానీముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

కలికినిందు ♦ కంటిరె యో ♦ చిలుకలార! ♦ చెప్పరేఁడీ

పలుక రేమి ♦ పాపమీ ♦ యలుక మీకు ♦ న్యాయమే ||కలి||

తరుణిజాడ ♦ లెఱిఁగింపరె ♦ తరువులార! కరుణతోడఁ

గరము మనము ♦ కలఁచెడి నా ♦ మరునిబాధ ♦ మాన్పరే ||కలి||

హాహా! మారువల్కరా? ఇది యేమి? [చెవి యొగ్గి] ఆలేమావిగున్నములమధ్యఁజేరియున్న పరభృతము కాఁబోలు నన్ను పిలచుచున్నది. ఆహా! ఇది గదా సత్కృప! [అని యొక రసాలసాలము దరికరిగి]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

కలికిని జూపవే ♦ కనినఁ ♦ గానఁ గోకిలా! ♦ కడుకృపతో

జాల ♦ మేల ♦ తాళఁ ♦ జాల ||కలి||

తగురా! ఇది యెంతో యుపకారి యని తలఁచితి నే! నాకలకంఠి లేదని కాఁబోలుఁ దన లేస్వగమును బ్రకటించుచున్నది. ఛీ! మదోన్మత్తతనొడలెఱియక ప్రేలు దీనితోఁ బనియేమున్నది? అల్లదుగో నాపూఁపొదమాటున నేదియో కదలుచున్నట్లున్నది. [ఆలోచించి] ఆ-వేరెవ్వరు నామనోహారియే. కురంగాక్షీ! యింకను నన్నేల డాయకుంటివి? నేఁ గనుఁగొందునో లేదో యనియా మాటుననుండి డాగుడుమూతలాడఁ జొచ్చితివి? రమ్మురమ్మరసితిని [అని చెంతకరిగి] అయ్యో! యెంత భ్రాంతి జెందితిని! ఇది మెల్లమెల్లనఁ జివురుజొంపములు మేయుచు సంచరించు హరిణము కాని వంతనంత మొందించు నా యింతికాదు ఐననేమి? యిది నా చంచలాక్షి జాడ లెఱుఁగకుండునా తెలసికొనియెద

తే॥గీ॥ వెడదనేత్రంబులను గల్గి ♦ బెదరి బెదరి

నీవలెనె చూచు [illegible]చల నేత తనిందు

కాంచియుంటివే [illegible]

కష్టముల నంత[illegible] నా [illegible]!

జౌరా! ఇదియుఁ బ్రత్యుత్తరంబియ్యదయ్యె! ఛీ! నాకెంతబుద్ధిమాంద్యము పచ్చవిల్తునకు బాసటయై వచ్చుపవనుని వాహనంబైనయిదిపల్కునా? పల్కుటన్న మానెఁ గాక మలయపవనునిఁ బ్రోటడించి నాకపకారియయ్యెఁగదా!

ఆహాహా! గంధవహా! నీవుసైతము నాపైఁ జలమూనితివా?

ఉ॥ అండజయాన దండవిడ కల్లనఁ గ్రుమ్మరుచుండ నాకుఁ గ
న్పండువొనర్పఁ జన్నుఁగవ పైఁ గల పయ్యెద బాపి ముంగురుల్
నిండుగ ఫాలభాగమున నృత్యమొనర్పఁగ మై చలింప నా
యండమరింతఁ జేర్చి బిగి యారుకవుంగిటఁ గూర్పవే సతిన్

అట్టివాఁడ విట్టి కట్టిఁడి తనంబునకొడిగట్టి వైరిపక్షంబెట్టులంగీకరించితివో యెఱుంగ!

చం॥ వనమున వీడినట్టి సుమపంక్తులలోననె యున్న మేలివా
సనలను నల్గడల్ బరపిఁ జయ్యన ఘ్రాణములందుఁ జొన్ని నా
మనము కలంగఁజేసి నను మాటికి మాటికి నెంతువేల నీ
పనులిఁకఁ జెల్లమయ్యెఁ గద వక్రతమానుము వేతొలంగుమా

ఓరీ! నీ తులువతనంబు లేరికి సహింపనగును! నీవింత చెనటివగుట నే

చం॥ నలువ సృజించెఁ బట్టి నిను నాశమొనర్పఁగ గూఢపాత్తులన్
సిలుగులఁ బెట్ట దానవవి జింకను గొంచు గృహాంతరంబుల
న్నిలువవె భీరువా!

పసిగట్టినంతమాత్రమున నిన్నప విడెచెనా? నీ పాఱుపోఁతుతనమె వెల్లడి జేసికొంటివి. అట్లు విడువమి మఱియొక తెరవెఱుఁగమినే కదా

పడియ నీటిని బచ్చికఁ గ్రోలునట్టి యు
క్షులకు భుజంగమంబుల విరోధులఁ జేసితివౌర మారుతా!

లేనిచో జంతుహింస చేయనొల్లని పిఱికిమొక [illegible] ల హాయలఁ బొరిగొనును! నీవు వాహనమైయుండుటంజే స్త్రీహత్యను నడపి నట[illegible] మచుండె. [అని దిక్కులను భూమ్యాకాశంబులను గ[illegible] వే జగ[illegible]ంతయు నీ చరితమునసె నిండి యుండినరీతిఁ బొడకట్టైస[illegible]లయను [illegible]

సీ॥ నీకీర్తి దిక్కుల ♦ నిండించి యుండుట
పశ్చిమాంబుధిఁ జొరఁ ♦ బాఱుచుండు
రవి క్రుంక నీకీర్తి ♦ రవములఁ దెల్పుచుఁ
బక్షులు గూండ్లకుఁ ♦ బాఱుచుండుఁ
బక్షు లేగఁగ క్రేలు ♦ పాడుచు నీకీర్తి
నాలమందలతోడ ♦ నరుగుచుండ్రు
క్రేలు పోయిన వెన్క ♦ రేయెల్ల స్వేచ్ఛగా
నీకీర్తి దిశలను ♦ నించుచుండు
తే॥గీ॥ భయము పుట్టించుచుండెను ♦ పాపతతికి
సంతసము గూర్చు సామాన్య ♦ జంతుతతికి
సుఖ మొసంగుచునుండెను ♦ సుజనతతికి
భళిర! నీకీర్తిఁ బొగడనా ♦ బ్రహ్మవశమా

కాని శీతభానుఁడయ్యు నిదియేమి శశాంకుఁడు వేడికిరణములఁ బ్రసరించుచుండె. ద్విజరాజా! పయోముఖవిషకుంభమవా! ఔను తండ్రికి భంగములు కలిగించుటయుఁ జెల్లెలియిల్లు చెఱచుటయు నీకే చెల్లినది

సీ॥ సన్మార్గవర్తన ♦ సల్పుచుందువు గదా
సన్మార్గ మేదిరా ♦ చందమామ!
కువలయపతివిగా ♦ కువలయపతులను
గుందింతు వేమిరా ♦ చందమామ!
రాజువయ్యును రాజ ♦ రాపు పెట్టెదు రాజ
చందమా యిది యోగి ♦ చందమామ!
తమము వారించు నే ♦ త! మము తమమున నే
చంద [illegible] యోగ ♦ చందమామ!
ఆ॥వె॥ యమృతకరుఁడవు [illegible] తు [illegible] సరిం
పను సిరియోగజ [illegible] [illegible]

చాలు వేయియేల? ♦ జగమెల్లెడను నీవు

విషభవుండవగుట ♦ విదితమయ్యె

సుజీయునూ మరుమామా! నాసరసాంగిసౌందర్యమునకు సరియౌదునను గర్వంబునఁ బూర్ణిమను నీమురువెల్ల జూపి సరిగాక గర్వంబు తలుగనరిగియరిగి కొన్ని నాళ్ళు జనములకనులఁ బడకయయుండి తిరిగి నానమాని నామానిని యౌవనమునకు సమానముగుదునను తలఁపూని క్రమక్రమంబునఁ గళలనెచ్చించుచు వచ్చి వచ్చి భంగంబునొందియు మచ్చగంబు మానని మానవంతుఁడవు గురుద్రోహివి నిశాచరుఁడవు నీతో నాకేమిరా!

కటకటా! ఈమారాదిహాతకులు నను నిలువనియ్యరు. అండజయానా! నాయండలేమినీ దుండగీఁడులు నిన్నును గుదురుగనుండనిత్తురా

ఇసీ! యిచ్చోటు వీడి నాచంద్రానన నరయుచు నొండెడకేగెద

కం॥ మదనుఁడు కదనమునకు స
మ్మదమునఁ గదియంగఁ బెదరు ♦ మదవతిఁ గనిసన్
బదులిడి మునమొనరింపుఁడు
పొదలారా! పెదురులార! ♦ పుష్పములారా!

కం॥ వడివడిగ నడువ నడుగులు
తడబడె బడలికను నొడలు ♦ తడిఁ దడిచెనిటుల్
గనునిడుములు పడి యడలెడు
జడునొడయు నడవి విడతువె ♦ ప[illegible]దవేణీ!

కమాసు రాగము: రూపక తా ము.

హా! నుతాంగి! ♦ కాననమునఁ ♦ గానుపించవే
కోననుంటివొ యెఱుంగ ♦ మీనలోచనా!-హా!-హా!- ||హా!||
అడవిఁ దిరు ♦ గాడి యోడి ♦ బడలియుంటినే-హా!-హా!- ||హా!||
ప్రాణసఖీ! ♦ ప్రాణములిఁక ♦ మేన నిలువవు-హా!-హా!- ||హా!||
కలికి! నాయెడఁ ♦ జల్లము మేల ♦ పా[illegible] లోకో-హా!-హా!- ||హా!||

పంచమాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: మఱియొక యడవి. ప్రవేశము: పురుషవేషమున జగన్మోహిని]

ఝంఝూటి రాగము: ఏక తాళము.

నడువఁ జాలఁ ♦ బుడమిపాల-నేఁ ♦ బడు బాముల ॥న॥
అడవిన్ ♦ గడువన్ ♦ నడువన్ ♦ వడినేన్ ♦ బడు బాముల ॥న॥
అడుగా ♦ మడగా ♦ నిడఁగా ♦ న్పడుఁగా-నేఁ ♦ బడు బాముల ॥న॥

చం॥ కనికరమూని తెల్పుఁడిట ♦ కంతుజయంతవసంతజిత్స్వకా
శుని గరుణాగుణాకరుని ♦ శూరశిఖామణి సర్వతేజునిన్
బౌనరుసుధీమణిప్రియుని ♦ బూరుషసింహునుదారమానసున్
గనిన ~ నేంద్రవాఙ్ముఖగ ♦ కాననజంతువులార! సత్కృపన్

అకటా! యివి మాఱువల్కకూరకుండె. పోనిండు నానాథుఁ జూపకున్న నన్నైన నంత మొనరింపుఁడు. అయ్యో!

మ॥ అలుకన్ వన్యమృగాళి గుండెవిడున ♦ ఝ్ఝార్భాటముల్సేయనీ
బలుకానన్ దిరుగంగనేర్తునెటులన్ ♦ బ్రాణేశ! నన్ బ్రోవవే
చలమున్ బూనఁగ న్యాయమే పలుకవే ♦ జాగేల రక్షింపవే
కలనైనం దలఁపోయలేదిటు వియో ♦ గంబీదనౌనంచు నేన్

మ॥ అడవిన్ గాచిన వెన్నెలయ్యెఁగద యా ♦ హా! నాథ! నాజీవితం
బెడవాసియని దుఃఖభంగములలో ♦ సీదంగన ~ ంగదా
పుడమిన్ భాగ్యముభోగ్యముందలఁపనీ ♦ ప్రేమోలందగన్నిల్వఁగాం
చెడు భాగ్యంబును బొందఁగల్గితినయా ♦ సింపన్మరొండెద్దియున్

హరిహరీ! యొలుఁగెత్తి యేడ్చుటకైన శక్తిలేదయ్యె. అవును మనమా!

సీ॥ ఇనుఁడున్నచోఁ గదా ... ందు బింబప్రకాశి
... యినుఁ ... ళ ♦ ... కల్గు
రాజున్నచోఁ గదా ... ♦ ... లు ...

రాజు లేకున్న చో రాణ యున్నె
రాక గాంచినఁ దిమి రవిచార మెడఁ బాయు
రాక లేకయె యున్న గ్రాలునె విను
మాధవుఁడున్న కొమ్మ సొబగు కనుమాధ
వుండు లేనితరి సొం పుండు నేమొ

ఆ॥వె॥ మిత్రుఁడుండినఁ గద మెరయు రాజీవముల్
మిత్రుఁడుండక యవి మెరయుచున్నె
యుర్విఁ బరమసుఖము నొసఁగఁ జాలిన నాథుఁ
డుండ కున్న మోద ముండు టెట్లు

[అని నడచుచు రెండు గువ్వలఁ గనుగొని]

కట్టా! మున్నొకతరి సంచారమున నిట్టి జంటపిట్టలఁ నరసి "ప్రియా!

ఉ॥ జవ్వనమంకురింపఁగనె జంటను వీడక సంచరించునీ
గువ్వల పొందికల్ నడత కూర్చు ముదంబ"ని తెల్పఁ బ్రేమమై
"జవ్వని! రాష్ట్ర మున్ ధనముఁ జంచలమెల్లపుడున్నె కష్టముల్
గవ్వకునైనఁ గావుసుమి కాంతయుఁ గాంతుఁడు వేఱుగానిచో

మఱియు

మ॥ ధనముల్ధాన్యములున్ననన్నమయ సౌధంబుల్ బలంబుల్ సఖీ
జనముల్ బంగరుసొమ్ముటుయ్యాలలు విస్తారంబుగానుండియున్
గనరే సౌఖ్యము దంపతుల్సతి! వియోగానన్ భువిన్బీదలై
ననుగానన్ దిరుగాడుదంపతులెయొన్నన్ సౌఖ్యముల్గాంత్రుగా"

అని నన్నూరడఁ బల్కిన ప్రాణేశుఁడా విధివశంబున నన్ను గానకెన్నెన్నిదు స్థరావ లంజిక్కెనో కదా! హా! నరహ! పెకులిక్కట్టుల పాలుచేసి కంటకశిలావృ క్రూరమృగసంకులంబైన యిమ్మహారణ్యంబున నీరాహారంబులిడక యలయించి, సొలయించి, పొలి[illegible]వే [illegible] డుఁ గాని యేమహాభాగుని పాదపద్మంబులు పూజించి [illegible] సుందరవదనారవిందు బిగికౌఁ

గిటఁ జిక్కి దుర్భరచింతాసాగరమీదనుంటినో, యే సుగుణరత్నాకరు చెలిమిచేఁ బ్రఖ్యాతిగాంచనుంటినో, యట్టి నామోహనాకారు, నామనోధవు, నాజీవితేశు నెడఁబాపనెట్లోర్తు ఇంక నాకేదితెరవు. అయ్యో! మున్ను నేనెంతఘోరపాపాత్మురాలను గాకున్నచో నర్థిజనకల్పకద్రుమసమధికసమర్థుని కటాక్షవీక్షణములిప్పటివైన నాపైఁ బ్రసరింపకుండునా

తే॥గీ॥ నీరజాసనురాణి! యో నీలవేణి!
సైకతశ్రోణి! యో వాణి! జలజపాణి!
చక్రపాణికోడల! గిరిజసఖి! యో స
రస్వతీమనోహరి! యను రాగమిదియె

చం॥ జననము గాంచినంద్రదమునఁ జక్రిని బెండిలి యాడి మీదనా
యనహృదయప్రదేశమున నాభరణంబయి యుంటివీవు వీ
డను మనమొప్పమింగద విలంబనమేలను నన్ను నస్లె భ
ర్తను గనజాలిబూనఁగదె తామరసాంఘ్రి! భుజంగవేణి! శ్రీ!

ఉ॥ ఓ యగరాజపుత్రి! యయ యో! గుణభూషణ! యోసుమంగలీ!
యో యలివేణి! యోరమణి! యోఫణిభూషణురాణి!యంబ! కా
త్యాయని! కాళి! యీకరణి వ్యాకులపెట్టెదె నాఘుఁజూపు దా
క్షాయణి! పద్మపాణి! హితకారిణి! భాసురవాణి! భైరవీ!

అకటకటా! జగజ్జననులారా! ఏలపలుకకున్నవారు? పుట్టిననాటనుండి వీనిసాం దపల్లవంబులే నేమఱక కొల్వనా!

ఉ॥ కన్నడ సేయఁగాఁ దగునె కావరె నన్ను గృపాంతరంగులై
క్రన్ననఁ బ్రాణనాయకుని గన్పడఁ జేయరె మాతలార! హా!
యెన్నఁగ మీకుఁ బోలె పతి యీశుఁడు కావున వానిపిడి యి
యన్నులమిన్నలుండు టెటు లారసిచూడరె నెమ్మనంబునన్

ఇసీ! ఎంత తప్పొనరించుచ [illegible] వేశంబు [illegible] పాకాగంబు ధరించిన చందంబు మరచి యిట్లడలఁజెల్లు [illegible] పలు [illegible] నిదిగదా సుమ సుము. లేనిచోఁ గార్యహాని ఘటిల్లుట [illegible] బుద్ధి [illegible] గటయు సంభవింపు.

కానసెట్టులైన గోడు మాని యుంటయే సర్వశ్రేయము. కార్యనిర్విఘ్నమునకై శేష శాయినొకమారు స్మరియించి వీడ్కొనియెద. (ముకుళహస్తయై)

దండకము: —శ్రీమానసాంభోజమాధుర్యచోరా! శుభాకార! వీరాధివీరా! మురారీ! హరీ! సాంసాక్షా! సురారాతిశిక్షా! యనాథాళిపక్షా! ననుం బ్రోవకున్నాఁడవా వేదముల్దెచ్చియా బ్రహ్మకర్పింప మత్స్యంబవై సోమకుంజంప వారాసి సంచారమున్ జేయుచున్నాఁడవా! లేక కూర్మంబవై మందరాద్రిన్ దగన్మోయుచున్నాఁడవా! కాక సంద్రంబునన్ముగ్గి యున్నట్టి భూదేవినిన్గొమ్ముపై నిల్పఁగాఁ బెన్వరాహంబవై య నున్నాఁడవా! యట్లుగాదేని ప్రహ్లాదునేఁడీ హరింజూపరా యంచు దైత్యుండు ఁడించుచుండన్ నృసింహంబవై లోనికంబంబునందుద్భవంబందియున్నాఁడవా! గుజ్జురూపంబు వే తాల్చి దీనంపుపాఱుండవై మూడుపాదంబులే మోపఁగాఁ జాలు భూమిన్ బలిన్ గోరి పాతాళలోకేశుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! జామదగ్న్యుండవై నీకుతారాహతిన్ రాజమార్తాండులన్ నాశమౌనట్లుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! కౌసికుం గూడి ఘోరాటవిన్ దైత్యులం జంపుచున్నాఁడవా! లేక సీతాసమేతుండవై లక్ష్మణుండుండఁ బర్ణశాలాంతరాళంబునన్ వాసమున్నాఁడవా! లేక మారీచమాయాకురంగంబు వెన్నాడి చక్కాడుచున్నాఁడవా! యట్లుకాకున్న సౌమిత్రితో దండకారణ్యసంచారమున్ జానకిం గాంచనై చేయుచున్నాఁడవా! కానిచో వీరసుగ్రీవు సఖ్యంబునన్ భూమిపుత్రీసమాచారమాలించి యాపిమ్మటన్వానరుల్గొల్వ వారాసి బంధించి లంకన్ బ్రవేశించి క్రూరాధమున్ రావణున్ ద్రుంచుచున్నాఁడవా! రామకృష్ణుండవై పూతనన్ మున్నుగాఁ గల్గు ప్రచ్ఛన్నరాకాసులన్ దున్మచున్నాఁడవా మన్ను దిన్నాఁడ వే లేదులేదంచు లోకంబులన్ దల్లికిన్ నోటఁ జూపించుచున్నాఁడవా! లేక కాలాగ్నికీడౌ విషంబున్న తోయంబులన్నాళియున్ బుద్ధి గల్గన్ శిరోరంగదేశంబునన్ దాండవంబాడి నొప్పించుచున్నాఁడవా! యర్ధరాత్రిన్ మహాభీకరంబైన దావాగ్నిలోఁ జచ్చుచున్నారమో కృష్ణ! కృష్ణా! కృపాళూ! తరన్ బ్రోవవేయన్న మీగల్లనుల్మోయుఁడే నార్పెదన్ దానినంచున్ భుజింపంగనున్నాఁడవా! గోపికల్ స్నానమాడంగఁ జేలంబుల న్వీడి నీరంబులన్జొచ్చి కేళిన్మనుంగన్ బరీక్షింపను ంబుల్గనారివస్త్రింబుల సి భూజంబుపైనెక్కియున్నా [illegible]! యంబరంబుల్ [illegible] పన్ [illegible] గ్గ వోనాడ వ్వంగదే యంచుఁ బ్రా [illegible] వేస [illegible] ము [illegible] సంబునన్ నర్మవాక్యంబులం బల్కుచున్నాఁ [illegible] వా! [illegible] ప త్రంబుపై శైలరాజంబు

శేహస్తపద్మంబులనాల్చియున్నాఁడవా! మాతులుండైనకంసుంజలంబూని పీచంబడంగించుచున్నాఁ వా! రుక్మిణీదేవిసందేశమాలించి కాత్యాయనీమందిరప్రాంతవృక్షంబులన్దాగియున్నాఁడవా! క్రీడి దాయాదులనెల్ల సారథ్యముం జేయుచున్నాఁడవా! బుద్ధరూపంబునన్ ధర్మమార్గంబులన్వీడి పాషండులైయుం దైతేయులన్ న్యాయమార్గంబులన్ ద్రిప్ప యత్నించుచున్నాఁడవా! కల్కివై దుపాదారవిందంబులన్గొల్వకే శూన్యసంశీలురై యున్న విప్రాళినిన్ శూద్రభూపాలురన్ వెండి సన్మార్గులంజేయుచున్నాఁడవా! కారణంబేమి నన్ బ్రోవకున్నాఁడవో దేవదేవా! ముకుందా! విచారాంధకారంబునన్ జ్ఞానశూన్యంబునం బ్రేలెదన్గాక నీకుంబరాకేదియో యార్తరక్షామణీ! ద్రౌపదీమానమున్ గుంభిజంభారిప్రాణంబులన్గావలేదా కుచేలార్తిఁ బోఁద్రోలలేదా పనుల్గల్గియున్నం బ్రపంచంబునన్నీకు మాటేది నాగోడుమాన్పన్ గదే నాథుఁ గూర్పన్ గదే సర్వభూతాత్మకా! దివ్యమూర్తీ! దయాళూ! నమస్తే నమస్తే నమః (నిష్క్రమించును.)

తెర వ్రాలును.

ఇది పంచమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

షష్ఠాంకము: ప్రథమరంగము.

[స్థలము: ఉద్యానవనము. గుణవతి శోకతప్తయై పాడుచుఁ బ్రవేశించును]

నవరసకన్నడ రాగము: ఏక తాళము.

హా! జనకా ♦ హా! జనక నన్ను విడిచితివే ♦ నీజవ్వు దవ్వు జేసితివే ॥హా॥

కొమరితపై ♦ కొమరితపై ♦ మమత తొలంగెనే ♦ యమరులఁ గూ ♦

డిమనుచునుంటివె ♦ మనుచునుంటివే ॥హా॥

హా! నాయన నినువినా నయనములువే రొకనిఁ గననేర నేర

వునను గననిము౹ నన్ను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము ॥హా॥

౦డ్రీ! తం౹ ! నీకొక్క పూరుషకిశోరము జనింపమిఁ గదా యొరులనపేక్షిం పనయ్యె అయ్యదిపోనిము . నావివాహానంతరంబైనఁ గొంపోక యాకతినవి నిన్నిం తటనె యంత మొనరింపవ నా! కట్టా! యాఱ్నెల గడువొసంగి “రాజపుత్రీ నీ యి చ్ఛవచ్చినరాకొమరు నీవు పెండ్లియాడుము. లేనిచోఁ బిమ ట నిన్నే క్షత్రియకుల జునకైననిచ్చి యుద్వాహంబు గావించి యాతని రాజ్యాభి . క్తుఁ జేసెదన”ని వా క్రుచ్చి యున్నాఁడే యీ మంత్రివరుఁడు నేనేమి సేతు! ఎల్లి యొక్క నరపతిసుతుని జంటఁ గొంటి నా కంఠమున కురిత్రాడు వోయింతురు కాఁబోలు. అయ్యో !

చం॥ మనసున కెక్కినట్టినవ ♦ మన్మథునుత్తముఁ బెండ్లియాడ
జనములు కోరి తెచ్చిన ద్వి ♦ జన్మని నే వరియించుటెట్లు

ఇసీ! నాకేది యొనర్చుటకునుపాయాంతరము లేదయ్యె. నానుదులాలించు వారైనలేరైరి

కా

వున జనకుఁ . వేఁ . మ నే నాతడు పోయినట్టిపొ
కను జనులే తే . . ఁగను . . మట చుఁ దొచెడిఁ

అక్కటా! ఈవనవీథులలతాభవనంబుల సంచరించుటకిది కడసారి యాటచేఁ బ్రేమాతిశయంబున నే వర్ధిపొందించిన వీరలకు నాయుదంతంబెటులెఱిఁగింతు

సీ॥ పూలగుత్తులతో డఁ ♦ బాలుపు వహించిన
మల్లియా! నీపూలు ♦ గిల్లఁ బోను
బంగారమును బోలి ♦ రంగారుచేమంతి!
జడనింక నీననల్ ♦ ముడువఁ బోను

అయ్యో! తరుణశాల్మలీశతపత్రికలారా! సౌందర్యమదాతిశయోల్లాసంబున మునింగి మీకుఁ బరిశ్రమలఁ బరితాపము గలుగఁ జేసినను నన్నాదరించు మీమేలిగుణములత్యంతప్రశంస నీయములు గదా!

లేపర్ణములు బైటఁ ♦ జూపుచూతములార!
సలిలంబులిఁక మీకుఁ ♦ జల్లఁ బోను
ఆహా! [అని నిట్టూర్పు విడచి కొంతతాళి]
కల్వతామరలున్న ♦ కాసారమా! నీదు
జలముల నిఁకఁ గ్రీడ ♦ సలుపఁ బోను

[అని దీర్ఘాలోచనపరురాలై నిలచును. జగన్మోహిని దుఃఖించుచుఁ బ్రవేశించును]

సీ॥ ఎన్నఁడు నాకు నీ ♦ పున్నమచంద్రుఁ బో
లించు మోము గని వ ♦ సించుటబ్బు
నెన్నఁడు నాకు నీ ♦ యింపైనగాత్రంబు
కౌఁగిటఁ జేర్చెడు ♦ కాలమబ్బు
నెన్నఁడు నాకు నీ ♦ వన్నియ చెక్కిళ్ళు
ముద్దులు గొనియెడు ♦ మోదమబ్బు
నెన్నఁడు నాకు నీ ♦ హేమపదంబులు
పూజలోనర్చెడు ♦ పుణ్యమబ్బు

తే॥గీ॥ నెన్నఁడైనను నిన్ను నా ♦ కన్నులారఁ
జూచు భాగ్యం [illegible] ఁక ♦ నో [illegible]
దానసే నే ఋనా [illegible] చ
జీవితేశ్వర కా [illegible] భుఁ [illegible]

గుణ:— తే॥గీ॥ కటకటా! యిఁక నెవ్వారు కలయఁ దిరిగి
మేలిపూసువాసనలను గ్రోలి క్రోలి
చాయల నెకింత సేపు వి శ్రాంతి జెంది
జలములొసఁగి సాకెదరో యో చారువనమ!

ఈజన్మమున నీకనే యుపచారములఁ జేయ. జనకా! నిన్ను గలయఁ జనుచున్న నీ పుత్రికామణిం జేరఁదీయుము హా! [అని మూర్ఛనొందును]

జగ:— ఇదియేమి? ఈసమీపమున నొక యార్తధ్వని వినవచ్చెడిని. అది నా నెచ్చెలిది కాదుగదా! పోయిపరీక్షింతు [సమీపించుచున్నది]

గుణ:— [లేచి] హా! తండ్రీ! కాలాతీతంబగుచుండెఁ గాఁబోలు. ఇదుగో వచ్చుచుంటి (అని సరస్సునకరుగుచు మార్గమధ్యమున జగ:—నిగాంచి తెలతెలబోవును)

జగ:— ఔరా! యీ కన్నెలమిన్న యెవ్వరో విన్నఁదనమున నున్నయట్లీపెవదనము తెలిపెడిని. ఈపట్టణమేదియో యిందలి వైచిత్ర్యములేమియో యీపెనడిగి తెలిసికొనియెద. [అని సమీపింపఁ బోయి] అయ్యో! పురుషరూపంబుననున్న నే నీమెకడకుఁ జనిన ముప్పువాటిలునేమో? కావున్నను నావచనంబులకీ పుష్పిణి ప్రత్యుత్తరంబిడునా? కానిమ్మె మైనసరే చేనీపె దగ్గరి మాటలాడింతు [దగ్గరకుఁ బోయి] మానినీతిలకమా!

గుణ:— [భయసంభ్రమాశ్చర్యంబులాదుకొనఁ గ్రేఁగంటిచూపులు ప్రసరించుచుఁ దనలో] ఆహాహా! యేమి యీశృంగారా తి! కన్నులు చెదర దేదీప్యమానమై ప్రకాశించు నీపురుషుఁడెవ్వఁడో! మనమా కలత వడకుము [అని చనఁ బోవును]

జగ:— చెలియా! నిలువుము. అని తనలో] ఈమెకింతలోననె ముఖంబున నొక విధంబగు మార్పు జనించెనే? మునుపటివలెఁ గాక

చం॥ మొగమనుచంద్రుఁడౌర!నగు పున్నమవెన్నెలకాయనందుపైఁ
బొగలను నేత్రముల్ విడువ దొంగలవోలెను డాగియుండి యీ
సొగసగుఘ్రాణచంపకము చూచుచుఁజూడ్కులతేంట్లుబాఱఁగా
వగనెడఁ బాసి [illegible] కన వచ్చెడి దీ[illegible] హేతువేమియో

[ప్రకాశముగా] [illegible]వే [illegible]ణీ మ[illegible] మమేది? ఈపట్టణవిచిత్రములేమి? నీకేనేమియుఁ గీడొ[illegible] [illegible]సవిస్తారముగా నెఱిఁగింపుము. నీవు నా సోదరివి సుమీ[illegible]

గుణ:—(తనలో) అయ్యయ్యో! ములుకులఁ బోలు పలుకులాడఁ జొచ్చెనే [ప్రకాశముగా] పుణ్యపురుషా! నేనీ యూరి రాజకొమార్తను. నాపేరు గుణవతి. నాపితృమరణానంతరమునుండియు నీ పట్టణమరాజకమయి యుండె.

జగ:—కష్టా! నీకెట్టి యాపద ఘటిల్లెను! నీ తండ్రికి పుత్రసంతానములేదా?

గుణ:—శూరాగ్రేసరా! సూనులు సున్న యౌటనే నాకు మఱింత చేటువాటిల్లె

జగ:—అది యేమి?

గుణ:—జనకుఁడు చనిన యనంతరము మంత్రిసత్తముఁడు నన్ను జేరఁజీటి "రమణీ! నీకార్నెలల గడువొసఁగితి. నీయిచ్ఛవచ్చిన రాకుమారుఁ బెండ్లి యాడుము. లేనిచోఁ బిమ్మట నిన్నే త్ష్మాపాలబాలకునకైన నిచ్చి యుద్వాహంబొనర్చి యాతనికిఁ బట్టము గట్టెదము" నియె. ఆ యవధి దివసములు నేటితో సరి. నాకేమియుఁ దోఁచకుండె [ఏడ్చును]

జగ:—ఏడువకు కలవాణీ! ఏడువకు

గుణ:—నవమన్మధాకారా! మీరేవంశజులు? ఎందునకై యిటులే తెంచితిరి?

జగ:—చం॥ నేనొకరాచబిడ్డను వ ♦ సింజొరఁబాఱితిమిత్రుఁగూడియా
మానధనుండు వీడినను ♦ మాయముకానెటొ నేను వానికై
కానలఁ బట్టణంబులను ♦ గాంచుచునుంటిని గాని నేటికిన్
గానఁగరాఁడు నిక్కమెఱుఁ ♦ గన్ సఖుఁడుండెడుచోటదేదియో

గుణ:—[తనలో] బళిరే! నాతండ్రికీర్తినిలుప నాకిట్టి యుత్తమపురుషుఁడు లభించె. కాలయాపనమేల? [ప్రకాశముగా మనోహరా!

జగ:—(భయవిస యముల) తాళుము తాళుము మాని—

గుణ:—రమణా! వెన్నియన్నను సరే నీయండనుండ నే నిశ్చయించితి

జగ:—(తనలో) కటకటా! పద్మనాభా! మరల నాకిదియొకటి కూర్చితివా!

ఉ॥ ఏమిపొనర్చుదాన నిఁక ♦ నేదియొమార్గము తప్పుకొంటకున్
గామిని కేను పూరుషుఁడఁ ♦ గానని తెల్పనె--యట్లు తెల్ప నా
పేమివిపత్తుమూడునో--య ♦ దేటికి ధీరమనంబు తోడనో
భామిని! నన్ను [illegible] బాణము[illegible]యునో బాధపెట్టునో

అయ్యో! నాకెయ్యది [illegible] జూతుఁగాక తొలుత నీకిది తగదని ప్రా[illegible]ంతు. [[illegible] ద్రాసి[illegible] కష్టాంబుధి నోలలాడు నన్నిట్టి కోరిక [illegible] నగునా! [illegible]ంపుము.

గుణ:—రాజా! దుఃఖతిమిరముఁ బోఁదోల సమర్థుఁడవైన నీకే యిట్లున్న నాగతి యేమగునో తలంపుము. అదియుఁగాక నాచరిత్రము కడముట్ట వినుము. నియమిత కాలంబు నేటితోఁ జెల్లనుండుటచే మంత్రివరుఁడో సఁగువరుని జెట్టఁబట్టనిచ్ఛ జనింపమిచే నేనీ యుద్యానవనసదననిలయమునఁ బడి దివికేఁగఁ దలంచితి. ఇంతలో నీదివ్యసుందరవిగ్రహము కంటఁ బడ విచారాంధకారమెడఁబాసి మోహగ్రహంబు పీడింపఁ జొచ్చె

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

ఆరయుమా ♦ ఆరయుమా—నావెత ♦ మారసుందరాకారా! ధీరా
మారు ♦ క్రూర ♦ నారాచపరంపర ♦ బారికినే నోర్వఁగ లేరా
ఆరసినావెతలన్ ♦ గారవమింపారన్ ♦ జేరఁ దీసెదనుచున్ ♦ గోరి
యుంటినేనిటన్ ||ఆ||

జగ:—తగవగునే ♦ తగవగునే—తలఁపక ♦ తరుణీరో! నన్ గోరన్
బాగు ♦ బాగు ♦ వేగిరపడి ♦ వే గుదిగా కుముద్రీసుతుభాకిలకు
మగువరో నన్గోరన్ ♦ జగమునిన్ను గనినన్ ♦
అగడుపర్చుఁగానన్ ♦ వగనుమాను మింకన్ ||త||

గుణ:—నీమనసు కరఁగదా!

హిందూస్థా భైరవి రాగము: ఏక తాళము.

రార ♦ మార సుకుమార! ♦ రార ♦ మార
మార ♦ క్రూరు ♦ బారికినే నోర్వఁ జాలఁ ద్వరఁ గావుమిఁక ||రా||

జగ:—గోర ♦ మేర—నారి! నను ♦ గోర ♦ మేర
మార ♦ క్రూరు ♦ బారికినీ వోర్వ లేక నగ్గవయుఁగ ||గో||

గుణ:—మృగయుభంగి ♦ రగులు ♦ వగను ♦ నెగడ—నోర్చెదె ♦ మగువ ♦
మిగుల ♦ వగలఁ [illegible] నుల ♦ నగడున [illegible] దే||సుకుమార—రార మార||

జగ:—ముగుద! నీ వే వగ మ [illegible] వుఁ దెల్పితి
నగదె ♦ జగవ [illegible] గుల ♦ [illegible] నేటికి ||నారి నను గో||

గుణ:—సుగుణమా [illegible] గు నిన్న [illegible] నను నగుబాటులు!

గు: — కీరవాణీ! సకలకళలయందు మాపములు బాగుగ నాలోచించి మరి కోరవలయునుగదా

గుణ: — రాజవరా! నీ సౌందర్యమునకు సాటి నీవే గాని వేరొకరులు తప మొనర్చినను సరిసాటి కరీము గాదు. వయసునన్నా చిన్నవు. «సుమంజాతి కంకణమునకు సౌరభక» మనట్లు గుణములకా ప్రాణసఖుండవు గాన్పించుచు కుసుమబాణ ముఖముల యి సుమాళించు నీ ప్రియకుసుమములు చాలవా! సకలమున కుత్రియుండవు.

హిందూస్తానీ తోడి రాగము: ఏక తాళము.

సుందరా!♦ కోరియుంటిరా♦ నా నేచనిను♦ మేరగాదు రా॥..॥

పరాయని శిరములు♦ బాగికోర్యకనే♦ గోరితిరా మారు♦ దారిజూచు వేర

జగ: — ఏమనందును♦ భామిని నీవిట్లు♦ కోపమునన♦ న్యాయములు పెట్టుగ నిను పేచనై పాదచారుండనగు నన్ను గోరుట నమ్మిపోడితివా? రామా విలువు

గుణ: — గుణములు గాని ధనధాన్యములు గావు దేహికిం గావలసినవి.

హిందూస్తానీ భైరవి రాగము: ఏక తాళము.

జాల♦ మేలరా!♦ తాళ♦ జాల♦ మేలరా! జాలి లేదా కో॥తాళ-జాల॥

జగ: — మేల♦ మేలాకో♦ బాల♦ మేల♦ మేలాకో♦ బాళి మేలాకో॥మే॥

గుణ: — చూడనా నెకో - బళిర!♦ చూడనా నెకో♦ వేడిన చెలి♦ గాంచ ని మొకి♦ మీరు♦ దేశుజగములందు♦ బాడి నా నెకో॥బళిర-చూ॥

జగ: — మోసము రాగా - రాని♦ మోసమయ్యెగా♦ గాసి పెట్ట దగ దవు♦ భాసురాంగి! లంపకుంప♦ నీసమైనను॥రాక-మో॥

గుణ: — సుగుణవర్యా! నెమ దిని బాగ నాలోచించి చేసిన పనియేసుమీ?

జగ: — కరియానా! నేన .. లంపను. తో ంత సౌందర్యమునకు పలచి యనగలం బ శ్చాత్తాపపడువారెం గుతేదు?

గుణ: — భూరమణా! నా విచారముం బాలుండా లగల నీవికతినవా... లచేడొలి నిలు గులకుం దోషుగా నా యలుగుకిల్లుకో ల్లలం ద్రోయుచుంటివి

యదుకులకాంభోజి రాగము: రూపక తాళము

మానినీ నవమదనా!-యా♦ మానవేరుని♦ గ్లాసిం దీర్పుము॥మా॥

కన్నులు♦ గలిగినందులకు♦ గాంచవలసి [illegible]గ్యము నీ

గాత్రమును♦ గాంచి♦ [illegible]॥మా॥

కాయము♦ గలిగినంద[illegible]కసిగః [illegible]నర్చి

కంతుని బలు♦ పంట[illegible] [illegible]నర్పు [illegible]చితి॥మా॥

జగ:—వామాక్షీ! నామనోదుఃఖమారయకే నన్నిట్టియుత్కృష్టమైనకోరికఁ దీర్ప మనుచుంటివి. నీకోరినప్రియుఁడు దొరకమిఁ బ్రాణపరిత్యాగమొనర్ప నిశ్చయించిన నీవంత యెంతయో నాప్రియుఁడు కానఁబడమిఁ గల్గుదుఃఖము నాకునంత యేగదా? అయ్యో! నాకన్న నీకింకను సౌఖ్యమే. ఏలయన నీవంతఃపురోద్యానవనంబుల సంచరించుచు నిష్టపదార్థంబులనారగించుచు చీనిచీనాంబరంబులఁ గట్టి మెలఁగుచుంటివి. నీకుఁ బ్రియుఁడు దొరకఁడను చింతయేకాని నావలెఁ బ్రాణమిత్రుఁడెడఁబాసి కనఁబడఁడను వంతలేదు. మఱియు నేఁ దిరుగరాని దేశంబులు తిరిగి పొందరాని కష్టంబుల నొందుచుంటిని.

గుణ:—కష్టములకేడుపుగునుపాయములనే కదా నేనుడివితి. ఔరా! సిరిరామా· కాలొడ్డువాని నిన్నొక్కనిఁ గంటిని [తనలో] ఈతఁడేనెన్నియన్న వినకుండె. ఇఁకవీనిఁగెలువనుపాయమేది! (ఆలోచించి) నేనిసుమంతకఠినముగ సంభాషింతు నప్పటికైన వీనిపట్టువీడకుండునా [ప్రకాశముగా]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము

కరఁగకుండెనా? క్రూరా! నీ యెద ||క||

ఆరయుము ♦ నారిని నన్ ♦ మార ♦ క్రూరు ♦ బారిఁ జేర్పక ||క||

అన్న! నీయెద క్రూరచిత్తా! ♦ యెన్న వజ్రమో లోహమొ కా
కున్న చోఁ ♦ గన్నీరునించు ♦ నన్ను జూచి జాలి గొనవు ||క||

నీతులు నీటను గల్పినా ♦ ఖ్యాతి మంటఁబెట్టి కాల్చినా ♦ నాతియు
న్నురన్న నేరా! ♦ పాతకంబు కాదటరా! ||క||

జగ:—[తలపంకించుచు] మగువా! యిది నీకుఁ దగదు అని యాలోచించును]

గుణ:—కాతరతను ♦ నాతి వీడెదె ♦ చేతఁగానివానివ్రాలె ♦ కూతలఁగూ
సెద వేరా! ♦ కైతవమును వీడవేరా ||క||

జగ:—(తనలో కట్టా! నేనేమి సేయుదు

గుణ:—వేయు ...న్న నిన్ను విడచుటసున్న. రమ్మకౌఁగిలిమ్మ [అని మీదికరుగును]

జగ:—[చేయి యడ్డుపెట్టి తప్పుకొనుచు

ము[illegible] రాగము: (క్రశజా ఏక తాళము

తాళు ♦ తాళు [illegible] కో [illegible] నీకు ♦ మేలోకో
వే [illegible]

గుణ:—చాలు ♦ చ[illegible] తు [illegible] పేలఁ బోకుమింకఁ
దాళఁ ♦ జాల [illegible] ♦ మే [illegible] వేమిరా

సుకుమారమారశరీరా! నీమూర్ఖతనింకను వదలకుంటివా నిన్ను పట్టి బంధించి యాయినఁ జనెదను.

జగ:—[లోలోన] అయ్యయ్యో! యీ పె గట్టిపట్టుపట్టినదే! కానిమ్ము రాజాధిరాజ్ఞానై రత్నపీఠికనధిష్ఠించి యిరుమలకెడ్డమై నాజీవితేశుఁగను గొను నుపాయము లనొనర్తు. [ప్రకాశముగా] ఒప్పులకుప్పా! నేఁ జెప్పినట్లెల్లపనులకీ వొప్పుకొన్న చో నీకోరికనెరవేర్తు. లేద నేనిట్టులనే నామిత్రునెమకుచుఁ బోదు

గుణ:—[సంతోషవదనారవిందయై] ప్రియా! మీయాజ్ఞలకెల్ల బద్ధురాలనే. నేనెట్టి కృత్యమైనను శిరసావహింతు. నాముద్దుచెల్లింపుము [కౌఁగిలింపఁ బోవును]

జగ:—ఆఁగుము గుణవతీ! యింత వేగిరపాటేల? నావచనంబులన్నియు వినుము

చం॥ వనరుహనేత్రరో! వినుము ♦ పట్టితి నొక్క వ్రతంబు నార్నెలల్
జనినయనంతరంబదియుఁ ♦ జక్కనఁ గేగును దానిదీక్షతో
డను నెరవేర్ప నెంచితిని ♦ డంబుగలట్టిచరిత్రు నా ప్రమి
త్రు నుతపవిత్రగాత్రుఁ గన ♦ స్తోత్రమొనర్పు ముగానినంతలోన్

ఆ॥ వె॥ ఆరు నెలలలోన ♦ నాతఁడు రాకున్న
నపుడు చూచుకొంద ♦ మంతెకాని
కోర్కె తీర్పుమనుచుఁ ♦ గోరిననీలోనఁ
దీర్పఁ జాల నిపుడె ♦ తెల్పుచుంటి

ఇది నీకు సమ్మతమేనా చెప్పుము

గుణ:—[కొంత యాగి] నీవు చెప్పినచొప్పుననే వర్తింతునని నేనీవరకె యంటి

జగ:—మఱియొకమాట. ఈపట్టణముబయలున నొక సత్రము గట్టించి దానిగోడలపై నలుదిక్కుల నేనొసఁగు చిత్తరువుల నిర్మింప నొక చిత్రకారకు నియోగించి దానిఁగని దుఃఖించువారిని, దూషణ భూషణము లొనర్చువారిని, బట్టి నాకొప్పగించునట్లు కొందరు భటులనచ్చోనిల్ప మీ ప్రెడతోనుగ్గడింపుము

గుణ:—ఈరాష్ట్రమంతయుఁ బాలింప మీయు నమ్ము కానుండ వేరె వారి వీరిఁ గోరనేల? మీ యిష్టప్రకా [illegible] లేదు.

జగ:—అట్లొనర్చిన ప్రత్యేం [illegible] ంపనవసరముండదు ప్రస్తుతము నేరాజ్యభారము [illegible] నిను [illegible] గ్రహింపని సంగతియు నెల్లరకు నెఱిఁగింపుము

గుణ:—చి మట్లనే యొనర్తు. తడవేల? యంతఃపురమునకరుగుదము రండు.
జగ:—చెలీ మార్గమును జూపుము. నడువుము [ఇరువురు నిష్క్రమింతురు. తెరపడును.]

షష్ఠాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: ఊరవెలుపలి సత్రము. ఇరువురు సేవకులు కూర్చుండియుందురు]

మో:—ఏమిరా! మనసొంతప్రభువు గుణవతీదేవిగారిని నిష్కర్షగా నైనయుండడేమి?

రం:—సరిలే. ఇష్టగోష్ఠిగానున్నంత మాత్రమున నే కాదు. మనోరథమీడేరినా యేమి? ఇంకను నస్వీకారించుచునే యుండె. అదేమిరో కాని యాతని చరిత్ర మెల్లరకు సంశయముగానే యుండె.

మో:—కారణమేమి?

రం:—ఏమో రాజైనవానికి సత్రమేమి? గుంపునై సేవకుండు పరస్త్రీలోవా మేమి? యీకట్టిడి యేమి! ఇవి యన్నియుం జూడనీ—

మో:—సరి సరిరా! యింతమాత్రమునకేనా! ఈకాంచనాంగినింగాంచినంగాని యీ క్షితిపతి రాడనుకొని యీ పన్నుగడ పన్నెనేమో?

రం:—ఓరీ! పిచ్చివాడా! నీవింకను జవదాటినే యుంటివిరా! కొంచెమాలోచించుము? అవులనాకలములుతిని మను జవదాటుత్రైనను మనగుణవతీదేవిగారి నొక్కకంట క్షణమాత్రమున జూచినను దహోభగ్నులరై యీపాదసేవ సేయనిచ్ఛగింతురే? అటువంటిది యీ రాజు—

మో:—ఉండుముండుమేదియో ధ్వనియయ్యెడిని.

[ప్రవేశము: ధనపాలుండు]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము.

ఏరీతి సైరింతునె ♦ వ్యారిని వేసుదును
మారసుఖము దీర్చు ♦ నారి యహా! ♦ పాటిపోయె ॥ఏరీ॥
ఆదరింపనిటు రాగదే ♦ వేదనలు బాపగదే
పాదచారుడనై యెన్నా ♦ ళ్ళీదనోర్తు దుఃఖాంబుధి ॥ఏరీ॥
అప్పగిదిని వ్రతము [illegible] ♦ నొప్పులకు [illegible] నునన్మి
య [illegible] ల మునిం? వే [illegible] తి ॥ఏరీ॥
చేసికొన్న భార్య [illegible] ♦ [illegible] కొన్న
హీనమైననెంచక [illegible] సమి [illegible] ॥ఏరీ॥

హా! జగన్మోహినీ! నన్నింతవరకుఁ దెచ్చితివి? నమ్మించి నమ్మించి నా గొంతుఁ గోసితివా? బాగుగా బు జెప్పితివి మరలశరమైన నె_కొండఁ సితివి. "ధన మూలమిదంజగత్తు" ననుడివి మ్మగునా ఇష్టమృష్టాన్నము భుజించునాకు గంజిసైత ము లేకుండఁ జేసితివి. ఇంతవంతఁ బెట్టినను కాంతా! నాస్వాంతము నీచెంతనుండ నే పంతము వహించినది. అయ్యయ్యో! యీక్షుద్బాధకెట్లోర్తును. ఇదిగో నిదియొక సత్రమువలె నున్నది. దీనిఁ జొచ్చి యెవ్వరినైన నడిగి నాయాఁకలిఁ బోకార్చెద.

రెం:—వీఁడెవఁడో భిక్షుకుఁడు వలెనున్నాఁడు

ధన:—[లోనికరుగుచు ద్వారముననున్న జగన్మోహినీప్రతిమనుగని] ఆహాహా! యేమినాభాగ్యము! ఇదిగో నాకబ్బెను నాబిబ్బోకవతిపునఃదర్శనము [అని కౌఁగిలించి రాతిబొమ్మఁగా నెఱిఁగి "హా" యని మూర్ఛమునుఁగును]

మొ:—ఓహోహో! ఇతఁడీప్రతిమఁగని తెలివిదప్పె రమ్మీతని సమీపింతము

ధన:—(లేచి) హా! జగన్మోహినీ! దంతిగమనా! ఇదియేమి? నిర్భాగ్యుఁడనైనను నీపాదసేవకై కొనయూపిరినున్న నాకా భాగ్యము లేకుండఁ జేసితివా!

రెం:—ఏమోయీ! యెవఁడవు నీవు?

ధన:—(వినకయే) నన్ను గూడ నీలోఁ గలుపుకొమ్ము

మొ:—ఒరే! వీనికి వెఱ్ఱిపట్టినట్టున్నది. మనరాజునాజ్ఞప్రకారము వీనిఁ గొనిపోవుదము [చెరియొకరెక్క పట్టుకొని తీసికొనిపోదురు]

[బల్లిగాఁడు పాడుచుఁ బ్రవేశించును]

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

అమ్మ! యెంతపని సేశావె లమ్మిడీ-దొంగలమ్మిడీ-ఖాసిలమ్మిడీ-
మొట్టలమ్మిడీ-సీ యెంతపనిసేశావె లమ్మిడీ

నా సొమ్ములన్నపిల్సుకొత్తెలమ్మిడి-సీ-పిల్లాగదాటానలమ్మిడి - సీవింతపనిస్తిసీస్కొచ్చావె సదిరా-సీ-పెల్లమన్నా-హోల్లంతా సితగ్గొట్టాక్
లమ్మిడీ-లమ్మిడీ-లమ్మిడీ-లమ్మిడీ ||యెం||

లంజా కొర్కోత్తా-ము[illegible]ర్కోత్తా- [illegible] సుర్కోత్తా-సీపు- దొ
ర్కో-పో-దొర్కోపో-[illegible] లమ్మిడీ ||అమ్మ||

అయ్యయ్యయ్యయ్యరొ[illegible] సూమ్మయ్యా [అని పల్లు
కొరుకుచు]·లంజా! న[illegible]! శ[illegible] నాకెక్కడదొర్కావే!

నిన్ను తగలెయ్య తిండిగిండి లేకుండా యెన్నా నుండి తిరుగుతున్నానే. బయ్యం లేకుండా తిరుగుదామంటే యేతొత్తుకొడుకు సూ దొంగోడని తన్నాడో అనాడొం కల్నాట్నుం చీపుట్టిలా ట్నుంచి తక్కితక్కి నక్కినక్కొత్తే నావొల్లంతా కొట్టు కుపోయిందే. దేశాత్తె ంచిక్కడ కొచ్చానే [సత్రమును గని] యిదిగో యియ్యాల కిక్కడుండి సాయంత్రంవైన తరోత పోవాలిగాని యిప్పుడూళ్లకెత్తే మనపని మ ట్టం. [పోయి ప్రతిమఁ గని ఆఁ-ఆఁ-యిద్గో. అమ ! నీయిల్లాల్లకాడుగాను. అ మ ! నిన్ను కోసెయ్య! యి క్కడున్నావంటే లంజా యింకదొర్కావ్ లే యిప్పు డె క్కడికెల్తావ్. నేకనుక్కోలేననే దాకున్నావేంయ్ రా యింకా నన్ను బుట్టిలో వెద్దామనే నీయెత్తు. నే నూశాలే

[ప్రవేశము: బంట్రోతులు]

మో:—ఓరీ! వీనినెందుననో కొట్టులో వేయించె

రెం:—అదేమో. కాని మరల మరియొక్కడిక్కడ సి మయ్యె. చూడుము.

మో:— చూచి] ఓహో! త రగా రమ్ము అని దొం ను సమీపింతురు]

బల్లి:— వారలఁ జూడకయే ఇద్గో లండీ చీల్తా! చంపేత్తా తన్తా యేంయింకా నాద ర పట్టాయనుకున్నావే నీ యేసాలు అని తన్ని భయమున గుండెలు కొ ట్టుకొనుచు) అయ్యో! యిదేంయిటిదేంయిటి రాయిలాగుందే [అని పట్టుకొ ని చూచి] అయ్యబాబో! నేనింకేంయి సెయ్యను! నాపెల్లం రాయయ్ పోయిం ద్రా దేవ్ డా (యేడ్చును)

రెం:—ఓరిది మరియు నాశ్చర ముగా నున్నదే. ఓరీ! నీవెవఁడవు! రమ్ము రమ్ము మా రాజుగారి యాజ్ఞయైన .

బల్లి:—అయ్యొ బాబో! నే దొంగన్గాను నేనిక్కడ పన్కుందామనొచ్చాను. న న్నొదిలెయ్యండి నాయెన్న నే పోతా

రెం:—ఓరీ నిన్ను విడచుటకు వీలులేదు

బ :—అయ్యో బాబో! నేనేం సెయ్యండే నన్నెందుకు —

ఇ :—ఒరే నోరెత్తకరమ్ము [బల్లి:—బాబోయ్ బాబోయ్ యని యేడ్చుచుండఁ గనె బలవంతముగ లాగికొని పోదురు]

రాకొమరుల రాక.

హిందూస్థానీ తోడి రాగము: ఏక తాళము.

మో:—మన్మోంతమాయ జేసి వె ♦ మదమాతంగయానా!

కమ్మవిల్తుశ ♦ రమ్ము [illegible] ము ♦ [illegible] సిపె [illegible] చితే ॥మ॥

ఎన్నెలాడీ! ♦ ఎ [illegible] వే [illegible] [illegible] వింతుమో ॥మ॥

రెం:—దేశ దేశముల [illegible] క్లేశ [illegible]

మా శ [illegible] [illegible] ♦ నా [illegible] [illegible] గో! ॥దే॥

ఈశరీరం బోశ! నేని దే శరుండన్నై వీడెద ||దే||

మో:—హా! జగన్మోహినీ! జగన్మోహిని! నీవెంత మాయదానవే! ... విహో నా యంగీల దొంగిలితివే నేనెట్లు పురమునకుఁ దిరిగి యరిగెదను? ... యింటనున్న వృ జననీజనకులు స్వర్గస్థులై యుండిరో దుఃఖార్తులై యుండిరో

రం:—పుండరీకాక్షీ ఎండకొండలంబడి కసుగాయలు భక్షించి నేటికీపురంబు నెంటిప్రాణంబునఁ జేరితిమి. నీజాడ యొక్కింతయైనఁ గానరాదు. ఊపిరు లుండునో లేదో యెఱుఁగము.

మో:—తమ్ముఁడా! యిదియొక రాజసత్రమువలెఁ బాడ కట్టెడిని. లోనికేగి యింత విశ్రాంతి నొందుదము రమ్ము.

రం:—అగ్రజా! అట్లే యొనర్తము [నడతురు. ప్రవేశము సేవకులు]

మో॥ సే॥:—వీనిని జెరసాలయందుంచె

రం॥ సే॥:—నే వచింపనా దీనికంతయు నేదో కారణము కలదని

మో॥ సే॥:—నిజమే. కాని యా వచ్చువారి నారయుము. ఎవరో భూపాలతనయుల వలెఁ గన్పడుదురు. వీరిరాకకేమి కారణమో

మో:—[సత్రమును సమీపించి] సోదరా! సోదరా! ఇటు చూడు మిట్టిటు జగన్మోహిని జగన్మోహిని [అని చూపుచున్నాఁడు]

రం:— ఏ? జగన్మోహినియా? మన జగన్మోహిని నిజమేనా? [అని తొందరగ్నుఁ బోము నరసి] ఔనన్నా! యీనాతి నిఁకఁ బోనియ్యఁ గూడదు సుమీ?

మో:—(ఆశ్చర్యమున) ఔరా!

ఉ॥ ఎంతటికైనఁ జాలుదువె యింతిరో! మెచ్చఁగ వచ్చు నిన్ను

రం: బళిరా! యెంతమనో న్యాయశీలవలెనే

నే

బంటనిన్నైతు నాసిఁ గోసి వచ్చిన ... నినిఁ గూడు దానవం
వెంతయుఁ బల్కె.

మో:— ... ల. కేగఁగ ... గవల్ హరించి యీ
వెంతకుఁ బాజ్ఞ న ... !గ

రం:— ... ది యేటిధర్మమే

మో:—తమ్ముఁడా! యీ వగలాడిఁ జూడు మేమియు వేరని దానివలెనే యున్నది. నాయకులాడీ! యెంత వంగనాచివే!

ఉ॥ కన్నుల నీరు నించుచు ముఖంబున వెల్లదనంబు తోఁప నీ
చిన్నెలవన్నెలాడి తన చేలము పట్టుక జోత సేయుచున్
మిన్నక చెప్ప వాల్పకయె మిన్నున నఁ జూపునిగిడ్చిఁ జూడుమా

రెం:—అన్నగా! మోసపుచ్చుటకు నాత్మఁదలంచెడి నేమొ యింకనున్

ఈ యేడ్పు లీ నాటక మాయంబులేకఁ బనికి రావని యెఱుంగదు కాఁబోలు. కలహాము మానిసఖ్యమున మన మిరువురము వివాహమాడ నెంచితిమని యెఱుఁగలేదు. మత్తకాశినీ! చాలునిఁక రమ్ము

మో॥ సే॥:— [ఱొఁగున నదియంతయు నాలించి] అయ్యా! మీరు తేజంబున నా జగ... పునీతుడించుచు నిలాపాలుబాలురగుఁ బొడకట్టుచుంటిరే బుద్ధిమంతులయి మి- చిత్రప్రతిమఁ గని మాటలాడఁ జొచ్చితిరేమి?

రెం:—ఏమి? యిది ప్రతిమయా?

మో:—అచేతనమైన బొమ్మయా? జీవయుతంబగు రాజీవాక్షి కాదా?

రెం॥ సే॥:—అయ్యలారా! మేము వేరుగఁ జెప్పనేల పరికించుఁడు ప్రాణంబులున్న పడఁతి కాదు (రాజపుత్రులు "హా" యని మైమరతురు)

మో॥ సే॥:—అయ్యవార్లా! యిది కడు వింతగా నున్నది!

రెం॥ సే॥:—వీరు మూర్ఛ మునిఁగి యున్నారే కాని చనుట యెట్లు?

[రాకుమారులు "హా! కనకాంగీ!" యని మూర్ఛ తేరుదురు]

మో॥ సే॥:—అయ్యా! మీకిట్లు తల్లడిల్లు టుచితము గాదు. ఈ పట్టణప్రభువారికడకు విచ్చేయుఁడు

రాజపుత్రులు:—భటులారా! మేమేల యచ్చోటికు రావలయును. హా! జగన్మోహినీ! నీకెట్టి పాటుప్పతిల్లెనే!

పుత్తళికంగని త... డు వారింగొనివచ్చి మాయుంగల
...మ...
...నేఁగు...
[అని ...గుచున్నారు]

[ప్రవేశము: బిట్టిదులును జయంతుఁడు]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ! ♦ యేఁ జూడఁ గల్గుదునా
యే జన్మమునకైన ♦ నాజాయవన్ నే ♦ రేఁ జేసితివే ♦ హా! జలజా
సనా! — తగునా ||హా!||

ఈ వియోగమే ♦ నేవిధి నైతునో ♦ హా! పిక! నను నే ♦ చావఁగఁ
జేయవే ||హా!

ఆ॥ వె॥ కనులు పచ్చబారె ♦ కడుదగ యుడుగుచు
శిరము భారమగుచుఁ ♦ దిరుగుచుండెఁ
గాయమెల్ల మిగుల ♦ కంపమొందుచు
గాళ్ళు తొట్రుపడెడిఁ ♦ గలువకంటి!

HYDER

నిలువుటకైన శక్తిలేదు. హా! యన్నమిన్న! నిన్నీజన్మమునఁ జూచుటలేఁ సున్న!

తే॥గీ॥ అకట! మృగతృష్ణనీటికై ♦ యరుగురీతి
నాకమునకు నిచ్చెన వైచి ♦ ప్రాకురీతి
కలను గను వస్తువులు ♦ గాంచఁ దలఁచురీతి
తిరుగ నిను జూడఁ దలఁచెడి ♦ దీకు నాతి!

హా! జీవితేశ్వరీ! నాప్రాణము లిఁక నిలుచునట్లు కాన్పింపవు. శెలవా! అని సోలఁ బడి లేచి] చందనగంధీ! ఏ భవమున నయిన నతే నిన్ను దక్కనే నొరులఁ బాణిగ్రహణమొనర్ప. ఇయ్యవియే నాకడసారి వాక్యములు శ్రద్ధానుబద్ధమై యాలింపుము. అకటా! జీవములు మాత్రమిఁక బొందిని బోవిడచున్నవి. మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచేఁ జిత్రభానుఁడు తేజోవంతుఁడై హనగూఘున కిరణపుంపరలఁ బఱపుచుండెఁ. ఇయ్యెడనుండఁ జాల. ఈసత్రశాలఁ బ్రోగఁబొజిగ్గున నా యాలసటఁ దీర్చుకొందు. [పోవుచు ద్వారమునఁ బ్రతి... గాంచి] హా! జగ... హినీ! జగన్మోహినీ! పోను న్న ప్రాణములు నిలుప నేఁటి ... దై ... ! ... ఁగిలించి ఊయిఁగా నె తిఁగి) ఇది యేమి? లావణ్య ... తివ ... మూర్ఛపడి లేచి] కల కంఠీ! ఇంతకును దనివితీర ... సుధార ... లాలుకనీపలుకలాలింప

నోమనా! ఉడురాజ వదనా! ముద్దులమూటగట్టు నీ వదనవిధుండు చంద్రికల వెద చల్లమాని వెలవెల బాఱం జొచ్చెనా! చకోరనేత్రా! దివిదిక్కుమొగమై నీయిందిందిరేక్షణల మిషత ము వహించెనా! భాసురాంగీ! అన్నిటికన్న నెక్కుడగు నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు కళదగ్గి మోటువారి యుండెనా! హా! గంధగజేంద్రయానా! మక్కువమయి నొక్కసారి నిన్నక్కునం జేర్చి నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు మిక్కిలిగ ముద్దాడి నినుగలయం జనుదెంచువాండ. హా! (యని మరల మై మరచిలేచి) నేనా ప్రతిమను నిక్కముగం గనుగొంటినా! నమ్మం జాల నమ్మం జాల మరల చూచెద [అని పరీక్షించి బొమ్మంగా నెఱింగి] ఇందు కేమందును

[భటుల ప్రవేశము.]

రెం:—అయ్యయ్యో! అన్నె మెఱుంగక వాడివత్తలై యున్న యీ మన్నుకేని తనయులను జెరసాల నిడియెనే

మొ:—అది యటులుండనీ. అటు చూచి నడువుము [అని జయంతుని సమీపింతురు]

జయం:—కం॥ ఏమునికోపంబై నన్
గామిని! నిన్నిట్లు ప్రతిమం ♦ గా మార్చెనొకో!

అట్లొనర్ప నీయందుం దప్పిదమేమి? నీగుణగణములు నేం గని విని యుండనా?

ఏమంచిశిల్పి యైనన్
నీమహిమన్ దెలియం జేయ ♦ సృజించెనొకో!

ఏది యెట్లైనను

శా॥ నీచంద్రాస్యము నీదు నీలకచముల్ ♦ నీమోవి నీతావి యా
నీచాంచేయకనాసమాయలకలా ♦ నీనేత్రముల్ శ్రోత్రముల్
నీచాతుర్యపువాక్కులా సొగసులా ♦ నీపిక్కలా పొక్కలే
నాచంద్రార్కముమర్వంగాంగలనెయ ♦ య్యయ్యో!జగన్మోహినీ!

నిశ్చేష్టుండై [illegible]ను]

రెం:—ఆహా! యిది [illegible] వె [illegible] [illegible]యనను నడపించుక పోదము రమ్ము. అయ్యా! [illegible] చిత్ర [illegible] పడువారిని మాసమ్ముఖమ్మున మం గొనిరండని [illegible] వలభుని [illegible]

VEMANA ANDHRA

జయం:—కింకరులారా! నన్నేల యిచ్చోటికిం గొం [illegible] లరై యిచ్చ్యేడనే యింత యెుసరింపుడు.

మొ:—హరి హరీ! స్వామీ! మేమంత కఠినులము గాము. [illegible] మా కనుల్లంఘ్యమే గదా?

జయం:—జీవచ్ఛవమువోలి యున్న నన్నేమి చేసినను కేయుండు. మీరెట్లు నడపిన నట్లు నడచెద

రెం:—మహాప్రసాద మీ తెగవునరంసు [అని ముప్పురయుగుదురు]

[ప్రవేశము: సుబ్బావధాని, వెంకావధాని.]

సుబ్బా:—ఉస్ రామచంద్రా! కాళ్ళుకడుబొబ్బలెక్కి యెుక్క యడుగైన నిడసీవు

వెం:—సుబ్బావధానీ! మా ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫలములు

సుబ్బా:—అయ్యో! మన రాజ్యమిఁక నేస్రూరుచేతఁ జిక్కునో కదా? మనకు జయంతజగన్మోహినీలలో నెక్కడఁగుపడినను బాగగును

వెం:—ఓరీ మాటలకేమి చీకటిపడి మిన్ను మన్ను గానరాకుండె. ఈ రాత్రి యీ సత్రమున నిదురించి యుదయమున నీపట్టణముఁ గలయఁ దిరుగుదము

సుబ్బా:—ఇఁక మన యెునరింప వలసిన దంతయే [యని లోనికరుగుదురు]

[ప్రవేశము: భటులు

రెం:—ఓరీ! కనుగొంటివా! యీ యార్నెలల నుం డియు సుఖించిన సుఖమంతయు నేఁడగపడుచుండె. అబ్బా! యిసుకపాతరవలె నొకనివెంట నొకఁడరుదెంచెడిని

సు:—అవునురా! సుఖించి సుఖించి కష్టపడుటకన్న కష్టపడి కష్టపడి సుఖించుట మంచిదనువారు బుద్ధిహీనులా? దాని కేమి మనము కొని చనినవారి నెల్లనం గారాగృహమునసుంచి యీకడవానిఁ గౌరవింపనేమి కారణము?

రెం:—నే మొదటినుండియు మొత్తుకొనుచునే యుంటి దీనికేదియో హేతువున్నదని హేతువులేనిది తీతువు కూయునా? చీకటియైనది. మనము మన గృహము లకేగుదమునడు. ఇఁక మీరు కావలియుండ నవసరములేదని దేవర శెలవైనది గదా [అని నిష్క్రమింతురు. తెర వ్రాలును]

షష్ఠాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: రాజాంతః [illegible] జగన్మోహిని [illegible] తుండా చేరియెుక సింహాసనమున నుందురు. మంత్రి పీఠ [illegible], దొంగ, రాజపుత్రులు, సేవకుఁడు నొక మూల నిల [illegible]

జగ:—[తనలో] మనమ [illegible]

ఉ॥ వల్లభుఁడంత హీనదశ • వర్తిలనెట్టులు గాంతుననుచు వే
తల్లడమొందుచున్ బురుష • ధైర్యము వీడను కార్యహాని సం
ధిల్లును—

ఆహా! యింకను గార్యహానియా! యీధీరసాహసపురుషాకారములు వహిం
పఁ గారణ మీ నా మనోహరు నీక్షింపనే కదా? అట్టి యెడనోర్పు వహింపనేల
యని యందువేమో నేఁ దెల్పెద వినుమిన్ని నాళ్ళెడఁ గాసి యుంటివి కాన

నీ సువర్తన సు • కీర్తులెల్లగు మెచ్చ సల్లుగా
సల్లడీ చేసి యావెనుక • నీని మనంబెఱ్ఱ గన్ బ్రశస్థమౌ

[ప్రకాశము] అమాత్యశేఖరా! ఆ పణ్యాజీవుని సైకము మొదలయొసఁగుము

మంత్రి:—దేవరా! రప్పింతు. సేవకా! యా వైశ్యుని తీసికొని రమ్ము

సేవ:—ప్రభునాజ్ఞ [ధనపాలునితో] అయ్యా! యా బోనులోనికి నడువుఁడు

ధన:—హా! యీశ్వరా!

ఉ॥ చెప్పఁగరాని యాపదలు • చెంది కృశించు కృశించి యెట్లో
యప్పులవార లేడువఁగ • నర్ధనిశన్ గనుగప్పి వచ్చినన్
ముప్పులు తప్పవా కట! • ముప్పుల కేమి జనాళిలోని కే
నిప్పగిదిన్ విచారణకు • నీడువఁగాఁ బడినాఁడ నక్కటా!

ఛీ! యివి యన్నియుఁ గామమూలముననే కదా! (బోనిలోని కరిగి నిలుచును)

జగ:—వైశ్యప్రముఖా! నీవా సాలభంజికను గని యేడువనేల?

ధన:—(తనలో) ఆఁటా! నాగుట్టంతయు నీ పరదేశీయులకు బయల్పుచ్చవలసి
వచ్చె. [ప్రకాశముగా] వసుమతీపతీ! మున్నొకనాఁడా సింహాసనమునధిష్ఠిం
చిన (అని జయంతుఁ జూపి) ధరాధ్యక్షుఁ గికురించి మర్మముల నెఱిఁగి యాతని
యుంగరముఁ జేఁబట్టి యాతని సతీమణిని నాయవరోధమునకుఁ దెప్పించితి. పి
[illegible] [అని యూరకుండును]

డింపుము [illegible]పుము
[illegible] లిన నంగీకరింపక—

జయం:—హా! జగన్మోహినీ! [యని నిట్టూర్పు విడిచి మొగము వ్రేలవైచును]
జగ:—[తనలో] హా! నాథా! నేనెంతకఠినురాలను [ప్రకాశముగా] తరువాత
ధన:—నాకార్నెలల వ్రతముండె. దానిఁ దీర్చి పిదప నీకోర్కె దీర్చెదననియె
జగ:—ఏమి వ్రతమనియెనా? మంత్రీ! యిది నాచరిత్రవలెనున్నదే! సరియే యట్లు వ్రతమనినంతమాత్రమున నసాహాయ్యురాలై యొంటరిగ నీయింటఁ జిక్కిన యీ వాల్గంటి నంటకయే యుంటివా?
ధన:—రామ! రామ! [అని చెవులు మూసికొని మహాప్రభూ! సమీపించిన నేమి శపించునో యని వెఱపంది పిమ్మట నైన ఫలీకృతమనోరథుఁడనౌదుఁ గదా యని సౌధమునఁ నా పె... చని గ యలు లెక్కిడుచు నుంటి. అంత నాయూరుమాసముల కిఁక ... దినములు గడపుడ వ్రతసమాప్తికై
ఉ॥ హేమపదా మ... ప్రజల ♦ కీవిగనీవలెనన్న రొక్కమున్
భూములనిం... మేడ ♦ పుస్తెను గూడ వ్యయంబొనర్చి యీ
తామరసాక్షి కోరి వి ♦ ధమ్మునఁ గూర్చితి నెంచకుండఁగా
నామది నాపెయున్ వ్రతము ♦ నర్చి యొనర్చెను నన్ను నిర్ధనున్
దివసద్వయంబేగ ననంతరము నేనా ధర్మ్మహర్మ్యమునకేగ
చం॥ చిలుక చనంగ మున్నుగల ♦ చెన్నుగ ... ంచిన గూడువోలెఁ జెం
గలువలు లేక శోభచెడి ♦ కానఁగవచ్చు సరస్సు మాడ్కి వె
న్నెలపతి లేమిఁ జీకటిని ♦ నిండినలోకమురీతి మేడ హా!
చెలువము తగ్గి యుండెఁ బ్రభు ♦ శేఖర! నాదగు కన్నుదోయికిన్
అంత నా యంతరంగంబెరియ నొక్కపెట్టున నేలఁ గూలి ఋణబాధలకో ర్వక య రాత్రినను భార్యను గొనబుతనయులను జనపదముపాలు చేసి యీ లీల నరుదేర ప్రతిమ నాకన్నులఁ బడియె. నేనేడ్చితి. ఇంతకు మించి నేనేమియు నేర
మంత్రి:—ఇంతకన్న నీకు నేమి కావలయు!
జగ:—సరే నీవటు తొలఁగుము. సేవకా! దొంగవాని బోనెక్కింపుము
సేవ:—జగత్ప్రభువునాజ్ఞ (దొంగతో) ఓరీ బోనిలోనికి పొమ్ము
[బల్లిగాఁ ...నెక్కి వణఁకు ...లచును]
జగ:—ఓరీ యసురస్వరూప... గ్రహముఁ గని యేడ్వనేల?
బల్లి:—[తనలో] అయ్యబా... నప్పున... శముగా] అదేమో గాని
మా రాజా! దాన్ని న... న్నది.

జగ:—చోరా! నిక్కము వక్కాణింపవేని కఠినదండనమొనరించెదను సుమీ! వేగ ము నీచరితము వినఁ బరపుము [బల్లిగాఁడు మాట్లాడ కూరకుండును]

సేన:—ప్రభువువారి ప్రశ్నలకు సమాధానమియ్యి. లేద చూడు నిన్నేమి చేసెదనో

బల్లి:—[చేతులు పిసికికొనుచుఁ దనలో] అయ్యో నాయన్నా నాకీఁడెక్కడ దాప రించాడ్రా యెంవులోఁడులాగ [ప్రకాశముగా] మాప్రబో! మనవి సేస్తా నేను కనాడుండి ఆ కోంవటోడిం—కాదండి ఆ కోంవటింటికండి కన్నానికెల్లావండి ఎత్తే అక్కడండి నాకోనిచ్చి తగిలిందండి కాలికి. మరిగత్తే దాన్నెక్కానండి యెక్కితే సైనుంచండి మంచిబాగుందండి ఒకత్తొచ్చి పాడేశా నండందండి. నే నాపలంగా దానో కడివిలోకి మావూర్దగ్గికి తీస్కె—నండి

జయం:—హా! ప్రేయ ! నేననుకొని వీని వెంబడించి పదలపాలైతివా!

బల్లి:—[తనలో] అయ్యబాబో! యీఁడేడుత్తున్నా సైడు యీఁడు దాని మొగుఁ డేంటి నన్ను సంపేత్తాట్రా దేంవుఁడా [అని లోలోన నేడ్చును]

జగ:—రాజబిడౌజా! శాంతింపుఁడు శాంతింపుఁడు. [తనలో] అకటా! సమీపము ననుండియు నాసారసాక్షు విచారమునసింప నపర్యలోనర్వక సహింపవలసివచ్చె. మనమా! ముహూర్తకాలము తాళిమి వహింపుము [ప్రకాశముగా] పిమ్మట?

బల్లి:—అయ్యా! ఆసైనండి

జంఝూటి రాగము: ఏక తాళము.

ని—కాల్లకు మొక్కుతాను ♦ కల్లు తెచ్చి యిత్తాను ♦ పల్లు తెచ్చి యిత్తాను ♦ పెల్లాడమన్నానండి [అని వికృతముగాఁ బాడ మొదలిడును]

జగ:—ఓ! మూర్ఖా! నీ యాటపాటలు కట్టిపెట్టి సంగతి నెఱిఁగింపుము

సేన:—ఓరి వధవా! సరిగాఁ జెప్పరా!

బల్లి:—లేదండి లేదండి బాబూ! సరీగ్గానె సెప్తానండి సరీగ్గానె సెప్తానండి

మంత్రి:—బాగుసేయక తెల్పుము

బల్లి:—[తనలో] అబ్బబ్బా! నాకల్లంతా యెక్కడ దొరకాల్రా! [ప్రకాశముగా] బాబూ! యెంతైన సెప్పానండి ల—[అని నోరు మూసుకొని] లచ్చి పెట్టిందేనండి

నే లేదా?

ండి సిందండి

ంతారమున నేకాంతమునఁ జి

వడతు డుచుంటివి

బల్లి:—ఇదిగోనండి మాపరబో! నేనెటువంటోడినైనా సరేనండి సమయంవొచ్చిందంటే అబద్ధాలుమాత్రం ఆడనండి. నాసత్తెప్పెమాణకంగా సెప్తానమ్మండి. అంటే యీలాటి కసీరీలెక్కి మంచి పెద్దపెగోల్లే అబద్ధాలాడ్తారు యీడు సరీగ్గా సెప్తాడా అనుకున్నారేమో ఆలాగ్గాదం సెప్పినా మావంటోల్లే నిజం సెప్తారండి మీ పాదాల్నాచ్చండి

జగ:—ఓరీ! యది యటులుండనిమ్ము నీవా పడతి నేల విడచితివి? ఇంతలో విరాగుండవైతివా?

బల్లి:—ఏంటండి బాబూ

మంత్రి:—ఇంతలోనవే నీ [illegible]మరిలెనా యని యనుచున్నారు

బల్లి:—సిత్రం సిత్రం బుద్ది[illegible] అంటారాండి. అయ్యనాయ్నా మంచితెల్సినోరు గొప్పోరే యె[illegible]ల్పడి పాట్లుపడి చాటుచాట్నియ్యన్నీ సేత్తారండి అటువంటిది మాయంటి దున్నపోతులాకత్తే దొర్కితే వూరుకుంటారాండి

జగ:—ఓరీ! నీప్రలాపములు చాలించి పిమ్మట నేమి జరగెనో తెల్పుము

జయం:—హా! కనకాంగీ! జగన్మోహినీ! యెన్ని యిడుములపాలైతివే!

బల్లి:—ఏలాగైతేనండి సరే నిన్ను పెల్లాడ్తాన రి-ఆఁ-కాదు కాదండి నీకన్నల్దమ్ములెందరంటే అయిదుగురన్నారండి. అత్తే యింటికొత్తే ఆల్లంతా నాకోసం దెబ్బలాడి నిన్ను సంపేత్తారేమో నీవింటి కెల్లి సెల్లికొడుకోసం బాగా యేస్కొని నగలెట్టుకొని నీచుట్టల్ని తీస్కురా మనంపిక్కడ పెల్లాడ్దామని తన పేర్సెప్పి నన్ను తోలేసిందండి. తర్వాత నేనూ నాపిల్లూఅంతా యెల్లాంవండి. యెత్తే సెల్లికూతురేదండి అవతలికి నడిసిందండి. ఆల్లంతా యిక్కడి కొట్టినే మమ్మల్నెచ్చావ్ ఎంపేకొడ్కా అని నన్ను సావదన్నారండి. ఇప్పటికీ ఆదెబ్బలు గేపకం వొత్తే యేడొప్తదండి [యేడ్చును]

జగ:—[నవ్వుచు] సరే యనంతరము?

బల్లి:—తర్వాత నేనెదురుకుంటొచ్చానండి యిక్కడ కన్పిచ్చిందండి. నేనేడుస్తున్నానండి ఆల్లట్టుకొన్నారండి. మాపుదండం [illegible] నన్నొదిలెయ్యండి

జయం:—నన్నుతాంగి! మంచిర[illegible]ంద్రైబ[illegible]తిప్పి [illegible]

జగ:—సరే నీవింక యావలికిఁ [illegible] రా [illegible] నిటు రమ్మనుము

సేవ:—దేవా! చిత్తము. అయ[illegible] [illegible]ని కేగె

[రా[illegible] [illegible] కరుగుచు[illegible]

సు:— క॥ కలయిక లేనిచో గలుగు ♦ కష్టములివ్వియె యుద్ధతము గదా

రం:— కలయిక యున్న చో గ్రోలుతె ♦ కాంతను నీ పుటమున్న సహాయపు రెన్

సఖులు సంభవించుటకు వి ♦ శేషముగా నిటు రచ్చ లెక్కటుల్

గెలుగునె యగ్రజా! దిగిన ♦ గాదొకొ లోతు నెఱుంగ నానిలన్

సు:— ఆహా! నీపలుకు నిక్కము మునుమ్మటికి నిక్కము.

రం:— సరే యిప్పుడీ సభా లిని సత్యము వెల్లడించక తప్పదు సహోదరుడు.

సు:— పద్మాక్షసుందరు ఫాల రాగము నవ మూడుబంతుల్ జెర్చి ప్రాయం దప్పింపనెవ నీకరము!

[ఇట్లు నా బోనులోని కరుగుడుగు]

జగ:— సత్ప్రపుత్రులారా? పితా ప్రతిమగ గని [illegible] స్నేహముగా గతించెను? పితా నాతి వెల్ల వశీకరింపుడు

సు:— తీ! మాతాపితల నా సుసౌశల్యముల జెరుప బాట్టిక పాతకులు [ప్రకాశముగా] రాజనంద్రమా! ఒక్కనాడు

శా॥ సంతోషాతిశయంబు వెల్లివిరియన్ ♦ శౌర్యంబుస్వాంతంబునం

వెంతో యుట్టిపడంగ నాయుధములం ♦ తో దాల్చియశ్వాళిపైం

గాంతారంబున కేగి క్రూరమృగవ ♦ ర్గంబు న్వధింపంగ; నా

చెంతన్ మట్టికి గట్టివేసితిమి తే ♦ జీలన్ విహారార్థమై

రం:— అనంతరము కొంత దవ్వేగి రెండో ప్రభువరా!

ఉ॥ ముందుగ వేడ్కతోడ నట ♦ భూజపుదట్టపు నీడయందునన్

గందుకక్రీడలం దగిలి ♦ కాలము పుచ్చగ నూహసేయగా

నందున నేకతంబున సు ♦ రాంగనలన్ హసియించునట్టి యా

మందగజేంద్రయానజగి ♦ మైయొరవుల్లనవయె నత్తరిన్

పడపడి యాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడు మమ్మునాకేత్నంబు సమీపించి తన ప్రాణనాయకువార్తలడుగ

చం॥ వనరుహనేత్ర! [illegible] భుండె ♦ వండత [illegible] నెకతంబునన్ నినున్

వనముల వీడి వే [illegible] జేసి నెఱుంగ బల్కుచు

న్ననతనిరూ [illegible] ర ♦ [illegible] డిగ దెల్పి యాతడిం

దున గనని [illegible] నాదు [illegible] పంగజూపరేయనన్

కోరికలీక లెత్తు మే మాతని బలు తెరఁగులఁ దూలనాడ సహింపనోపక తన మార్గంబు పట్టి సమకట్టుచుండె.

మో:— ఇఁక నిట్టులైనఁ బ్రయోజన మేమని నాయంతరంగముఁ బయల్పెట్టితి

జయం:— హా! రాకాశశాంకవదనా! ఈరాహుకేతుగ్రహముల పాల్బడితివా!

మో:— అంత నా పె తననాథునామంబు దలంచుచు మూలచ్ఛేద మొందిన లతామతల్లికం బోలి నేల గూలుటకుఁ గూల ననుం బెండ్లియాడుమని యీ నాసోదరుఁడు పలుకఁ గంటగించి కలహంబునకుఁ గాలు దువ్వితి. ఆతండును వెనుదీయక సమరంబునకు సన్నద్ధుండయ్యె. ఇట్లు

చం॥ ఇరువుర మొం[illegible] సన్ గదిసి యీర్ష్యమనంబుల నాక్రమింపఁగా
నలుకొనఁ [illegible] నెడ నాతి ఘనార్తిమునింగి యేడ్చుచున్
సరగున మమ్ము [illegible] ననుఁ జంపుఁడు మీరలు చావనేల" యం
చేతిమొఱఁ బల్కి నాపి కలహంబు విరామునమంటిమంతటన్

"మీకేలనున్న చెండిట్లిండు. నేదానివిపసేదాదినెవ్వరు గొనివచ్చినవారిని వరింతు" నన నాకట్టుపట్టంబు లందఁ బెట్టి నేమిరువురము బంతి వెంటఁ బోతిమి

కం:— ఉ॥ ఏమిమహాత్మ్యమో యెఱుఁగ మింతని సెప్పఁగఁజాలమయ్య వే
భూమిపరేణ్య! యా యబల పుచ్చినకందుక మంతకంతకున్
భూమిని నిల్వకే యెగిరి పోయెను నొప్పుగఁ జెల్లి దాటుచున్
మేమును వెంబడించితిమి మిక్కుటమైన జవంబుతో మతిన్

మాదుగవస్థలు నలువచిలువలకేనియు వివరింపఁదగము కాదు. కట్టా! ఎట్టకేలకా చెండు చేకొని వచ్చుసరికి

ఉ॥ ఆ పికవాంబుజాసన యొయ్యారి మిటారి కనంగ నేది హా!
యేపి మదిగ్రజాంబరములు

మో:— [illegible] ఎంతటి మోసము చేసెనో యం
[illegible] యిందుఁ కోరఁగలేక మేము వా
[illegible] [illegible]ంటిమిందాసన్

ఆ [illegible] మమ్ము [illegible] నివచ్చి [illegible] యని తలపోయుచుంటిమి

జగ:— మంత్రివరా! వీరి పల్కు [illegible] మములా [illegible]

మంత్రి:— ధీవరా! సత్యము వెల్లడించిరనియే యనుకొనెద

జగ:—[జయంతునితో] రాజవరా! ఆయబలనడవడి విచారణీయమే కదా? ఏల యన వీరు సౌందర్యాభినవమోహననవవయస్కులు కాని వికతాకారులు కారు. ఏమి? తిరస్కారాభిప్రాయము వీరియెడఁ జూపుచున్నాయని ంకపుట్టెడిని

జయం:—గుణమణీ! ఏకతంబుననో నీసుధారసాంచితవాక్ధారాపాతంబునఁ దరంగములవలె తరలి తరలి పొరలి పొరలి యంతరంగంబు వెలువడు దుఃఖంబింత యుపశమించి యొక్కింత పలుకాడ నవకాశంబు వొడమె. ఆహా!

ఉ॥ నాసుకృతంపు కల్పకము ♦ నా వెలిప్రాణమ్ము నానిధానమా
నాసుగుణంపు మోహలత ♦ నాసతి నా[illegible]ంపు లేమయా
వాసియు వన్నె యుందఱుఁగ ♦ వర్తిల్లు[illegible]వి రాజు సప్తవా
రాసులు క్రిందు మీఁదయిన ♦ రాష్ట్ర[illegible]న్నయు నేటమున్గినన్

జగ:—[తనలో] అయ్యో! నాపతి యెంతదృఢ చిత్తానురాగుఁడై పరితపించుచున్నాఁడె. [ప్రకాశముగా] నరనాథా! మీవిచారమునకుఁ గల కారణముఁగరుణాయత్తచిత్తులరై యీసభాస్థలి వెల్లడింతురా? ఆ మగువ మీకేమగు

జయం:—హా! నాదౌర్భాగ్యమా నేనేమని వినిపింతు [ప్రకాశముగా] శతపత్ర నేత్రా! యా పవిత్రచరిత్ర నాకళత్రమే!

జగ:—ఆపె మీవల్లభయా! ఇచ్చనైన మీరామెను మఁగుడ గ్రహింతురా?

జయం:—[ఆత్రమున లేచి] ఏమి? వెండి గ్రహింతురా యనియా? ఇంతకన్న నా? ఓ సౌందర్యరాశీ!

ఉ॥ చూపుము వేగ నాయబల ♦ సోయగ మీఁదుష్కృతంపుదృష్టికిన్
బాపుము నామనోవ్యధను ♦ బాలశశాంకుని బోలు ఫాలముం
జూపి కృపానిధీ! కరుణ ♦ జూపుము నాయెడఁ బ్రాణదాతవీ
వే పెఱవారలాప్తులిఁక ♦ నెవ్వరు నాకిల నీవె నెచ్చెలీ!

ఇంకను జాగేల? యీమాటేల? నీయంతరంగంబేల జాలి వహింపదు? నన్ను నీకరుణాకటాక్షవీక్షణంబుఁ బరమమిత్రుగా నేల చూడకుంటివి? నాకాదివ్యసుందరవిగ్రహమును గనుబరపుమ[illegible]

జగ:—భూపవతంసమా! [illegible]వె న[illegible] [illegible]నడిగితిఁ గాక వేరుతలంపునఁ గాదు. నాతప్పుక్షమి[illegible] న్న[illegible]ంతు

జయం:—అయ్యయ్యో! [illegible]న్మోహినీ! [illegible]!

శా॥ బాలా కౌఁగిటఁ దన్పిసత్వరమునా ♦ ప్రాణంబు రక్షింతువో
ఆలాపంబున మారబాణములన ♦ న్నంతంబు నొందింతువో
ఆలోకింపుము నీదెభారము క్షణం ♦ బైసంగఁటా నిల్వనే
లోలాక్షీ! యమరాజతేజముఖి! కో ♦ ల్పోవదే జగన్మోహినీ!
హా! [యని వివశుఁడగును]

జగ:— తొందరపాటై] అయ్యయ్యో! యింకేమని యోర్తును! దుర్భరము! దుర్భరము! మంత్రి! యే నొక్క మునమటు వోదు [అని లోనికరిగి స్వరూపమునఁ దత్తరిలుచుఁ బయిగిడివచ్చి ... బడి]

శా॥ హా నామోహ ... ప హారమణి హా ♦ హా స్వామనోనాయకా
హా నాభాగ్య ... గుణాకరప్రియా ♦ హా మానసంరక్షకా
హా నానిక్కపుదైవమా వసుధనా హా ప్రాణిశ్రీ యేర్పకై
యా నాతిఁ గతినాత్మరాలిఁ గనీల ♦ మ్మాకంట నెక్కింతహా
(సభవారెల్లరు నివ్వెఱవోదురు. ధనపాలుఁడు, రాజపుత్రులు "ఆహా! ముఖము గనియు మాటధ్వని వినియు గుర్తింప నేరమైతిమి" యందురు)

బల్లి:—[తనలో] అమ్మ! అమ్మ! అదే యిదిరో! నాయమ్మ!

జయం:—[లేచి జగన్మోహినిం జూచి] ఇది యేమిది యేమి నా —

జగ:— తే॥గీ॥ జీవితేశ! బహిఃప్రాణ ♦ మా! వగను మి
గులఁ బరితపించి కడగండ్లఁ ♦ గుందఁ జేసి
న కలుషమతి జగన్మోహి ♦ ని కరుణాత్మ
మ్రొక్కుచున్నది పదపద్మ ♦ ములకుఁ బ్రోవు (చరణముల వ్రాలును)

జయం:— హా! సతీమణీ! యెన్నాళ్ళకుఁ జూడఁ గల్గితిని [అని లేవనెత్తి కౌఁగిలించి ముద్దిడి యానందబాష్పములు విడుచుచు]

ఉ॥ మారపిశాచమావహిల ♦ మంకుతనంబున ... ంట వైశ్యుఁడుఁ
గ్రూరమ్మృగోరగావళ్ళ ... కుఁ సదన ... యెప్పు కానలోఁ
జోరుఁడు రాజపుత్రు ... ము ... డువాక్కులాడఁగా
నారయనట్టి ఘోరక ♦ ... డ మ ... డ మందగామినీ!

ఉ॥ నీదరినిల్చి నానవిడి ♦ నీదువిచారఘనాళిచేత సం
ఛాదితమై కనుంగొనెడు ♦ సజ్జనదృష్టుల కెక్కుడైన యా
హ్లాదమొసంగు కాంతిగము ♦ లన్బెడఁ బాసిన మోముసోము శా
తోదరి! చూచువాఁడ నెటు ♦ లో యిఁక నెట్టులు పల్కరింతునో

జగ:—ప్రాణేశా! యిట్లనఁ జెల్లునా! పెక్కులికట్లనొందినను మగుడ మిమ్ముఁజూడఁ గల్గు భాగ్యమబ్బెనంతయే చాలును పలుపలుకులేల? మంత్రివరా! మనగుణవతీదేవి నిటురా వర్తమానమంపు. మ.

మంత్రి:—సేవకా? ఇట జగిరపు త్రి మెల్ల నెటిఁగించి ... రాకొమరితనీ సభకుఁ దోడ్తెమ్ము [సే ... "చిత్రము" అని చనును]

జగ:—ప్రాణప్రియా! నామనవి నొక్కటినంగీ ... . పురుషాకారంబున నేనీ యూరియుద్యానవనంబు జొరనీపట్టణరాజేంద్రుని ... త్రీలలామనన్ను "నన్ను బరిణయమాడుమ"ని నిర్బంధిం చె. నేనట్టులె నీమనోరథము నార్నెల కీడేర్తునని మామవల్కి రాజ్యపరిపాలనాధురీణనైతి. కావున నాసత్యము గాపాడ నా గుణిని మీరు చేఁ దీయవలయు

జయం:—కోమలాంగీ! నీమాటజవదాటఁ గాని యీ యువమ్మెలాటి నెమ్మనంబెటులుండునో

జగ:—నాథా. యీ తరుణి మనంబెఱుఁగకుండ వర్తింతుమా?

గుణ:—[వింత పడుచుఁ బ్రవేశించి

ఉ॥ మాసములారునిండె నను ♦ మన్ననసేలెడినంచు నెంచు పే
రాసనశింపఁ జేసి జను ♦ లక్కజమొంది పితాకు చెందఁగా
భాసురగాత్రియయ్యెనఁట ♦ పల్కులు నమ్మఁగవచ్చునే యెటులో
భాసురగాత్రియయ్యెడిని ♦ బన్నెము మేలెసు రాజమాళి హా!

అని జయంతుని విలోకించి) అయ్యో! నూతనసుందరాకారుఁడెవ్వఁడో యుండెనే [అని సిగ్గుచేఁ ... నకేఁగుచున్నది]

జగ:—[గుణవతికడకేగి] ... లాలా! సోన మాని ... నువుగాని నీపీనులఁ బోనిమ్ము. నాసంగతినంతయు ... మూలమున ... దివర ... వినియుండుదువు. నీ నామనస్తాపములఁ జల్లార్ప సమ ... గా నాప్రి ... ను ప్రాణసఖుఁడును నితఁడే. నాయం

డనుండదనాత్మఁ దలఁతువేని వీనిఁ బరిణయమాడుము నాకవంతువృత్తమక్క సెల్లంద్రే
వలె మోఁగఁను వీనికుపచారములొనర్చుచుంటిను

గుణ:—[తలవంచి బొటనవ్రేలు నేల వ్రాయును]

జగ:—సోదరీ! ప్రత్యుత్తరమియ్యమి నీకనుకూలమే కాదా?

గుణ:—(మెల్లన) నేను నీకు స్వాధీననైతి నీయిచ్ఛవచ్చినట్లొనర్పుము

జగ:—అట్లయిన నాసత్యవచోభంగము నాసించెడి నీకోర్కెకొరక నెరవేర్తునటు
లనుజ్ఞ. (చేఁ బట్టి కొనివచ్చి జయుంతునిహ... మున నానెహాస్తమిడి) ప్రాణేశా!
నన్ను వలె నాయను... దరియింపఁ బా... గాత్రమని నా ప్రార్థన

మంత్రి:—వహ్వా పురుష...! మీవలన నే... ...భాగ్యనగరము రాజపుత్రీలా
నుయా సనాథలైరి. ... సంతసము!

జగ:—మనోహరా! భవ... ముహిషికి ద్రోహచింతన నెనర్చెనఁ నట్టి నెంచినను
న్కరులు మీకు శిక్షార్హులు

జయం:—దేవీ! కామపీడితులై నీయెడ హాని చే నెంచినను గొండొక విధమున నీప
త్ప్రాణజీవుని బాధనుండి తప్పించిన యీచోరు డను బరులెఱుఁగకుండఁ బరుపా
కారమున హాటుకపడ వస్త్రిసహాయభూతులైన యీ రాకొమరులును నీకు మేలె
యొనర్చిరి. వీరలకు మనోవేదనలొనఁ గూర్చి గృధ్రకాకోలములు న్ద్వారని కీకా
రణ్యభూములఁ దిరుగాడించిన శాస్తియే చాలు. ఇఁకనీ వర్తకునేమి చేయవల
యునో నాకుఁ దోఁపమిఁ గష్టసమితిఁ బోకార్చిన నీకే వీడనయ్యె.

ధన:—హా! యీశ్వరా! „వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః” యనునట్లు

మ॥ ధనధాన్యంబులు సేనకానవళియు సౌ♦ధంబుల్ నశించెఁగదా
జనులన్ బంధువులన్ సతీసుతుల ల♦జ్జన్ వీడవయ్యెంగదా
ఘనులౌ సజ్జనులీసడింప సభలోఁ♦గాన్పింపనయ్యెంగదా
చెనటిన్వ్యార్థుఁడ నాదియొక్క బ్రదుకే♦ చీ చచ్చుటే మేలగున్

కటకటా! ఇంతింతనరాని వంతలమునుంగఁ జేసి, కీర్తినమయించి, జనాపవా
దంబునకులోఁ బరచి, రౌరవాదినరకకూపంబులంబ ...సి క్షుద్రజన్మంబొడఁగూ
ర్చు పరసతీసంగమాపేక్షకన్నసైదైన నురికి ప్రాణములు వోనాడు టుచితము
పరమసుఖము.

జగ:—ప్రియవల్లభా! ధనధాన్యాదులు ల్పుచ్చి పరక్ష్మాగో పజీవిగాఁ జేసిన దం
డనయే నీనికిఁ జాలునని నాతలం... మఱియు ... చెత నున్నవారనెల్లరం

బోవిడిచి వీని నొక్కని దండించుటేల? భగవత్పరముగ వీనిని విడిచిపెట్టుదము. మీయూహయేమి?

జయం:—అయ్యారే! తే॥గీ॥ దుస్సహంపుకష్టంబులఁ ద్రోసిపుచ్చి
యున్న ఖలులు చేఁజిక్కిన నుగ్రదండ
నమొనరింపకే విడతురు నగవుతోడ
మదవతుల హృదయములెంత మృదువుతోర

నెచ్చెలీ! నీయిష్టమెట్లో యట్లే యొనరింపుము

జగ:—ఓ వైశ్య చోర రామా [illegible] ప్రత్యేకమైన బ [illegible] నిగి యుండుండు. సేవకా! యక్కడనున్న యంగీలను రామబిడ్డకిచ్చి య [illegible]

సేవ:—అయ్యా! అట్లనే [పోఁగ, రామాను [illegible] ఁడు, నిష్క్రమింతురు]

ధన:— పోవుచు]

మ॥ ధనమున్గోరక మానస [illegible] నొఱగకే ధాత్రిం బ్రవర్తిల్లు చ
క్కనినాతిన్ జనకున్ దలంచియిటులిక్కట్లన్ గష్టన్ జెందితిన్
ఓ వేశ్యాప్రియులారా! విటపురుషులారా!
ధనకాంక్షన్ దమమానముం దొఱగి క్రై దండిచ్చెదుంగోతులన్
బనిగాఁ గూడెడు మీయువ లనిఁకన్ బాటింప శక్యంబొకో
అయ్యో! నేనింతయుఁ జెప్పుటయే కాని

ఉ॥ నాయము తప్పువాక్యములు నాటు నెలంజగ హాంబులెంతయున్
రోయుఁ [illegible] నల రోగములన్ బ పోక ధర్మమున్
బాయక ధర్మపత్నులను బాముల ముంపక యుండుఁడన్న హా!
హేయము నొక్కుకుక్కలకు నేగతి నేయి రుచించునారయన్

హిందూస్థానీకిల్వా రాగము: ఏక తాళము.

ఇఁకఁజాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ దెలసెను జాలు
పరనారిఁ గోరువా [illegible] డెడిపాట్లిఁక ॥జాలు॥
సతిను దు తనుల మతి గలి గి తనిని
సతి పతు లతి వెత తతి మునుఁగఁ బనిచి ॥జాలు॥

[illegible] ని పాడుచు నిష్క్రమింతురు)

సేవ:—[ప్రవేశించి] భూపాలచంద్రమా! పాంచాలదేశపుబ్రాహ్మణులిట యిరువురు లోనికిరాం దమసెలవునపేక్షించి యున్నారు.

జయం:—ఏమి! పాంచాలమునుండియా? సేవకా? వారినతిత్వరితముగ లోనికిం దోడ్కొని రమ్ము [సేవకుండు పోవును]

జగ:—ప్రాణనాయకా! మన పాంచాలమునుండియా ఆహా! యేటికో నాదక్షిణ నేత్రము చలించుచుండె.

[ప్రవేశము: సుబ్బావధాని, వెంకావధాని]

జయం:—భూమిసురుల [illegible] వందన[illegible]రకు క్షేమంబే

బ్రాహ్మణులు:—ఆం [illegible]మి మా[illegible]యంతజగన్మోహినీలేనా! దీర్ఘాయురస్తు. (అని [illegible]గురొప్పడువ) ఆహాహా! సతీపతులారా! యెన్నాళ్ళకి పాపి నేత్రంబుల [illegible] జూడంగంటిమి!

జగ:—ద్విజన్ములారా! నమస్కారములు నాజనకునకు క్షేమంబే?

సుబ్బా:—దీర్ఘసుమంగళీభవ తల్లీ జగన్మోహినీ (అని సెనుదుఃఖమున)

ఉ॥ ఏమి వచింతుమమ్మ! పలు కేదియుం జెప్పంగ నోరురాదు హా!

జగ:—(యులుంగు రాల్పడ) అయ్యయ్యో! మీరిట్లేల తల్లడల్లెదరు!

ఓ మహాశీయులార! మన మోర్పు వహింపకయుండెం దెల్ప రే

సుబ్బా:—ఛీ! యీపాడు నోటిని నేనేమని వచింతును (అని యూరకుండును)

జయం:—ఊరకుంటిరేల! ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా!

మామకశ్రుపాంతరంగునకు మంగళమే వచియింపుడయ్య!

వెం:—(తనలో) ఎట్టెటో యీవార్తవీరి చెప్పనిడవలె. [ప్రకాశముగా] ఓ జయంత మహారాజా! ఓ జగన్మోహినీ! యేమి తెల్పుమంచరు

యీ

భూమిని, నిన్ను, పుత్రిమణి, భూజనులన్ మము—వీడె—

జగ:— హా! పితా! (అని నేలంగూలి మూర్ఛబోవును)

గుణ:—అక్కా! శాంతిల్లుము శాంతిల్లుము అని చేతులం బొదవును]

జయం:—[నిశ్చేష్టతపడి] శ్రీహరీ! మామగారు స్వర్గస్థులైరా హా! శ శరా!

వెం:— ధారుణీవరా! మామగారొక్కరేకారు మిము పుట్టినదా [ప్రేమంబునం బెంచిన సుబు యునాతనితోడం జనె

జయం:—అయ్యో! మంత్రిసత్తముండునగినా! హా! స్వర్ణనాత్మకయులారా!

ఉ॥ కోపము చూపఁబోరు గుణ♦కోవిదులార్యులు మెచ్చనెప్పుడున్
శాపము చెంతఁబోరు గరు♦వంబెదనుంచరు కార్యహాని, చూ
పోపమి, మాయ, మత్సరము, కు♦యుక్తు లెఱుంగరు మిమ్ముఁబీడి మే
మేపగిదిన్ జరించి భరి♦యింతుము దుఃఖదవానలంబు హా!

వెం:—సారయశోనిశాలాక్షా! యూరడిల్లుఁ డూరడిల్లుఁడు

జగ:—[మూర్ఛ తేరి]

చం॥ నను విడనాడ వెన్నఁ[illegible] మొసరిసున నే[illegible]ము లేగియుంటివో
తనయ యటంచుఁ [illegible]♦తం[illegible]డెటు పిల్వకుంటివో
యనయము సౌఖ్యమిట్టితివి♦యం[illegible]డెటు దుఃఖపెట్టెదో
యనుఁగుకొమార్తెనిట్టు జన♦కా దివిసౌఖ్యములందుచున్ గటా!

సీ॥ అమ్మ! రమ్మంచు న♦న్నాదరమ్మునఁ జీరి
పంచభక్ష్యములష్ట♦వార లెవరు?
కూతురా! యంచు నన్♦గోముతీరఁగాఁ బిల్చి
కోరుకోర్కులఁ దీర్చు♦వార లెవరు?
కన్నతల్లీ! యంచు♦నన్ను డగ్గరఁ జేర్చి
పరగనీతులు చెప్పు♦వార లెవరు?
చిన్నిబిడ్డా! యంచు♦శిరము మూర్కొని పాట
పాడుమని యడుగు♦వార లె[illegible]రు?

తే॥ ॥ కష్టములు వేయి పడుచు నన్♦గనులఁ గాంచి
వానినెల్లను మరచి నా♦ప్రాపు సుఖము
భాగము సమస్తమీవె యట♦వార లెవరు?
తండ్రి నీవు నన్[illegible]డిన♦ధరణి నింక

సీ॥ జనని గటా! తొలి[illegible] చనిపోవనించుక
యెంచక ప్రేమించి♦పెంచెనెవరు
సౌఖ్యంబులబ్బోవఁగూర్చు♦[illegible] [illegible]

యెంచక ప్రేమించి ♦ పెంచె నెవరు
సవతితల్లి యదేమి ♦ సల్పునో నన్నని
మారుపెండిలి యాడ ♦ మానె నెవరు
తల్లికొఱంత రవం ♦ తయు నాకు లేకుండ
మించు ప్రేమంబునఁ ♦ బెంచె నెవరు

తే॥గీ॥ చింత యావంత నాచెంతఁ ♦ [illegible]ండఁ
గాంచి యతుల[illegible]మ [illegible]వ్వ
రట్టి నాకూర్మి [illegible] ♦ నాక[illegible]
రల కనులఁ జూ[illegible]నఁ ♦ గలుగు వాఁడె

[illegible]:— అక్కా! జననీజనకులకై మన మిరువుర [illegible] నోమె నోచితిమి. వి
చారించినఁ గార మేమి! సర్వము నీవె యందు నీ సారసాక్షుచారుపాదార
విందములకు సప్ర ఫలోనర్చుచుందము

[illegible]బ్యా:— ఔనమ్మా జగన్మోహినీ! హరిపురమునకరిగిన జనకునకై నీవహోరాత్ర
ములడలి బడలిన రవంతయుఁ గార్యము లేదు

[illegible]:— భూపతిలకా! మీవంతనంతయు నంతమొందించి మూడుమాసములనుండియు
ననాథయైయున్న మీపాంచాలమును, మీమామగారిఁ బొఱఁదోలి యాక్రమముగా
నాక్రమించి తమ్ముఁగష్టమ్ముల ముంపనూర్చక జనులెల్లరా జనవిభుని జముని నిల
యమున కనిపి మారాజును మాకనుగ్రహమునని డరే యనుచునడుగుచు వచ్చిన
సింధుప్రజలఁ గరుణించి సింధుదేశమును, మిమ్మె పట్టముగట్టుకొమ్మని ప్రా ం
చెదునీ నేపాళప్రజలవాక్యానుసారముగనీ నేపాళమ్మును బ్రజానురంజన క
నేల మీకనకసింహాసనారూఢలౌటకు మిమ్ము వేగిరింప వలసి వచ్చె. లెండు.
"శుభస్యశీఘ్రము" ని వేగిరము కదలి రండు

:— మండలేశ్వరా! ఈ మహనీయులతలంపట్లు పట్టాభిషిక్తులరు గండు. మా
కనులపండువిండు. మీదుఃఖమును మరవుండు

చంద్రమతీహరిశ్చంద్రులు సిలుగులు
చెందరే గాధేయు ♦ చేతనడవి
భూపుత్రి రాముఁడు ♦ మునుఁగరే దుఃఖానఁ

గైక సంపదఁ గారు ♦ కాననముల
నలదమయంతులు ♦ నలుగులు నడలేదె
కలిపన్ను గడలచేఁ ♦ గాననముల
ధర్మరాజాదులు ♦ ద్రౌపది ధార్తరా
ష్ట్రులు పంపఁ బడలేదె ♦ శోకమడవి
తే॥గీ॥ మఱియు ద్వైపాన [illegible] త్తాంగి ♦ సురుచి పంప
నంగదలఁ బా [illegible] ♦ రంగ [illegible] ను
ధ్రువుఁడు [illegible] కా ♦ [illegible] ధ!
మున్ను నిను [illegible] లియున్న [illegible] వారు.

తల్లీ జగన్మోహినీ [illegible] ర్థిజనఃల్పవ ! నీవును విచారింపఁ బనిలేదు

సీ॥ చందనగంధిరో! ♦ [illegible] ందనమరుగఁ దీ
య తావి నల్గడ ♦ లలము కొనునె
నారీశిరోరత్న ♦ మా! రత్నముల్ సానఁ
బట్టక యున్న చోఁ ♦ బ్రజ్వరిలునె
కనకగాత్రి ! గభీర ♦ ఖనుల డిగకయె పూ
జితపుసువర్ణము ♦ జిక్కునొక్కొ
లావణ్యవతి! దుఃఖ ♦ లవణోదధి ♦ మునుంగ
కే కీర్తిముక్తలు ♦ జేకురునె య
తే॥గీ॥ నుచుఁ దలంచియే ధాత నీ ♦ నుదుట వ్రాసె
సిలుగులను బహుమని నిను ♦ కలువకంటి!
యంతియే కాని యీ కాని ♦ వంతలిపుట
తులువత [illegible] నఁ గాదని ♦ తలఁతు మదిని

మఱియు నో యువతీరత్నములారా!

మ॥ మఁనుముల్లోకములందు ధర్మము ముద ♦ మ్మున్నిల్పి పాలించి
ర్తిన జేయుండయినట్టి విష్ణువునవ ♦ ష్ణాక దగన్బోలునాం

పున రాజిల్లెడు పీఠిం జేరి సతమా ♦ భూదేవిశ్రీ దేవి క
తిని నీ భూపతిపాదపద్మములు భ ♦ క్తిన్ ము క్తికై కొల్వఁగా

మానవాధీశా! మానవతీమణులారా! ఇఁక మీకుఁ గావలసినదెద్ది

జయం:—విశారదా!

సీ॥ భూపాలవరులిఁక ♦ భూమిని సుఖానఁ
బడి చింతిలక యుండు ♦ వారు గాత
గుణ:—కల కాలు మెల్లరుఁ ♦ దలిదండ్రులను గల్గి
ంత లే… ♦ వారు గాత
జగ:—తెగవలుత… తివ… గల్గి
…సౌఖ్యముల… ♦ వారు గాత
జయం:—క్షోణిపా…రా ♦ ష్ట ము… గల్గి సొం
పారఁగాఁ బ్రజ… ♦ వారు గాత
గుణ:—తే॥ గీ॥ ఈతి బాధల కెడమం… ♦ యింపునింపు
పైరుపంటలతోఁ ధర ♦ వరలు గాత
జగ:— సత్య సౌచాదిసద్గుణ ♦ సమితి తోఁ…
బ్రజలు వసుధఁ బ వర్ధిల్లు ♦ వారు గాత

మంత్రి, బ్రాహ్మణులు.— తథా: [అని పింతురు.]

గద్యము. ఇది శ్రీమత్ స…స సహస్రపత్రమిత్రప్రభా… సమాన
శ్రీ రామకరుణాకటాక్షవీక్షణసాహాయ్యలబ్ధకవితాధారేయ
సుకవివిధేయ పైడిపాలగోత్రోద్భవ పామర్తాన్వయా
బ్ధిప్రదీపాబ్ధినవనీత వీరస్వామ్యాఖ్యతనూభవ
రంగమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల బుచ్చి…
…ప్రణీతంబైన శ్రీసంగీత జగన్మో…
హినీనామనాటకంబు సర్వము
షష్ఠాంకము స…ప్తము.

సదయాంతరంగులారా!

ఇందునచ్చటచ్చట సవరింపవలసిన యచ్చుతప్పుల నెల్ల నొప్పులుగ మార్చి యింకను నరసున్నలోపములు మున్నగాఁ గలవానినెల్ల నాటకసమాజికుల కంతగా నాటంకములుగఁ జేయవనెడి తలఁపుననట్లేయుంచినాఁడ. ఇయ్యవి రెండవ కూర్పున దిద్దువాఁడనని యిందునఁ దెలియఁజేయుచున్నాఁడ. కార్యావసరంబులం బట్టి యిట్లొనర్చిన నా యీ తప్పులను దప్పులఁగా గణియింపకుందురు గాక.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట	పంక్తి	[illegible]	ఒప్పు
2	8	[నా[illegible]	[నూరనుండును]
6	10	కొ[illegible]	కొంద
24	12	ఛీ[illegible]	ఛీ
27	18	తలఁప[illegible] న్న	తలఁపనున్న
25	22	కాంచును కాంచును	గాంచును గాం
		కాంతు	చును గాంతు
28	4	ద్రొటుడు	ద్రొటుపడు
30	19	బుణ్యా నెంచెదన్	సన్నుతించెదన్
50	20	తగునో	దగునొ
56	8	వచించి	వంచించి
56	9	,,	,,
6	16	యిందువృదన	యిందువదన
8	24	తాటిపండు	తాళఫలము
61	8	నాథ	సఖుఁడ
	20	ఛీఛీ	ఛీఛీ
	10	న్న[illegible]	న్న న్నా
120	22	హిందూస్థానీఖిల్వా	హిందూస్థానీముఖారి

చాలుచాలు నుసనుసనే ♦ సందియము నొందగ నటనాదము

నటి:—బళీ! బళీ!

మేలమాడుటకు నిశ్చలది ♦ మునుపు పొందు మా నాథ వల

సూత్ర:—మేలమాడుటకును గాదు ♦ నాలితో నిన్ను టకుఁ బిలచితి

నటి:—ఏల నన్నుటకుఁ బిలిచితిర ...

సూత్ర:—తాళితాళి చెప్పెదనో ...

నటి:—జాలమేల తెల్పుఁడు వేగ రా

సూత్ర:—బాల నేల తెల్పెద నిదిగో [అని సందర్శింపుచు నాగరీకనలు]

నటి:—[ధైర్యముగను బదికించి] ... నా కెఱిఁగింపక

మేలుమేలు చాల సంతోషంబాయె నాకు ♦ మేలమాడుటకుఁ బిలచితివని

[అని సూత్రధారుని విడిచిపోఁ బోవును]

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడకుము [అని చేయిపట్టి పట్టును]

నటి:—ఊఁ చాలును మీ పరిహాసము నన్ను విడువుఁడు [అని చేయిని విదల్చుకొనఁ బోవును]

సూత్ర:—ప్రియసఖీ! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలి నాటకము నాడించుటకై ♦ నాలితో నిన్ను టకుఁ బిలచితి

నటి:—[చిరునగవున] ఈవాక్యము తొలుతనే వచింపరాదా?

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీ యాడువారి యోర్పెంతవో చూచుటకనియట్లొనరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనఁబడు మీ పురుషుల తాళిమి యెరుఁగుటయు స్త్రీ జాతికిమ నెఱుంగనెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీ సభ్యులెల్లరు వహింపమియే నీ సహాయమపేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర:—మాటలకేమిలే కర్తవ్యమాలోచింపుము

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:— అప్పుడే మరచితివా? కాదుకాదు నాచే మటల చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు, అయినఁ దప్పేమి మాటల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము, నేఁడీ